

Δ. 1209

3487

16.15

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΣΟΥΜΕΛΙΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Δ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΚΛΕΚΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

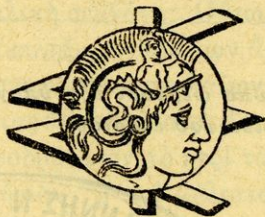
ΕΚ ΤΩΝ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΒΙΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ

Ἐγκριμένα διὰ τὴν Β' τάξιν τῶν τετραταξίων Γυμνασίων
καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46 Ὁδὸς Σταδίου — Μέγαρον Ἀρσακείου 46

1927

21.5.145
Δωδ. Πρόεδρος Ἐκπ. Συλλ. 1927
Πρώτος καὶ δεύτερος φέρου 13.
Πρώτος φέρου 13.
4.05
1.40

Ἄριθ. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Πρωτ. 4014} \\ \text{Διεκπ.} \end{array} \right.$

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἀπριλίου 1922.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Γ. Σουμελίδην

Καθηγητὴν τοῦ Δ' Γυμνασίου ἀρρένων Ἀθηνῶν.

Γνωστὸν ποιῶμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 11 τοῦ ἱσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 20 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 25 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον «Ἐκλεκτὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου» πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τῶν γυμνασίων.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Ν. Ι. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐκλογέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

ΜΕ
ΧΟΥ
ΕΚΛΕΚΤΑ

N
17

A. Ἐκ τοῦ βίου Δημητρίου.

1. Χαρακτηρισμὸς Δημητρίου Πολιορκητοῦ.

1 (2) Ἀντιγόνῳ δυοῖν υἱῶν ἐκ Στρατονίκης γενομένων, τὸν μὲν ἐπὶ τὰδελφῶ Δημήτριον, τὸν δ' ἐπὶ τῷ πατρὶ Φίλιππον ὠνόμασεν . . . Τὸν μὲν οὖν Φίλιππον οὐ πολλοῖς ἔτεσι τοῦ Δημητρίου νεώτερον ὄντα συνέβη τελευτῆσαι, Δημήτριος δὲ μεγέθει μὲν ἦν τοῦ πατρὸς ἐλάττων, καίπερ ὢν μέγας, ἰδέα δὲ καὶ κάλλει προσώπου θαυμαστὸς καὶ περιττός, ὥστε τῶν πλαττόντων καὶ γραφόντων μηθένα τῆς ὁμοιότητος ἐφικέσθαι. Τὸ γὰρ αὐτὸ χάριν καὶ βάρος καὶ φόβον καὶ ὄραν εἶχε, καὶ συνεκέρκροτο τῷ νεαρῷ καὶ ἰταμῷ δυσμίμητος ἡρωϊκὴ τις ἐπιφάνεια καὶ βασιλικὴ σεμνότης. Οὕτω δὲ πως καὶ τὸ ἦθος ἐπεφύκει πρὸς ἐκπληξιν ἀνθρώπων ἅμα καὶ χάριν. Ἦδιστος γάρ ὢν συγγενέσθαι, σχολάζων τε περὶ πότους καὶ τρυφᾶς καὶ διαίτας ἀβροβιώτατος βασιλέων, ἐνεργότατον αὖ πάλιν καὶ σφοδρότατον τὸ περὶ τὰς πράξεις ἐνδελεχὲς εἶχε καὶ δραστήριον· ἦ καὶ μάλιστα τῶν θεῶν ἐξήλου τὸν Διόνυσον, ὡς πολέμῳ τε χρῆσθαι δεινότατον, εἰρήνην τε αὐθις ἐκ πολέμου τρέψαι πρὸς εὐφροσύνην καὶ χάριν ἐμμελέστατον.

2 (3) Ἦν μὲν οὖν κοῖ φιλοπάτωρ διαφερόντως· τῇ δὲ περὶ τὴν μητέρα σπουδῇ καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἐφαί-

νετο δι' εὐνοίαν ἀληθινὴν μᾶλλον ἢ θεραπείαν τῆς δυνάμεως. Καί ποτε προσβεία τινὶ τοῦ Ἀντιγόνου σχολάζοντος ἀπὸ θήρας ὁ Δημήτριος ἐπέστη· καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ καὶ φιλήσας, ὥσπερ εἶχε τὰς βολίδας, ἐκάθισε παρ' αὐτόν. Ὁ δὲ Ἀντίγονος ἀπιόντας ἤδη τοὺς πρέσβεις ἔχοντας τὰς ἀποκρίσεις μεγάλη φωνῇ προσαγορεύσας «Καὶ τοῦτο, εἶπεν, ὦ ἄνδρες, ἀπαγγέλλετε περὶ ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχομεν», ὡς ἰσχύν τινα πραγμάτων βασιλικῶν καὶ δυνάμεως ἐπίδειξιν οὕσαν τὴν πρὸς υἱὸν ὁμόνοιαν καὶ πίστιν. Οὕτως ἄρα πάντη δυσκοινώνητον ἡ ἀρχὴ καὶ μεστὸν ἀπιστίας καὶ δυσνοίας, ὥστε ἀγάλλεσθαι τὸν μέγιστον τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων καὶ πρεσβύτατον, ὅτι μὴ φοβεῖται τὸν υἱόν, ἀλλὰ προσίεται τὴν λόγχην ἔχοντα τοῦ σώματος πλησίον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μόνος, ὡς εἶπεῖν, ὁ οἶκος οὗτος ἐπὶ πλείστας διαδοχὰς τῶν τοιούτων κακῶν ἐκαθάρευσε, μᾶλλον δὲ εἰς μόνος τῶν ἀπ' Ἀντιγόνου Φίλιππος ἀνεῖλεν υἱόν. Αἱ δὲ ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι διαδοχαὶ πολλῶν μὲν ἔχουσι παίδων, πολλῶν δὲ μητέρων φόνους καὶ γυναικῶν· τὸ μὲν γὰρ ἀδελφοὺς ἀναιρεῖν, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι τὰ αἰτήματα λαμβάνουσιν, οὕτω συνεχωρεῖτο κοινόν τι νομιζόμενον αἷτημα καὶ βασιλικὸν ὑπὲρ ἀσφαλείας.

2. Ἡ ἐν Ἰψῷ μάχη.

3 (28) Τῶν ἄλλων βασιλέων ἀπάντων συνισταμένων ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ συμφερόντων εἰς ταῦτ' ὅτι τὰς δυνάμεις, ἀπῆρην ὁ Δημήτριος ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῷ πατρὶ συμμείξας φιλοτιμουμένῳ παρ' ἡλικίαν πρὸς τὸν πόλεμον ἔτι μᾶλλον αὐτὸς ἐπερρώσθη. Καίτοι δοκεῖ γε

Ἄντιγονος, εἰ μικρῶν τινῶν ὑφείτο καὶ τῆς ἄγαν φιλαρχίας ἐχάλασε, μέχρι παντὸς ἂν αὐτῷ διαφυλάξαι κάκεινον καταλιπεῖν τὸ πρῶτον εἶναι. Φύσει δὲ βαρὺς ὢν καὶ ὑπερόπτης καὶ τοῖς λόγοις οὐχ ἦτον ἢ τοῖς πράγμασι τραχὺς πολλοὺς καὶ νέους καὶ δυνατοὺς ἄνδρας ἐξηγρίαινε καὶ παρώξυνε· καὶ τὴν γε τότε σύστασιν καὶ κοινωνίαν αὐτῶν ἔλεγεν ὡσπερ ὀρνίθων σπερμολόγων συνδρομὴν ἐνὶ λίθῳ καὶ ψόφῳ συνδιαταράξειν. Ἦγε δὲ πεζοὺς μὲν ἑπτακισμυρίων πλείους, ἱππεῖς δὲ μυρίους, ἑλέφαντας δὲ ἑβδομήκοντα πέντε, τῶν ἐναντίων ἐχόντων πεζοὺς μὲν ἑξακισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ πεντακοσίους τῶν ἐκείνου πλείονας, ἑλέφαντας δὲ τετρακοσίους, ἄρματα δὲ ἑκατὸν εἴκοσι. Γενομένῳ δ' ἐγγὺς αὐτῶν τροπὴν ἔσχεν ἡ διάνοια τῆς ἐλπίδος μᾶλλον ἢ τῆς γνώμης. Ὑψηλὸς γὰρ εἶναι καὶ γαῦρος εἰωθὼς ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ χρώμενος φωνῇ τε μεγάλῃ καὶ λόγοις σοβαροῖς, πολλάκις δὲ καὶ τῷ παρασκῶψαί τι καὶ γελοῖον εἰπεῖν τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων ἐπιδειξίμενος εὐστάθειαν καὶ καταιφρόνησιν, τότε σύννους ἑωρᾶτο καὶ σιωπηλὸς τὰ πολλά, καὶ τὸν οὖν ἀπέδειξε τῷ πλήθει καὶ συνέστησε διάδοχον. Ὁ δὲ μάλιστα πάντες ἐθαύμασαν, ἐν τῇ σκηνῇ μόνος διελέχθη πρὸς αὐτόν, οὐκ εἰθισμένος ἔχειν οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνον ἀπορητοὺς κοινολογίας, ἀλλὰ ἴδιος ὢν γνώμῃ, εἶτα προστάτων φανερῶς καὶ χρώμενος οἷς βουλεύσαιτο καθ' ἑαυτόν. Λέγεται γοῦν μειράκιον ἔτι ὄντα τὸν Δημήτριον αὐτοῦ πυθέσθαι, πότε μέλλουσιν ἀναξευγνύειν τὸν δὲ εἰπεῖν πρὸς ὀργήν· « Ἀγωνιάς, μὴ μόνος σὺ τῆς σάλπιγγος οὐκ ἀκούσης ; »

4 (29) Τότε μέντοι καὶ σημεῖα μοχθηρὰ κατεδουλοῦτο τὴν γνώμην αὐτῶν. Δημήτριος μὲν γὰρ ἔδοξε κατὰ

τοὺς ὕπνου· Ἀλέξανδρον ὠπλισμένον λαμπρῶς ἐρωτᾶν, ὁποῖόν τι σύνθημα διδόναι πρὸς τὴν μάχην μέλλουσιν· αὐτοῦ δὲ φήσαντος «Δία καὶ Νίκη» «Ἄπειμι τοίνυν» φάναι «πρὸς τοὺς ἐναντίους· ἐκεῖνοι γὰρ με παραλαμβάνουσιν». Ἀντίγονος δὲ παραταττομένης ἤδη τῆς φάλαγγος ἐξιὼν προσέπταισεν, ὥστε πεσεῖν ὄλωσ ἐπὶ στόμα καὶ διατεθῆναι χαλεπῶς· ἀναστὰς δὲ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἠτήσατο νίκην παρὰ τῶν θεῶν ἢ θάνατον ἀναίσθητον πρὸ τῆς ἡττης. Γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν χερσὶ Δημήτριος ἔχων τοὺς πλείστους καὶ κρατίστους τῶν ἰπέων Ἀντιόχῳ τῷ Σευλεύκου συνέπεσε, καὶ μέχρι τροπῆς τῶν πολεμίων λαμπρῶς ἀγωνισάμενος ἐν τῇ διώξει σοβαρᾷ καὶ φιλοτίμῳ παρὰ καιρὸν γενομένη τὴν νίκην διέφθειρεν. Αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἔσχε πάλιν ἀνατρέψας συμμειξαι τοῖς πεζοῖς, τῶν ἐλεφάντων ἐν μέσῳ γενομένων, τὴν δὲ φάλαγγα γυμνὴν ἰπέων κατιδόντες οἱ περὶ Σέλευκον οὐκ ἐνέβαλον μὲν, ὡς δὲ ἐμβαλοῦντες ἐφόβουν καὶ περιήλαυνον μεταβάλλεσθαι διδόντες αὐτοῖς· ὁ καὶ συνέβη. Πολὺ γὰρ μέρος ἀπορραγὲν ἐκουσίως μετεχώρησε πρὸς ἐκείνους, τὸ δὲ λοιπὸν ἐτράπη. Φερομένων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ τίνος τῶν περὶ αὐτὸν εἰπόντος «Ἐπὶ σὲ οὗτοι, βασιλεῦ» «Τίνα γὰρ» εἶπε «[πλήν] ἐμοῦ σκοπὸν ἔχουσιν; ἀλλὰ Δημήτριος ἀφίξεται βοηθῶν». Καὶ τοῦτο μέχρι παντὸς ἐλπίζων καὶ περιοκοπῶν τὸν υἱὸν ἅμα πολλῶν ἀκοντισμάτων εἰς αὐτὸν ἀφεθέντων ἔπεσε· καὶ τῶν ἄλλων ἀπολιπόντων ὀπαδῶν καὶ φίλων μόνος παρέμεινε τῷ νεκρῷ Θώραξ ὁ Λαρισαῖος.

5 (30) Οὕτω δὲ κριθείσης τῆς μάχης οἱ μὲν νενικηκότες βασιλεῖς τὴν ὑπ' Ἀντιγόνῳ καὶ Δημητρίῳ πᾶσαν

ἀρχὴν ὥσπερ μέγα σῶμα κατακόπτοντες ἐλάμβανον με-
ρίδας, καὶ προσδιενείμαντο τὰς ἐκείνων ἐπαρχίας αἷς
εἶχον αὐτοὶ πρότερον. Δημήτριος δὲ μετὰ πεντακοσχι-
λίων πεζῶν καὶ τετρακισχιλίων ἰπέων φεύγων καὶ συν-
τόνως ἐλάσας εἰς Ἔφεσον, οἰομένων ἀπάντων ἀπο-
ροῦντα χρημάτων αὐτὸν οὐκ ἀφέξεσθαι τοῦ ἱεροῦ, φο-
βηθεὶς τοὺς στρατιώτας, μὴ τοῦτο ποιήσωσιν, ἀνέστη
διὰ ταχέων καὶ τὸν πλοῦν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐποιεῖτο,
τῶν λοιπῶν ἐλπίδων ἐν Ἀθηναίοις ἔχων τὰς μεγίστας.
Καὶ γὰρ ναῦς ἐκεῖ καὶ χρήματα καὶ γυναῖκα Δηϊδά-
μειαν ἐτύγγανε καταλελοιπώς, καὶ βεβαιότεραν οὐκ ἐνό-
μιζε καταφυγὴν εἶναι τοῖς πράγμασι τῆς Ἀθηναίων
εὐνοίας.

B. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἀράτου.

1. Ἡ τυραννὶς ἐν Σικυῶνι. Κατάλυσις αὐτῆς ὑπὸ Ἀράτου.

1 (2) Ἡ Σικυωνίων πόλις, ἐπεὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς
ἀκράτου καὶ Λωρικῆς ἀριστοκρατίας ὥσπερ ἁρμονίας
συγχυθείσης εἰς στάσεις ἐνέπεσε καὶ φιλοτιμίας δημα-
γωγῶν, οὐκ ἐπαύσατο νοσοῦσα καὶ ταραττομένη καὶ τύ-
ραννον ἐκ τυράννου μεταβάλλουσα, μέχρι οὗ Κλέωνος
ἀναιρεθέντος εἴλοντο Τιμοκλείδαν ἄρχοντα καὶ Κλει-
νίαν, ἄνδρας ἐνδόξους τὰ μάλιστα καὶ ἐν δυνάμει τῶν
πολιτῶν ὄντας. Ἦδη δὲ τινα τῆς πολιτείας κατάστασιν
ἔχειν δοκούσης Τιμοκλείδας μὲν ἀπέθανεν, Ἀβαντίδας
δὲ ὁ Πασέου τυραννίδα πράττων ἑαυτῷ τὸν Κλεινίαν
ἀπέκτεινε καὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων τοὺς μὲν ἐξέβαλε,
τοὺς δὲ ἀνείλεν. Ἐζήτει δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἄρα-
τον ἀνελεῖν, ἑπταετῆ καταλελειμμένον. Ἐν δὲ τῇ περι-

τὴν οἰκίαν ταραχῇ συνεκπεσὼν τοῖς φεύγουσιν ὁ παῖς καὶ πλανώμενος ἐν τῇ πόλει περίφοβος καὶ ἀβοήθητος κατὰ τύχην ἔλαθεν εἰς οἰκίαν παρελθὼν γυναικός, ἀδελφῆς μὲν Ἀβαντίδου, Προφάντῳ δὲ τῷ Κλεινίου ἀδελφῷ ἐκδεδομένης, ὄνομα Σωσοῦς. Αὕτη δὲ καὶ τὸ ἦθος οὔσα γενναία καὶ σὺν θεῷ τιμὴν τὸ παιδίον οἰομένη καταπεφυγῆναι πρὸς αὐτὴν ἀπέκρουσεν ἔνδον, εἶτα νυκτὸς εἰς Ἄργος ὑπεξέπεμψεν.

2 (3) Οὕτω δ' ἐκκλαπέντι τῷ Ἀράτῳ καὶ διαφυγόντι τὸν κίνδυνον εὐθύς μὲν ἐνεφύετο καὶ συνηύξετο τὸ σφοδρὸν καὶ διάπυρον μῖσος ἐπὶ τοὺς ταράννους. Ἐρεφόμενος δὲ παρὰ τοῖς ἐν Ἄργει ξένοις καὶ φίλοις πατρώοις ἐλευθερίως, καὶ τὸ σῶμα βλαστάνον ὄρων εἰς εὐεξίαν καὶ μέγεθος, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ἀσκήσει τῇ περὶ παλαιστραν, ὥστε καὶ πένταθλον ἀγωνίσασθαι καὶ στεφάνων τυχεῖν. Ἐπιφαίνεται δ' ἀμέλει καὶ ταῖς εἰκόσιν ἀθλητικῇ τις ἰδέα, καὶ τὸ συνετὸν τοῦ προσώπου καὶ βασιλικὸν οὐ παντάπασιν ἀρνεῖται τὴν ἀθηναίαν καὶ τὸ σκαφεῖον. Ὅθεν ἐνδεέστερον ἴσως ἢ πολιτικῷ προσῆκον ἦν ἀνδρὶ περὶ τὸν λόγον ἐσπούδασε.

Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβαντίδαν μὲν οἱ περὶ Δεινίαν καὶ Ἀριστοτέλῃ τὸν διαλειτικὸν... κατασκευάσαντες ἐπιβουλήν ἀνεῖλον, Πασέαν δὲ τὸν Ἀβαντίδου πατέρα τὴν ἀρχὴν ὑπολαβόντα Νικοκλῆς δολοφονήσας ἑαυτὸν ἀνέδειξε τύραννον.

3 (4) Τοῦ δὲ Νικοκλέους τέσσαρας μῆνας τυραννοῦντος, ἐν οἷς πολλὰ κακὰ τὴν πόλιν ἐργασάμενος ἐκινδύνευσεν ὑπὸ Αἰτωλῶν ἐπιβουλευομένην αὐτὴν ἀποβαλεῖν, ἤδη μειράκιον ὁ Ἄρατος ὢν ἀξίωμα λαμπρὸν εἶχε δι' εὐγένειαν καὶ φρόνημα, ὃ διέφαινεν οὐ μικρὸν οὐδὲ

ἀργόν, ἐμβριθῆς δὲ καὶ παρ' ἡλικίαν ἀσφαλεστέρα γνώμη κεκοραμένον. Ὅθεν οἱ τε φυγάδες μάλιστα τὸν νοῦν ἐκείνῳ προσεῖχον, ὃ τε Νικοκλῆς οὐκ ἡμέλει τῶν πραττομένων, ἀλλ' ἀδήλως ἀπεθεώρει καὶ παρεφύλαττεν αὐτοῦ τὴν ὄρμην, τόλμημα μὲν οὐδὲν τηλικούτον δεδιώς οὐδὲ ἔργον οὐδὲν οὕτω παρακεκινδυνευμένον, ὑποπεύων δὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτὸν διαλέγεσθαι φίλοις οὔσι καὶ ξένοις πατρώοις. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ὁ Ἄρατος ἐπεχείρησε τὴν ὁδὸν ἐκείνην βαδίζειν. Ὡς δὲ Ἀντίγονος μὲν ὑπισχνούμενος ἡμέλει καὶ παρῆγε τὸν χρόνον, αἱ δὲ ἀπ' Αἰγύπτου καὶ παρὰ Πτολεμαίου μακρὰν ἦσαν ἐλπίδες, ἔγνω δι' αὐτοῦ καταλύειν τὸν τύραννον.

4 (5) Πρώτοις δὲ κοινοῦται τὴν γνώμην Ἀριστομάχῳ καὶ Ἐκδήλῳ. Τούτων ὁ μὲν ἐκ Σικυῶνος ἦν φυγάς, ὁ δὲ Ἐκδηλὸς Ἀρκὰς ἐκ Μεγάλης πόλεως, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ πρακτικὸς, Ἀρκεσιλάου τοῦ Ἀκαδημακοῦ γεγονώς ἐν ἄστει συνήθης. Δεξαμένων δὲ τούτων προθύμως, διελέγετο τοῖς ἄλλοις φυγάσιν, ὧν ὀλίγοι μὲν αἰσχυνθέντες ἐγκαταλιπεῖν τὴν ἐλπίδα μετεῖχον τῶν πραττομένων, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὸν Ἄρατον ἐπειρῶντο κατακλύειν ὡς ἀπειρία πραγμάτων θρασυνόμενον. Βουλευομένου δ' αὐτοῦ χωρίον τι τῆς Σικυωνίας καταλαβεῖν, ὅθεν ὠρμημένος διαπολεμήσει πρὸς τὸν τύραννον, ἦκεν εἰς Ἄρατος ἀνὴρ Σικυώνιος ἐκ τῆς εἰρκτικῆς ἀποδεδρακώς ἦν δὲ τῶν φυγάδων ἐνὸς Ξενοκλέους ἀδελφός· καὶ τῷ Ἀράτῳ προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ξενοκλέους ἔλεγε τοῦ τείχους καθ' ὃν ὑπερβὰς αὐτὸς ἐσώθη τόπον, ἐντὸς μὲν ὀλίγου δεῖν ἐπίπεδον εἶναι, προσπεφυκῶτα χωρίοις πετρῶδεσι καὶ ὑψηλοῖς, τὸ δὲ ἔξωθεν ὕψος ὑπὸ κλιμάκων οὐ πάνυ ἀνέφικτον. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ἄρα-

τος, ἐκπέμπει μετὰ τοῦ Ξενοκλέους οἰκέτας ἰδίους δύο, Σευθᾶν τε καὶ Τέχωνα, κατασκευομένους τὸ τεῖχος, ἐγνωκώς, εἰ δύναιτο, κρύφα καὶ πρὸς ἓνα κίνδυνον ὀξέως τὸ πᾶν ἀναρρῖψαι μᾶλλον ἢ μακροῦ πολέμου καὶ φανεροῖς ἀγῶσιν ἰδιώτης ἀντικαθίστασθαι πρὸς τύραννον. Ὡς δὲ ἐπανῆλθον οἱ περὶ τὸν Ξενοκλέα τοῦ μὲν τεῖχους εἰληφότες μέτρα καὶ τοῦ τόπου τὴν φύσιν ἀπαγγέλλοντες οὐκ ἄπορον οὐδὲ χαλεπὴν, τὸ δὲ λαθεῖν προσελθόντας ἐργῶδες εἶναι φάσκοντες ὑπὸ κηπουροῦ τινος κυναρίων, μικρῶν μὲν, ἐκτόπως δὲ μαχίμων καὶ ἀπαρηγορήτων, εὐθύς ἐνίστατο τὴν προᾶξιν.

5 (6) Ἡ μὲν οὖν τῶν ὄπλων παρασκευὴ συνήθης ἦν, πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τότε κλωπεΐαις χρωμένων καὶ καταδρομαῖς ἐπ' ἀλλήλους· τὰς δὲ κλίμακας Εὐφράνωρ ὁ μηχανοποιὸς ἀναφανδὸν ἐπήξατο, τῆς τέχνης αὐτῷ τὸ ἀνύποπτον διδούσης, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν τῶν φυγάδων. Ἄνδρας δὲ αὐτῷ τῶν μὲν ἐν Ἄργει φίλων ἕκαστος ἐξ ὀλίγων δέκα παρέσχεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἰδίων οἰκετῶν τριάκοντα καθώπλισεν. Ἐμισθώσατο δὲ καὶ διὰ πρῶτου Ξενοφίλου τῶν ἀρχικλῶπων οὐ πολλοὺς στρατιώτας, οἷς διεδόθη λόγος, ὡς ἐπὶ τὰς ἵππους τὰς βασιλικὰς εἰς τὴν Σικυωνίαν ἔξοδος ἔσοιτο. Καὶ προεπέμφθησαν οἱ πολλοὶ σποράδες ἐπὶ τὸν Πολυγνώτου πύργον, ἐκεῖ κελευσθέντες περιμεῖναι. Προεπέμφθη δὲ καὶ Καφισίας ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τεσσάρων ἄλλων εὐζωνος, οὓς ἔδει πρὸς τὸν κηπουρὸν ἀφικέσθαι σκοταίους, φάσκοντας ὁδοιπόρους εἶναι καὶ καταυλισμένους αὐτόν τε συγκλεῖσαι καὶ τοὺς κύνας· οὐ γὰρ ἦν ἄλλη παρελθεῖν. Τὰς δὲ κλίμακας διαλυτὰς οὕσας ἐμβαλόντες εἰς ἀγάνας καὶ κατακαλύψαντες ἐγ' ἀμαξῶν προαπέστειλαν. Ἐν

τούτω δὲ κατασκόπων τινῶν ἐν Ἄργει τοῦ Νικοκλέους φανέντων καὶ περιμέναι λεγομένων ἀδήλως καὶ παραφυλάττειν τὸν Ἄρατον, ἅμ' ἡμέρα προελθὼν καὶ φανερός ὢν ἐν ἀγορᾷ διέτριβε μετὰ τῶν φίλων· εἶτ' ἀλειψάμενος ἐν τῷ γυμνασίῳ καὶ παραλαβὼν τινας ἐκ τῆς παλαιστρας τῶν εἰωθότων πίνειν καὶ ῥαθυμεῖν μετ' αὐτοῦ νεανίσκων ἀπῆγεν οἴκαδε· καὶ μετὰ μικρὸν ἐωρᾶτο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ δι' ἀγορᾶς ὁ μὲν στεφάνους φέρων, ὁ δὲ λαμπάδας ὠνούμενος, ὁ δὲ τοῖς εἰθισμένοις παρὰ πότον ψάλλειν καὶ αὐλεῖν γυναίοις διαλεγόμενος. Ταῦτα δὲ οἱ κατάσκοποι πάντα ὁρῶντες ἐξηπάτηντο καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀναγελῶντες ἔλεγον· «Οὐδὲν ἦν ἄρα τυράννου δειλότερον, εἰ καὶ Νικοκλῆς τηλικαύτην πόλιν ἔχων καὶ τοσαύτην δύναμιν ὀρρωδεῖ μειράκιον εἰς ἡδονὰς καὶ πότους μεθήμερινούς τὰ τῆς φυγῆς ἐφόδια καταχρόμενον».

6 (7) Οἱ μὲν οὖν οὕτω παραλογισθέντες ἀπηλλάγησαν· ὁ δὲ Ἄρατος εὐθύς μετ' ἄριστον ἐξεληθὼν καὶ συνάψας πρὸς τὸν Πολυγνώτου πύργον τοῖς στρατιώταις εἰς Νεμέαν προῆγεν, ὅπου τὴν πρᾶξιν ἐξέφηνε τοῖς πολλοῖς τότε πρῶτον, ὑποσχέσεις τε καὶ παρακλήσεις ἐποίησατο· καὶ σύνθημα παραδοὺς Ἀπόλλωνα ὑπερδέξιον προῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν, συμμέτρως τῇ περιφορᾷ τῆς σελήνης ἐπιταχύνων καὶ πάλιν ὄνεις τὴν πορείαν, ὥστε τῷ μὲν φωτὶ χρῆσθαι καθ' ὁδόν, ἥδη δὲ δυομένης περὶ τὸν κῆπον εἶναι πλησίον τοῦ τείχους. Ἐνταῦθα Καφισίας ἀπήντησεν αὐτῷ τῶν μὲν κυναρίων οὐ κρατήσας, (ἔφθη γὰρ ἀποπηδήσαντα), τὸν δὲ κηπουρὸν ἐγκεκλεικώς. Ἀθύμους δὲ τοὺς πλείστους γενομένους καὶ κελεύοντας ἀπαλάττεσθαι παρεθάρρουνεν ὁ Ἄρατος, ὡς ἀπάξων, ἂν οἱ

γύνες ἄγαν ἐνοχλῶσιν αὐτοῖς. Ἄμα δὲ τοὺς τὰς κλίμακας φέροντας προπέμψας, ὧν Ἐκδηλὸς ἠγεῖτο καὶ Μνασίθεος, αὐτὸς ἐπηκολούθει σχολαίως, ἤδη τῶν κυναρίων εὐτόνως ὑλακτούντων καὶ συλλαρατρεχόντων τοῖς περὶ τὸν Ἐκδηλον. Οὐ μὴν ἀλλὰ προσέμειξάν τε τῷ τείχει καὶ προσήρυσαν τὰς κλίμακας ἀσφαλῶς. Ἀναβαινόντων δὲ τῶν πρώτων, ὁ τὴν ἐωσθινήν φυλακὴν παραδιδούς ἐφώδευε κώδωνι, καὶ φῶτα πολλὰ καὶ θόρυβος ἦν τῶν ἐπιπορευομένων. Οἱ δέ, ὥσπερ εἶχον, αὐτοῦ πτήξαντες ἐπὶ τῶν κλιμάκων τούτους μὲν οὐ χαλεπῶς ἔλαθον, ἄλλης δὲ φυλακῆς ἐναντίας ταύτη προσερχομένης εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἦλθον. Ὡς δὲ κακείνην διέφυγον παρελθοῦσαν, εὐθύς ἀνέβαινον οἱ πρώτοι Μνασίθεος καὶ Ἐκδηλός, καὶ τὰς ἐκατέρωθεν ὁδοὺς τοῦ τείχους διαλαβόντες ἀπέστειλλον Τέχνωνα πρὸς Ἄρατον ἐπείγεσθαι κελεύοντες.

7 (8) Ἦν δὲ οὐ πολὺ διάστημα ἀπὸ τοῦ κήπου πρὸς τὸ τεῖχος καὶ τὸν πύργον, ἐν ᾧ κύων μέγας ἐφρούρει θηρατικῶς. Αὐτὸς μὲν οὖν οὐκ ἤσθετο τὴν ἔφοδον, εἴτε φύσει νοθής ὢν, εἴτε μεθ' ἡμέραν κατάκοπος γεγονώς. Τῶν δὲ τοῦ κηπουροῦ κυναρίων κάτωθεν ἐκκαλουμένων αὐτὸν ὑπεφθέγγετο τυφλὸν καὶ ἄσημον τὸ πρῶτον, εἶτα μᾶλλον ἐπέτεινε παρερχομένων· καὶ κατεῖχεν ἤδη πολὺς ὑλαγμὸς τὸ χωρίον, ὥστε τὸν πέραν φύλακα κραυγῇ μεγάλῃ πυνθάνεσθαι τοῦ κυνηγοῦ, πρὸς τίνα τραχέως οὕτως ὁ κύων ὑλακτεῖ, καὶ μή τι γίνεται καινότερον. Ὁ δ' [ἀπὸ τοῦ πύργου αὐτῷ] ἀντεφώνησε μηδὲν εἶναι δεινόν, ἀλλὰ τὸν κύνα πρὸς τὸ φῶς τῶν τειχοφυλάκων καὶ τὸν ψόφον τοῦ κώδωνος παρωξύνθαι. Τοῦτο μάλιστα τοὺς Ἄρατου στρατιώτας ἐπέρρωσεν, οἰομένους τὸν κυ-

νηγὸν ἐπικρούπτειν κοινωνοῦντα τῇ πράξει, εἶναι δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους ἐν τῇ πόλει τοὺς συνεργοῦντας. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ τείχει προσβαλόντων χαλεπὸς ἦν ὁ κίνδυνος καὶ μῆκος ἐλάμβανε τῶν κλιμάκων κραδαινομένων, εἰ μὴ καθ' ἓνα καὶ σχολαίως ἀναβαίνοιν· ἡ δὲ ὥρα κατήπειγεν ἤδη φθειγγομένων ἀλεκτρούων καὶ ὅσον οὖπω τῶν ἐξ ἀγροῦ τι φέρειν εἰωθότων πρὸς ἀγορὰν ἐπερχομένων. Διὸ καὶ σπεύδων ὁ Ἄρατος ἀνέβαινε, τεσσαράκοντα τῶν πάντων ἀναβεβηκότων πρὸ αὐτοῦ· καὶ προσδεξάμενος ἔτι τῶν κάτωθεν ὀλίγους ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ τυράννου καὶ τὸ στρατήγιον ἀνήλθεν· ἐνταῦθα γὰρ οἱ μισθοφόροι παρενυκτέρευον. Ἄφνω δὲ ἐπιπεσὼν αὐτοῖς καὶ συλλαβὼν ἅπαντας, οὐδένα δὲ ἀποκτείνας, εὐθύς διεπέμπετο πρὸς τοὺς φίλους ἀνακαλούμενος ἕκαστον ἀπ' οἰκίας. Καὶ συνδραμόντων πανταχόθεν ἡμέρα μὲν ὑπέλαμπεν καὶ τὸ θέατρον ἦν ὄχλου μεστόν, ἔτι πρὸς τὴν ἀθλον αἰωρουμένων φήμην καὶ σαφὲς οὐδὲν εἰδόντων ὑπὲρ τῶν πραττομένων, πρὶν γε δὴ προελθὼν ὁ κήρυξ εἶπεν, ὡς Ἄρατος ὁ Κλεινίου παρακαλεῖ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν.

8 (9) Τότε δὲ πιστεύσαντες ἦκειν ἅ πάλοι προσεδόκων, ὄρμησαν ἀθρόοι πρὸς τὰς θύρας τοῦ τυράννου πῦρ ἐπιφέροντες. Ἠρθη δὲ φλόξ μεγάλη καὶ καταφανῆς μέχρι Κορίνθου τῆς οἰκίας ἀναφθείσης, ὥστε θαυμάσαντας τοὺς ἐν Κορίνθῳ παρὰ μικρὸν ὀρμῆσαι πρὸς τὴν βοήθειαν. Ὁ μὲν οὖν Νικοκλῆς ἔλαθε διὰ τινων ὑπονόμων ὑπεκδύς καὶ ἀποδράς ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δὲ στρατιῶται καταπαύσαντες μετὰ τῶν Σικυωνίων τὸ πῦρ διήρπαζον τὴν οἰκίαν. Καὶ οὔτε ταῦτα ἐκώλυσεν ὁ Ἄρατος, τάτε λοιπὰ χρήματα τῶν τυράννων εἰς μέσον ἔθηκε

τοῖς πολίταις. Ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς οὐδὲ ἐτρώθη τὸ παρα-
παν τῶν ἐπελθόντων οὐδὲ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καθα-
ρὰν καὶ ἄθικτον αἵματος ἐμφυλίου τὴν πρᾶξιν ἢ τύχη
διεφύλαξε.

Κατήγαγε δὲ φυγάδας τοὺς μὲν ὑπὸ Νικοκλέους ἐκ-
πεπτωκότας ὀγδοήκοντα, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν τυ-
ράνων οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, οἷς μακρὰ μὲν ἢ
πλάνη καὶ ὁμοῦ τι πεντηκονταετῆς ἐγεγόνει, κατελθόν-
τες δὲ οἱ πλείστοι πένητες ὧν κύριοι πρότερον ἦσαν ἐπε-
λαμβάνοντο· καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας
δεινὴν ἀπορίαν τῷ Ἀράτῳ παρεῖχον, ἐπιβουλεuoμένην
μὲν ἔξωθεν καὶ φθονουμένην ὑπ' Ἀντιγόνου τὴν πόλιν
ὄρωντι διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ταραττομένην δὲ ὑφ' αὐτῆς
καὶ στασιάζουσαν. Ὄθεν ἐκ τῶν παρόντων ἄριστα κρί-
νας προσέμειξεν αὐτὴν φέρων τοῖς Ἀχαιοῖς· καὶ Δωρι-
εῖς ὄντες ὑπέδυσαν ἐκουσίως ὄνομα καὶ πολιτείαν τὴν
Ἀχαιῶν οὔτε ἀξίωμα λαμπρὸν οὔτε μεγάλην ἰσχὺν ἐχόν-
των τότε. Μικροπολίται γὰρ ἦσαν οἱ πολλοί, καὶ γῆν
οὔτε χρηστὴν οὔτε ἄφθονον ἐκέκτηντο, καὶ θαλάττη
προσφκουν ἀλιμένῳ, τὰ πολλὰ κατὰ ῥαχίας ἐκφερομένη
πρὸς τὴν ἠπειρον. Ἄλλὰ μάλιστα δὴ διέδειξαν οὔτιοι
τὴν Ἑλληνικὴν ἀλκὴν ἀπρόσμαχον οὔσαν, ὅσας τις τύχοι
κόσμου καὶ συντάξεως ὁμοφρονούσης καὶ νοῦν ἔχοντος
ἡγεμόνος, οἱ τῆς μὲν πάλαι τῶν Ἑλλήνων ἀκμῆς οὐδέν,
ὡς εἰπεῖν, μέρος ὄντες, ἐν δὲ τῷ τότε μιᾶς ἀξιολόγου
πόλεως σύμπαντες ὁμοῦ δύναμιν οὐκ ἔχοντες, εὐβουλία
καὶ ὁμονοία καὶ ὅτι τῷ πρώτῳ κατ' ἀρετὴν ἐδύναντο μὴ
φθονεῖν, ἀλλὰ πείθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν, οὐ μόνον αὐ-
τοὺς ἐν μέσῳ πόλεων καὶ δυνάμεων τηλικούτων καὶ τυ-

ραννίδων διεφύλαξαν ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὡς πλείστους ἐλευθεροῦντες καὶ σῶζοντες διετέλουν.

Γ. Ἐκ τοῦ βίου Γαΐου Μαρκίου.

1. Ὁ Κοριολανὸς ἰκέτης τοῦ Τύλλου.

1 (22) Ἦν τις ἀνὴρ ἐξ Ἀντίου πόλεως διὰ τε πλοῦτον καὶ ἀνδρείαν καὶ γένους ἐπιφάνειαν ἀξίωμα βασιλικὸν ἔχων ἐν πᾶσιν Οὐολούσκοις, ὄνομα Τύλλος Ἀμφίδιος. Ὑπὸ τούτου μισούμενον ὁ Μάρκιος ἑαυτὸν ὡς οὐδένα Ῥωμαίων ἐγίγνωσκε· πολλάκις γὰρ ἐν ἀπειλαῖς καὶ προκλήσεσι κατὰ τὰς μάχας γενόμενοι, καὶ κομπάσαντες διὰ τὸ ἐνάμιλλον, οἷα νεανιῶν πολεμικῶν φιλοτιμίαι καὶ ζῆλοι φέρουσιν, ἴδιον προσεκτίσαντο τῷ κοινῷ τὸ κατ' ἀλλήλων ἔχθος. Οὐ μὴν ἀλλὰ μέγεθός τι φρονήματος ἔχοντα τὸν Τύλλον ὄρων, καὶ μάλιστα δὴ Οὐολούσκων ἐπιθυμοῦντα Ῥωμαίους λαβὴν παρασχόντας ἐν μέρει κολοῦσαι, μαρτυρίαν ἀπέλιπε τῷ εἰπόντι· «Θυμῷ μάχεσθαι χαλεπὸν· ὁ γὰρ ἂν θέλῃ, ψυχῆς ὠνεῖται». Λαβὼν γὰρ ἐσθῆτα καὶ σκευήν, ἐν ἧ μάλιστα μὴ δόξειν ὅς ἦν ἐμελλεν ὀρώμενος, ὥσπερ Ὀδυσσεὺς

Ἄνδρῶν δυσμενέων κατέδου πόλιν.

2 (23) Ἦν δ' ἐσπέρα, καὶ πολλοὶ μὲν αὐτῷ προσετύγχανον, ἐγνώριζε δ' οὐδεὶς. Ἐβιάδιζεν οὖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Τύλλου, καὶ παρῆλθὼν ἄφνω πρὸς τὴν ἐστίαν ἐκάθισε σιωπῇ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐγκαλυψάμενος ἡσυχίαν ἤγεν. Οἱ δὲ κατὰ τὴν οἰκίαν θαυμάσαντες ἀναστῆσαι μὲν οὐκ ἐτόλμησαν, (ἦν γὰρ τι καὶ περὶ αὐτὸν ἀξίωμα καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς σιωπῆς), ἔφρασαν δὲ

τῷ Τύλλῳ περὶ δεῖπνον ὄντι τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγμα-
τος. Ὁ δ' ἐξαναστὰς ἦκε πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνέκρινε, τίς
ὢν ἀφίκεται καὶ τίνων δεόμενος. Οὕτως οὖν ὁ Μάρκιος
ἀποκαλυψάμενος καὶ μικρὸν ἀνασχὼν «Εἰ μήπω με γι-
νώσκεις, ὦ Τύλλε, εἶπεν, ἀλλ' ὄρω ἀπιστεῖς, ἀνάγκη με
κατήγορον ἑμαυτοῦ γενέσθαι. Γαίός εἰμι Μάρκιος, ὁ
πλεῖστα σὲ καὶ Οὐολούσκους ἐργασάμενος κακὰ καὶ τὴν
οὐκ ἐῶσαν ἀρνεῖσθαι ταῦτα περιφέρων προσηγορίαν τὸν
Κοριολανόν. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῶν πολλῶν πόνων καὶ
κινδύνων ἐκείνων ἐκτησάμην ἔπαθλον ἢ τὸ παράσημον
ὄνομα τῆς πρὸς ὑμᾶς ἔχθρας. Καὶ τοῦτό μοι περιέστιν
ἀναφαίρετον· τὰ δ' ἄλλα ὁμοῦ πάντα φθόνῳ δήμου καὶ
ὑβρεῖ, μαλακίᾳ δὲ καὶ προδοσίᾳ τῶν ἐν τέλει καὶ ἰσο-
τίμων ἀπεστέρημαι, καὶ φυγὰς ἐλήλαμαι καὶ γέγονα τῆς
ἐστίας τῆς σῆς ἰκέτης, οὐχ ὑπὲρ ἀδείας καὶ σωτηρίας (τί
γὰρ ἔδει με δεῦρο ἦκειν φοβούμενον ἀποθανεῖν;) ἀλλὰ
δίκας λαβεῖν χρησίων, καὶ λαμβάνων ἤδη παρὰ τῶν ἐκ-
βαλλόντων τῷ σὲ ποιεῖν ἑμαυτοῦ κύριον. Εἰ μὲν οὖν
ἐστί σοι θυμὸς ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις, ἴθι ταῖς ἐμαῖς
συμφοραῖς, ὦ γενναῖε, χρῆσαι, καὶ κοινὸν εὐτύχημα
ποίησον Οὐολούσκων τὴν ἐμὴν ἀτυχίαν, τοσοῦτον βέλ-
τιον ὑπὲρ ὑμῶν πολεμήσοντος ἢ πρὸς ὑμᾶς, ὅσῳ πολε-
μοῦσι βέλτιον οἱ γινώσκοντες τὰ παρὰ τοῖς πολεμίοις
τῶν ἀγνοούντων. Εἰ δ' ἀλείρηκας, οὔτ' ἐγὼ βούλομαι
ζῆν οὔτε σοὶ καλῶς ἔχει σῶζειν πάσαι μὲν ἐχθρὸν ἄνδρα
καὶ πολέμιον, νῦν δ' ἀνωφελεῖ καὶ ἄχρηστον». Ὡς οὖν
ταῦτα ὁ Τύλλος ἤκουσεν, ἤσθη τε θαυμαστῶς καὶ τὴν
δεξιὰν ἐμβαλὼν. «Ἀνίστασο, εἶπεν, ὦ Μάρκιε, καὶ θάρ-
ρει. Μέγα γὰρ ἡμῖν ἀγαθὸν ἦκεις διδοὺς σεαυτὸν,
ἐλπίζε δὲ μείζονα παρὰ Οὐολούσκων». Καὶ τότε μὲν

είστιά φιλοφρονούμενος τὸν Μάρκιον, ἐν δὲ ταῖς ἐπιούσαις ἡμέραις ἐβουλευόντο περὶ τοῦ πολέμου καθ' ἑαυτούς.

2. Οὐολουμνίας καὶ γυναικῶν πρεσβεία πρὸς Κοριολανόν.

3(33) Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τότε τῶν γυναικῶν ἄλλαι μὲν πρὸς ἄλλοις ἱεροῖς, αἱ δὲ πλείσται καὶ δοκιμώταται περὶ τὸν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς βωμὸν ἰκέτευον. Ἐν δὲ ταύταις ἦν ἡ Ποπλικόλα τοῦ μεγάλα καὶ πολλὰ Ῥωμαίους ἐν τε πολέμοις καὶ πολιτείαις ὠφελήσαντος ἀδελφῆ Οὐαλερία. Ποπλικόλας μὲν οὖν ἐτεθνήκει πρότερον, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γεγραμμένοις ἱστορήκαμεν, ἡ δὲ Οὐαλερία δόξαν εἶχεν ἐν τῇ πόλει καὶ τιμὴν, δοκοῦσα τῷ βίῳ μὴ κατασχύνειν τὸ γένος. Ὅπερ οὖν λέγω πάθος ἑξαπίνης παθοῦσα, καὶ κατ' ἐπίνοιαν οὐκ ἀθείαστον ἀψαμένη τοῦ συμφέροντος, αὐτὴ τε ἀνέστη καὶ τὰς ἄλλας ἀναστήσασα πάσας ἦκεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς τοῦ Μαρκίου μητρὸς Οὐολουμνίας. Ὡς δ' εἰσῆλθε καὶ κατέλαβε μετὰ τῆς νυοῦ καθεζομένην καὶ τὰ παιδιά τοῦ Μαρκίου πρὸς τοῖς κόλποις ἔχουσαν, ἐν κύκλῳ περιστήσασα τὰς γυναῖκας αὐτῆς· «Αὐταί γε ἡμεῖς, εἶπεν, ὦ Οὐολουμνία, καὶ σύ, Οὐεργιλία, γυναῖκες ἦκομεν πρὸς γυναῖκας οὔτε βουλῆς ψηφισαμένης οὔτ' ἄρχοντος κελεύσαντος, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡμῶν, ὡς ἔοικεν, οἰκτιέρας τὴν ἰκετείαν, ὁρμὴν παρέσθησε δευρὶ τραπέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ δεηθῆναι σωτηρίαν μὲν αὐταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ὑμῖν δὲ πεισθείσαις ἐπιφανεστέραν φέροντα δόξαν ἢ· αἱ Σαβίνων θυγατέρες ἔσχον εἰς φιλίαν καὶ εἰρήνην ἐκ πολέμων συναγαγοῦσαι πατέρας καὶ ἄνδρας. Δεῦτε πρὸς Μάρκιον ἰοῦσαι μεθ' ἡμῶν συνάψασθε τῆς ἰκετηρίας, καὶ μαρτυρήσατε τῇ πατρίδι μαρτυρίαν ἀληθῆ καὶ δι-

καίαν, ὅτι πολλὰ πάσχουσα κακῶς οὐδὲν οὔτ' ἔπραξε δεινὸν οὔτ' ἐβούλευσε περὶ ὑμῶν δι' ὀργήν, ἀλλ' ἀποδίδωσιν ὑμᾶς ἐκείνῳ κἂν μηδενὸς τυγχάνειν μέλλη τῶν ἐπεικῶν». Ταῦτα τῆς Οὐαλερίας εἰπούσης ἀνεβόησαν αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἠμείψατο δὲ ἡ Οὐολουμνία. «Καὶ τῶν κοινῶν ἡμῖν συμφορῶν, ὦ γυναῖκες, ἴσον μέτεστι, καὶ ἰδίᾳ πράττομεν κακῶς ἀπολέσασαι τὴν Μαρκίου δόξαν καὶ ἀρετὴν, τὸ σῶμα δ' αὐτοῦ τοῖς τῶν πολεμίων ὄπλοις φρουρούμενον μᾶλλον ἢ σωζόμενον ἐφορῶσαι. Μέγιστον δ' ἡμῖν τῶν ἀτυχημάτων ἐστίν, εἰ τὰ τῆς πατρίδος οὕτως ἐξησθένηκεν, ὥστ' ἐν ἡμῖν ἔχειν τὰς ἐλπίδας. Οὐκ οἶδα γάρ, εἴ τινα ποιήσεται λόγον ἡμῶν ἐκείνος, εἴ γε μηδένα ποιεῖται τῆς πατρίδος, ἣν καὶ μητρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων προετίμησεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ χρῆσθε ἡμῖν λαβοῦσαι καὶ κομίζετε πρὸς ἐκείνον, εἰ μηδὲν ἄλλο, ταῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἰκεσίαις ἐναποπνεῦσαι δυναμένης».

4 (34) Ἐκ τούτου τὰ τε παιδία καὶ τὴν Οὐεργιλίαν ἀναστήσασα μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἐβάδιζεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Οὐολούσκων. Ἡ δ' ὄψις αὐτῶν τὸ τ' οἰκτρὸν καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνεποίησεν αἰδῶ καὶ σιωπὴν. Ἔτυχε δ' ὁ Μάρκιος ἐπὶ βήματος καθεζόμενος μετὰ τῶν ἡγεμονικῶν. Ὡς οὖν εἶδε προσιούσας τὰς γυναῖκας, ἐθαύμασεν ἐπιγνοὺς δὲ τὴν μητέρα πρῶτην βαδίζουσαν ἐβούλετο μὲν ἐμμένειν τοῖς ἀτρέπτοις ἐκείνοις καὶ ἀπαραίτητοις λογισμοῖς, γενόμενος δὲ τοῦ πάθους ἐλάττων καὶ συνταραχθεὶς πρὸς τὴν ὄψιν οὐκ ἔτλη καθεζόμενῳ προσελθεῖν, ἀλλὰ καταβάς θάπτον ἢ βάδην καὶ ἀπαντήσας πρῶτην μὲν ἠσπάσατο τὴν μητέρα καὶ πλεῖστον χρόνον, εἶτα δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, μήτε δακρῶν ἔτι

μήτε τοῦ φιλοφρονεῖσθαι φειδόμενος, ἀλλ' ὡσπερ ὑπὸ
φρέματος φέρεσθαι τοῦ πάθους ἑαυτὸν ἐνδεδωκώς.

5 (35) Ἐπει δὲ τούτων ἄθην εἶχε καὶ τὴν μητέρα
βουλομένην ἤδη λόγων ἄρχειν ἦσθετο, τοὺς τῶν Οὐο-
λούσκων προβούλους παραστησάμενος ἤκουσε τῆς Οὐο-
λουμνίας τοιαῦτα λεγούσης. « Ὅρᾶς μὲν, ὦ παῖ, κἄν
αὐταὶ μὴ λέγωμεν, ἐσθῆτι καὶ μορφῇ τῶν ἀθλίων σω-
μάτων τεκμαιρόμενος, οἷαν οἰκουζίαν ἡμῖν ἢ σὴ φυγὴ
περιποιήσατο· λόγισαι δὲ νῦν, ὡς ἀτυχέσταται πασῶν
ἀφίγμεθα γυναικῶν, αἷς τὸ ἥδιστον θέαμα φοβερῶτα-
τον ἢ τύχη πεποίηκεν, ἐμοὶ μὲν υἱόν, ταύτῃ δ' ἄνδρα τοῖς
τῆς πατρίδος τείχεσιν ἰδεῖν ἀντικαθήμενον. Ὁ δ' ἔστι
τοῖς ἄλλοις ἀτυχίας πάσης καὶ κακοπραγίας παραμύ-
θιον, εὐχεσθαι θεοῖς, ἡμῖν ἀπορώτατον γέγονεν. Οὐ
γὰρ οἷόν τε καὶ τῇ πατρίδι νίκην ἕμα καὶ σοὶ σωτηρίαν
αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, ἀλλ' ἄ τις ἂν ἡμῖν καταρά-
σαιτο τῶν ἐχθρῶν, ταῦτα ταῖς ἡμετέραις ἔνεστιν εὐχαῖς.
Ἀνάγκη γὰρ ἢ τῆς πατρίδος ἢ σοῦ στέρεσθαι γυναικί-
σῃ καὶ τέχνους. Ἐγὼ δ' οὐ περιμενῶ ταύτην μοι διαιτῆ-
σαι τὴν τύχην ζώσῃ τὸν πόλεμον, ἀλλ' εἰ μὴ σε πείσαιμι
φιλίαν καὶ δμόνοιαν ἀντὶ διαφορᾶς καὶ κακῶν θέμε-
νον ἀμφοτέρων εὐεργέτην γενέσθαι μᾶλλον ἢ λυμεῶνα
τῶν ἐτέρων, οὕτω διανοοῦ καὶ παρασκευάζε σεαυτὸν, ὡς
τῇ πατρίδι μὴ προμεῖξαι δυνάμενος πρὶν ἢ νεκρὰν ὑπερ-
βῆναι τὴν τεκοῦσαν. Οὐ γὰρ ἐκείνην με δεῖ τὴν ἡμέραν
ἐναμένειν, ἐν ἣ τὸν υἱὸν ἐπόψομαι θριαμβευόμενον ὑπὸ
τῶν πολιτῶν ἢ θριαμβεύοντα κατὰ τῆς πατρίδος. Εἰ μὲν
οὖν ἀξιώ σε τὴν πατρίδα σῶσαι Οὐολούσκους ἀπολέ-
σαντα, χαλεπή σοι καὶ δυσδιαίτητος, ὦ παῖ, πρόκειται
σκέψις· οὔτε γὰρ διαφθεῖραι τοὺς πολίτας καλὸν οὔτε

τοὺς πεπιστευκότας προδοῦναι δίκαιον· νῦν δ' ἀπαλλαγὴν κακῶν αἰτούμεθα, σωτήριον μὲν ἀμφοτέροις ὁμοίως· ἔνδοξον δὲ καὶ καλὴν μᾶλλον Οὐλοούσχοις, ὅτι τῷ κρατεῖν δόξουσι διδόναι τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, οὐχ ἥττον λαμβάνοντες, εἰρήνην καὶ φιλίαν, ὧν μάλιστα μὲν αἴτιος ἔσῃ γινομένων, μὴ γινομένων δὲ μόνος αἰτίαν ἔξεις παρ' ἀμφοτέροις. Ἄδηλος δ' ὧν ὁ πόλεμος τοῦτ' ἔχει πρόδηλον, ὅτι σοι νικῶντι μὲν ἀλάστορι τῆς πατρίδος εἶναι περίεστιν, ἠττώμενος δὲ δόξεις ὑπ' ὀργῆς εὐεργεταῖς ἀνδράσι καὶ φίλοις τῶν μεγίστων συμφορῶν αἴτιος γεγόνειαι».

6 (36) Ταῦτα τῆς Οὐλοουμνίας λεγούσης ὁ Μάρκιος ἠκροᾶτο μηδὲν ἀποκρινόμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ παυσαμένης εἰστήκει σιωπῶν πολὺν χρόνον, αὖθις ἡ Οὐλοουμνία· «Τί σιγᾶς» εἶπεν «ὦ παῖ; Πότερον ὀργῇ καὶ μνησικακία πάντα συγχωρεῖν καλόν, οὐ καλὸν δὲ μητρὶ χαρίσασθαι δεομένη περὶ τηλικούτων; ἢ τὸ μεμνησθαι πεπονθότα κακῶς ἀνδρὶ μεγάλῳ προσήκει, τὸ δ' εὐεργεσίας, αἷς εὐεργετοῦνται παῖδες ὑπὸ τῶν τεκόντων, σέβεσθαι καὶ τιμᾶν οὐκ ἀνδρὸς ἔργον ἐστὶ μεγάλου καὶ ἀγαθοῦ; Καὶ μὴν οὐδενὶ μᾶλλον ἔπρεπε τηρεῖν χάριν, ὡς σοί, πικρῶς αὐτως ἀχαριστίαν ἐπεξιόντι. Καίτοι παρὰ τῆς πατρίδος ἤδη μεγάλας δίκας ἀπέληφας, τῇ μητρὶ δ' οὐδεμίαν χάριν ἀποδέδωκας. Ἦν μὲν οὖν ὀσιώτατον ἄνευτινὸς ἀνάγκης τυχεῖν με παρὰ σοῦ δεομένην οὕτω καλῶν καὶ δικαίων· μὴ πείθουσα δὲ τί φείδομαι τῆς ἐσχάτης ἐλπίδος;» Καὶ ταῦτα εἰποῦσα προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς ἅμα καὶ τῶν τέκνων. Ὁ δὲ Μάρκιος ἀναβοήσας· «Οἷα εἴργασαί με, ὦ μῆτερ» ἔξανίστησιν αὐτὴν καὶ τὴν δεξιὰν πῖεσας σφόδρα· «Νενίκηκας»

εἶπεν «εὐτυχῆ μὲν τῇ πατρίδι νίκην, ἔμοι δ' ὀλέθριον ἄπειμι γὰρ ὑπὸ σοῦ μόνης ἠττώμενος». Τοῦτο δ' εἰπὼν καὶ βραχεία τῇ μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ διαλεχθεὶς ἰδίᾳ, τὰς μὲν ἀπέπεμψεν εἰς Ῥώμην πάλιν αὐτὰς δεομένας, τῆς δὲ νυκτὸς παρελθούσης ἀπήγαγεν Οὐολούσκους, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ὁμοίως διακειμένους ἅπαντας. Οἱ μὲν γὰρ ἐμέμφοντο καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν προᾶξιν, οἱ δὲ οὐδέτερον, πρὸς διάλυσιν καὶ εἰρήνην οἰκείως ἔχοντες, ἔνιοι δὲ δυσχεραίνοντες τὰ προτιτόμενα τὸν Μάρκιον ὁμως οὐ πονηρὸν ἐνόμιζον, ἀλλὰ συγγνωστὸν ἐπικλασθέντα τηλικαύταις ἀνάγκαις. Ἀντιῆπε δ' οὐδεὶς, ἀλλὰ πάντες εἵποντο τὴν ἀρετὴν μᾶλλον αὐτοῦ θαυμάζοντες ἢ τὴν ἔξουσίαν.

Δ'. Ἐκ τοῦ βίου Φαβίου Μιξίου.

1. *Εὐβουλία καὶ χρηστότης δικτάτορος.*

1 (2) Ἀννίβας ἐμβαλὼν εἰς Ἰταλίαν καὶ μάχῃ πρώτον περὶ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν ἐπικρατήσας αὐτὸς μὲν ἤλαυνε διὰ Τυρρηνίας πορθῶν τὴν χώραν, ἐκπληξιν δὲ δεινὴν καὶ φόβον εἰς τὴν Ῥώμην ἐνέβαλε. . .

2 (3) Ὁ δὲ ὑπάτος Γάϊος Φλαμίνιος ὡς ὄρμησεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαντῆσαι τῷ Ἀννίβῃ, περὶ τὴν καλουμένην Θρασυνίαν λίμνην τῆς Τυρρηνίας παρετάξατο. . . Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Φλαμίνιος πολλὰ καὶ τόλμης ἔργα καὶ ῥώμης ἐπιδεικνύμενος ἔπεσε, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιστοι τῶν δὲ ἄλλων τραπέντων πολὺς ἦν φόβος καὶ πεντακισχίλιοι πρὸς μυριάσις κατεκόπησαν, καὶ ἐάλωσαν ἕτεροι τοσοῦτοι. Τὸ δὲ Φλαμινίου σῶμα φιλοτιμούμενος θάψαι καὶ κοσμησαί

δι' ἀρετὴν ὁ Ἀννίβας οὐχ εὗρεν ἐν τοῖς νεκροῖς, ἀλλ' ἠγνοεῖτο τὸ παράπαν ὅπως ἠφανίσθη. Τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ Τρεβίου γενομένην ἦταν οὐθ' ὁ γραῖπας στρατηγὸς οὐθ' ὁ πεμφθεὶς ἄγγελος ἀπ' εὐθείας ἔφρασεν, ἀλλ' ἐψεύσατο τὴν νίκην ἐπίδικον αὐτοῖς καὶ ἀμφίδοξον γενέσθαι· περὶ δὲ ταύτης ὡς πρῶτον ἤκουσεν ὁ στρατηγὸς Πομπώνιος, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον οὐ περιπλοκάς οὐδὲ παραγωγάς, ἀλλ' ἀντικρὺς ἔφη προσελθόν· «Νενικήμεθα, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, μεγάλη μάχη καὶ διέφθαρται τὸ στρατόπεδον καὶ Φλαμίνιος ὑπάτος ἀπόλωλεν. Ἀλλὰ βουλευέσθε περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἀσφαλείας». Οὗτος μὲν οὖν ὥσπερ πνεῦμα τὸν λόγον ἐμβάλων εἰς πέλαγος τοσοῦτου δήμου συνετάραξε τὴν πόλιν, οὐδ' ἐστάναι πρὸς τοσαύτην ἐκπληξιν οἱ λογισμοὶ καὶ διαμένειν ἐδύναντο. Πάντες δ' εἰς μίαν γνώμην συνήχθησαν ἀνυπευθύνου δεῖσθαι τὰ πράγματα μοναρχίας, ἢν δικτατορίαν καλοῦσι, καὶ τοῦ μετεχειριουμένου ταύτην ἀθρόυτως καὶ ἀδεῶς ἀνδρός· εἶναι δὲ τοῦτον ἕνα, Φάβιον Μάξιμον, ἰσόρροπον ἔχοντα τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡθους, ἡλικίας τε κατὰ τοῦτο γεγεννημένον, ἐν ᾧ συνέστηκεν ἔτι πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς βουλευόμενα τὸ σῶμα τῆ ῥώμῃ καὶ συγκέκραται τῷ φρονίμῳ τὸ θαρραλέον.

3 (4) Ὡς οὖν ταῦτ' ἔδοξεν, ἀποδειχθεὶς δικτάτωρ Φάβιος καὶ ἀποδείξας αὐτὸς ἵππαρχον Μάρκον Μινούκιον, πρῶτον μὲν ἠτήσατο τὴν σύγκλητον ἵπρω χρῆσθαι παρὰ τὰς στρατείας. Οὐ γὰρ ἐξῆν, ἀλλ' ἀπηγορεύετο κατὰ δὴ τινα νόμον παλαιόν... Μετὰ δὲ ταῦτα καλλίστην ἀρχόμενος ἐκ θεῶν ἀρχὴν καὶ διδάσκων τὸν δῆμον ὡς ὀλιγογρία καὶ περιφρονήσει τοῦ στρατηγοῦ πρὸς τὸ δαιμόνιον, οὐ μοχθηρία τῶν ἀγωνισαμένων σφαλέντα,

προὔτρεπε μὴ δεδιέναι τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς ἐξευμενίζεσθαι καὶ τιμᾶν, οὐ δεισιδαιμονίαν ἐργαζόμενος, ἀλλὰ θαρρύνων εὐσεβείᾳ τὴν ἀρετὴν καὶ ταῖς παρὰ τῶν θεῶν ἐλπίσι τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβον ἀφαιρῶν καὶ παραμυθούμενος.

4 (5) Τῶν μὲν οὖν πολλῶν ὁ Φάβιος τὴν γνώμην ἀπαρτήσας εἰς τὸ θεῖον ἠδίω πρὸς τὸ μέλλον ἐποίησεν· αὐτὸς δὲ πάσας θέμενος ἐν αὐτῷ τὰ τῆς νίκης ἐλπίδας, ὡς τοῦ θεοῦ τὰς εὐπραξίας δι' ἀρετῆς καὶ φρονήσεως παραδιδόντος, τρέπεται πρὸς Ἀννίβαν, οὐχ ὡς διαμαχοῦμενος, ἀλλὰ χρόνῳ τὴν ἀκμὴν αὐτοῦ καὶ χρήμασι τὴν ἀπορίαν καὶ πολυανθρωπία τὴν ὀλιγότητα τρίβειν καὶ ὑπαναλίσκειν βεβουλευμένους. Ὄθεν αἰεὶ μετέωρος ἀπὸ τῆς ἵππου τῶν πολεμίων ἐν τόποις ὄρεινοις στρατοπεδεύων ἐπρωρεῖτο, καθημένου μὲν ἡσυχάζων, κινουμένου δὲ κατὰ τῶν ἄκρων κύκλω περιῶν καὶ περιφαινόμενος ἐκ διαστήματος ὅσον ἀκοντὶ μὴ βιασθῆναι μάχεσθαι καὶ φόβον ὡς μαχησόμενος τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τῆς μελλήσεως αὐτῆς παρέχειν. Οὕτω δὲ παράγων τὸν χρόνον ὑπὸ πάντων κατεφρονεῖτο, καὶ κακῶς μὲν ἤκουεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κομιδῇ δὲ τοῖς πολεμίοις ἄτολμος ἐδόκει καὶ τὸ μηδὲν εἶναι πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς Ἀννίβου. Μόνος δ' ἐκεῖνος αὐτοῦ τὴν δεινότητα καὶ τὸν τρόπον, ᾧ πολεμεῖν ἐγνώκει, συνιδὼν καὶ διανοηθεὶς, ὡς πάσῃ τέχνῃ καὶ βίᾳ κινητέος ἐστὶν εἰς μάχην ὁ ἀνὴρ ἢ διαπέπρακται τὰ Καρχηδονίων, οἷς μὲν εἰσι κρείττους ὄπλοις χρῆσασθαι μὴ δυναμένων, οἷς δὲ λείπονται σώμασι καὶ χρήμασιν ἐλαττωμένων καὶ δαπανωμένων εἰς τὸ μηδέν, ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν στρατηγικῶν σοφισμάτων καὶ παλαισμάτων τρεπόμενος καὶ πειρώμενος ὥσπερ δεινὸς ἀθλητὴς λα-

βῆν ζητῶν, προσέβαλλε καὶ διετάραττε καὶ μειτῆγε πολ-
 λαχόσε τὸν Φάβιον, ἐκστῆσαι τῶν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας
 λογισμῶν βουλόμενος. Τῷ δὲ ἡ γνώμη πίστιν ἔχουσα
 τοῦ συμφέροντος ἐν ἑαυτῇ βέβαιος εἰστήκει καὶ ἀμετά-
 πτωτος· ἠνώχλει δ' αὐτὸν ὁ ἵππαρχος Μινούκιος φιλο-
 μαχῶν ἀκαίρως καὶ θρασυνόμενος καὶ δημαγωγῶν τὸ
 στράτευμα μανικῆς φορᾶς καὶ κενῶν ἐλπίδων ὑπ' αὐτοῦ
 πεπληρωμένον· οἱ τὸν μὲν Φάβιον σκώπτοντες καὶ κατα-
 φρονοῦντες Ἀννίβου παιδαγωγὸν ἀπεκάλουν, τὸν δὲ
 Μινούκιον μέγαν ἄνδρα καὶ τῆς Ῥώμης ἄξιον ἠγοῦντο
 στρατηγόν. Ὁ δὲ μᾶλλον εἰς φρόνημα καὶ θρόσος ἀνει-
 μένος ἐγλεῦαζε μὲν τὰς ἐπὶ τῶν ἄκρων στρατοπεδείας,
 ὡς καλὰ θέατρα τοῦ δικτάτορος αἰεὶ παρασκευαζομένου
 θεωρήσουσι πορθουμένην καὶ φλεγομένην τὴν Ἰταλίαν,
 ἠρώτα δὲ τοὺς φίλους τοῦ Φαβίου, πότερον εἰς τὸν οὐ-
 ρανὸν ἄρας ἀναφέρει τὸν στρατὸν ὡς τῆς γῆς ἀπεγνω-
 κῶς, ἢ νέφη καὶ ὀμίχλας προβαλλόμενος ἀποδιδράσκει
 τοὺς πολεμίους. Ταῦτα τῶν φίλων πρὸς τὸν Φάβιον
 ἀπαγγελλόντων καὶ τὴν ἀδοξίαν τῷ κινδύνῳ λῦσαι πα-
 ραινούντων. «Οὕτω μεντᾶν» ἔφη «δειλότερος ἢ νῦν εἶναι
 δοκῶ γενοίμην, εἰ σκώμματα καὶ λοιδορίας φοβηθεῖς ἐκ-
 πέσοιμι τῶν ἑμαυτοῦ λογισμῶν. Καίτοι τὸ μὲν ὑπὲρ πα-
 τρίδος οὐκ αἰσχρὸν δέος, ἡ δὲ πρὸς δόξαν ἀνθρώπων καὶ
 διαβολὰς καὶ ψόγους ἔκκληξις οὐκ ἀξίου τηλικαύτης ἀρ-
 χῆς ἀνδρός, ἀλλὰ δουλεύοντος ὧν κρατεῖν αὐτὸν καὶ δε-
 σπόζειν κακῶς φρονούντων προσήκει».

5 (8) Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἱερέων καλούντων αὐτὸν
 εἰς Ῥώμην ἐπὶ τινὰς θυσίας παρέδωκε τῷ Μινουκίῳ τὴν
 δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ μὴ μάχεσθαι μηδὲ συμπλέκεσθαι τοῖς
 πολεμίσις οὐ μόνον ὡς αὐτοκράτωρ διαγορεύσας, ἀλλὰ

καὶ παραινέσεις καὶ δεήσεις πολλὰς αὐτοῦ ποιησάμενος· ὧν ἐκεῖνος ἐλάχιστα φροντίσας εὐθύς ἐνέκειτο τοῖς πολεμίοις. Καὶ ποτε παραφυλάξας τὸν Ἀννίβαν τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς ἐπὶ σιτολογίαν ἀφεικότα, καὶ προσβαλὼν τῷ ὑπολειπομένῳ, κατήραξεν εἰς τὸν χάρακα καὶ διέφθειρεν οὐκ ὀλίγους καὶ φόβον περιέστησε πᾶσιν ὡς πολιορκησομένοις ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ συλλεγομένης αὐθις εἰς τὸ στρατόπεδον τῷ Ἀννίβᾳ τῆς δυνάμεως ἀσφαλῶς ἀνεχώρησεν, αὐτόν τε μεγαλαυχίας ἀμέτρου καὶ θράσους τὸ στρατιωτικὸν ἐμπεπληκῶς. Ταχὺ δὲ τοῦ ἔργου λόγος μεῖζων διαφοίτησεν εἰς Ῥώμην. Καὶ Φάβιος μὲν ἀκούσας ἔφη μᾶλλον τοῦ Μινουκίου φοβεῖσθαι τὴν εὐτυχίαν [ἢ τὴν ἀτυχίαν], ὁ δὲ δῆμος ἤρτο καὶ μετὰ χαρᾶς εἰς ἀγορὰν συνέτρεχε, καὶ Μετίλιος ὁ δήμαρχος ἐπὶ τοῦ βήματος καταστάς ἐδημηγόρει μεγαλύνων τὸν Μινουκίον, τοῦ δὲ Φαβίου κατηγορῶν οὐ μαλακίαν οὐδ' ἀναδριάν, ἀλλ' ἤδη προδοσίαν, συναιτιώμενος ἅμα καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τοὺς δυνατωτάτους καὶ πρώτους ἐπαγάγεσθαι τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, τὴν τε πόλιν ἐμβαλεῖν εὐθύς εἰς μοναρχίαν ἀνυπεύθυνον ἢ διατριβουσα τὰς πράξεις ἴδρυσιν Ἀννίβᾳ παρέξει καὶ χρόνον αὐθις ἐκ Λιβύης ἑτέραν δύναμιν προσγενέσθαι ὡς κρατοῦντι τῆς Ἰταλίας.

6 (9) Ἐπεὶ δ' ὁ Φάβιος προσελθὼν ἀπολογεῖσθαι μὲν οὐδ' ἐμέλλησε πρὸς τὸν δήμαρχον, ἔφη δὲ τάχιστα τὰς θυσίας καὶ τὰς ἱερουργίας γενέσθαι, ὥστ' ἐπὶ τὸ στρατεύμα βαδιεῖσθαι τῷ Μινουκίῳ δίκην ἐπιθήσων, ὅτι κωλύσαντος αὐτοῦ τοῖς πολεμίοις συνέβαλε, θόρυβος διῆξε τοῦ δήμου πολὺς, ὡς κινδυνεύσοντος τοῦ Μινουκίου. Καὶ γὰρ εἶρξαι τῷ δικτάτορι καὶ θανατῶσαι πρὸ

δίκης ἔξεσι· καὶ τοῦ Φαβίου τὸν θυμὸν ἐκ πολλῆς πρά-
 τητος κεκινημένον ᾤοντο βαρὺν εἶναι καὶ δυσπαραίτη-
 τον. Ὅθεν οἱ μὲν ἄλλοι καταδείσαντες ἡσυχίαν ἤγον· ὁ
 δὲ Μετίλιος ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς δημοαρχίας ἄδειαν (μόνη
 γὰρ αὕτη δικτάτορος αἰρεθέντος ἢ ἀρχὴ τὸ κράτος οὐκ
 ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ μένει τῶν ἄλλων καταλυθεισῶν), ἐνέ-
 κειτο τῷ δήμῳ πολὺς, μὴ προέσθαι δεόμενος τὸν Μινού-
 κιον, μηδ' εἶσαι παθεῖν ἅ Μάλλιος Τουρκουᾶτος ἔδρασε
 τὸν υἱόν, ἀριστεύσαντος καὶ στεφανωθέντος ἀποκόψας
 πελέκει τὸν τράχηλον, ἀφζέσθαι δὲ τοῦ Φαβίου τὴν τυ-
 ραννίδα καὶ τῷ δυναμένῳ καὶ βουλομένῳ σώζειν ἐπιτρέ-
 ψαι τὰ πράγματα. Τοιούτοις λόγοις κινήθεις οἱ ἄν-
 θρωποι τὸν μὲν Φάβιον οὐκ ἐτόλμησαν ἀναγκάσαι κατα-
 θέσθαι τὴν μοναρχίαν, καίτερ' ἀδοξοῦντα, τὸν δὲ Μινού-
 κιον ἐψηφίσαντο τῆς στρατηγίας ὁμότιμον ὄντα διέπειν
 τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας τῷ δικτάτορι,
 πρᾶγμα μὴ πρότερον ἐν Ῥώμῃ γεγονός, ὀλίγῳ δ' ὕστε-
 ρον αὐθις γενόμενον μετὰ τὴν ἐν Κάνναις ἀτυχίαν. Καὶ
 γὰρ τότε ἐπὶ τῶν στρατοπέδων Μάρκος ἦν Ἰούνιος δι-
 κτάτωρ, καὶ κατὰ πόλιν τὸ βουλευτικὸν ἀναπληρῶσαι
 δεῖσαν, ἅτε δὴ πολλῶν ἐν τῇ μάχῃ συγκλητικῶν ἀπολω-
 λότων, ἕτερον εἵλοντο δικτάτορα Φάβιον Βουτεῶνα.
 Πλὴν οὗτος μὲν, ἐπεὶ προῆλθε καὶ κατέλεξε τοὺς ἄνδρας
 καὶ συνεπλήρωσε τὴν βουλὴν, αὐθημερὸν ἀφείξας τοὺς ρα-
 βδούχους καὶ διαφυγὼν τοὺς προάγοντας, εἰς τὸν ὄχλον
 ἐμβαλὼν καὶ καταμείξας ἑαυτὸν ἤδη τι τῶν ἑαυτοῦ διοι-
 κῶν καὶ πραγματευόμενος ὥσπερ ἰδιώτης ἐπὶ τῆς ἀγο-
 ρᾶς ἀνεστρέφετο.

7(10) Τὸν δὲ Μινούκιον ἐπὶ τὰς αὐτὰς τῷ δικτάτορι
 πράξεις ἀποδείξαντες ᾤοντο κεκολοῦσθαι καὶ γεγονέναι.

ταπεινὸν παντάπασιν ἐκείνον, οὐκ ὀρθῶς στοχαζόμενοι τοῦ ἀνδρός. Οὐ γὰρ αὐτοῦ συμφορὰν ἠγεῖτο τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν, ἀλλ' ὥσπερ Διογένης ὁ σοφός, εἰπόντος τινὸς πρὸς αὐτόν· «Οὗτοι σοῦ καταγελῶσιν» «Ἄλλ' ἐγώ, εἶπεν, οὐ καταγελῶμαι» μόνους ἠγούμενος καταγελασθαι τοὺς ἐνδιδόντας καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα διαταραττομένους, οὕτω Φάβιος ἔφερεν ἀπαθῶς καὶ ῥαδίως ὅσον ἐπ' αὐτῷ τὰ γινόμενα, συμβαλλόμενος ἀπόδειξιν τῶν φιλοσόφων τοῖς ἀξιοῦσι μῆτε ὑβρίζεσθαι μῆτε ἀτιμοῦσθαι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ σπουδαῖον. Ἦνία δ' αὐτὸν ἢ τῶν πολλῶν ἀβουλία διὰ τὰ κοινά, δεδωκότων ἀφορμὰς ἀνδρὸς οὐκ ὑγαινούσης φιλοτιμίας πρὸς τὸν πόλεμον. Καὶ δεδοικῶς μὴ παντάπασιν ἐκμανεῖς ὑπὸ κενῆς δόξης καὶ ὄγκου φθάσῃ τι κακὸν ἀπεργασάμενος, λαθὼν ἅπαντας ἐξῆλθε· καὶ παραγενόμενος εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ καταλαβὼν τὸν Μινουκίον οὐκέτι καθεκτόν, ἀλλὰ βαρὺν καὶ τετυφωμένον καὶ παρὰ μέρος ἄρχειν ἀξιοῦντα, τοῦτο μὲν οὐ συνεχώρησε, τὴν δὲ δύναμιν δινεῖματο πρὸς αὐτόν, ὡς μέρος μόνος ἄρξων βέλτιον ἢ πάντων παρὰ μέρος. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν ταγμάτων καὶ τέταρτον αὐτὸς ἔλαβε, τὸ δὲ δεῦτερον καὶ τρίτον ἐκείνῳ παρέδωκεν, ἐπίσης καὶ τῶν συμμαχικῶν διανεμηθέντων. Σεμννομένου δὲ τοῦ Μινουκίου καὶ χαίροντος ἐπὶ τῷ τὸ πρόσχημα τῆς ἀκροτάτης καὶ μεγίστης ἀρχῆς ὑφεῖσθαι καὶ προπεπηλακίσθαι δι' αὐτόν, ὑπεμίμησκεν ὁ Φάβιος, ὡς οὐκ ὄντος μὲν αὐτῷ πρὸς Φάβιον, ἀλλ', εἰ σωφρονεῖ, πρὸς Ἀννίβαν τοῦ ἀγῶνος· εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν συνάροντα φιλονικεῖ, σκοπεῖν, ὅπως τοῦ νενικημένου καὶ καθυβρισμένου παρὰ τοῖς πολίταις ὁ τετιμημένος καὶ νενικηκῶς

οὐ φανεῖται μᾶλλον ὀλιγορῶν τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἀσφαλείας.

8 (11) Ὁ δὲ ταῦτα μὲν εἰρωνεῖαν ἡγεῖτο γεροντικῆν παραλαβὼν δὲ τὴν ἀποκληρωθεῖσαν δύναμιν ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἐστρατοπέδευσεν. οὐδὲν ἄγνοοῦντος τοῦ Ἀννίβου τῶν γινομένων, ἀλλὰ πᾶσιν ἐφεδρεύοντος. Ἦν δὲ λόφος κατὰ μέσον καταληφθῆναι μὲν οὐ χαλεπός, ὄχυρός δὲ καταληφθεὶς στρατοπέδῳ καὶ διαρκῆς εἰς ἅπαντα. Τὸ δὲ πέραξ πεδῖον ὀφθῆναι μὲν ἄπωθεν ὀμαλὸν διὰ ψιλότητα καὶ λεῖον, ἔχον δὲ τινὰς οὐ μεγάλας τάφρους ἐν αὐτῷ καὶ κοιλότητος ἄλλας. Διὸ καὶ τὸν λόφον ἐκ τοῦ ῥάστου κρύφα κατασχεῖν παρὸν οὐκ ἠθέλησεν ὁ Ἀννίβας, ἀλλ' ἀπέλιπε μάχης ἐν μέσῳ πρόφασιν. Ὡς δ' εἶδε κηχωρισμένον τοῦ Φαβίου τὸν Μινούκιον, νυκτὸς μὲν εἰς τὰς τάφρους καὶ τὰς κοιλότητας κατέσπειρε τῶν στρατιωτῶν τινὰς, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ φανερῶς ἔπεμψεν οὐ πολλοὺς καταληψομένους τὸν λόφον, ὡς ἐπαγάγοιτο συμπεσεῖν περὶ τοῦ τόπου τὸν Μινούκιον. Ὁ δὲ καὶ συνέβη. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀπέστειλε τὴν κούφην στρατιάν, ἔπειτα τοὺς ἰππεῖς, τέλος δ' ὄρων τὸν Ἀννίβαν παραβοηθοῦντα τοῖς ἐπὶ τοῦ λόφου πάσῃ κατέβαινε τῇ δυνάμει συντεταγμένος. Καὶ μάχην καρτερὰν θέμενος ἡμύνετο τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου βάλλοντας, συμπλεκόμενος καὶ ἴσα φερόμενος ἄχρι οὐ καλῶς ἠπατημένον ὄρων ὁ Ἀννίβας καὶ γυμνὰ παρέχοντα τοῖς ἐνεδρεύουσι τὰ νῶτα τὸ σημεῖον αἶρει. Πρὸς δὲ τοῦτο πολλαχόθεν ἐξανισταμένων ἅμα καὶ μετὰ κραυγῆς προσφερομένων καὶ τοὺς ἐσχάτους ἀποκτινύντων ἀδιήγητος κατεῖχε ταραχὴ καὶ πτοία τοὺς Ῥωμαίους αὐτοῦ τε τοῦ Μινουκίου τὸ θράσος κατεκέκλαστο, καὶ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε τῶν ἡγεμόνων διεπάπταινεν, οὐδενὸς

ἐν χώρᾳ μένειν τολμῶντος, ἀλλὰ πρὸςφυγὴν ὄθουμένων οὐ σωτήριον. Οἱ γὰρ Νομάδες ἤδη κρατοῦντες κύκλω περιήλαυον τὸ πεδίον καὶ τοὺς ἀποσκιδναμένους ἔκτεινον.

9 (12) Ἐν τσοσίτῳ δὲ κακῷ τῶν Ῥωμαίων ὄντων οὐκ ἔλαθεν ὁ κίνδυνος τὸν Φάβιον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον, ὡς ἔοικεν, ἤδη προειληφώς τήν τε δύναμιν συντεταγμένην εἶχεν ἐπὶ τῶν ὄπλων καὶ τὰ πραιτόμενα γινώσκειν ἐφρόντιζεν οὐ δι' ἀγγέλων, ἀλλ' αὐτὸς ἔχων κατασκοπὴν πρὸ τοῦ χάρακος. Ὡς οὖν κατεῖδε κυκλούμενον καὶ ταραττόμενον τὸ στράτευμα καὶ κραυγὴ προσέπιπεν οὐ μενόντων, ἀλλ' ἤδη πεφοβημένων καὶ τρεπομένων, μηρόν τε πληξάμενος καὶ στενάξας μέγα πρὸς μὲν τοὺς παρόντας εἶπεν. «ὦ Ἡράκλεις, ὡς τάχιον μὲν ἢ ἐγὼ προσεδόκων, βράδιον δ' ἢ αὐτὸς ἔσπευδε Μινούκιος ἑαυτὸν ἀπολώλεκε», τὰς δὲ σημαίας ἐκφέρειν κατὰ τόχος καὶ τὸν στρατὸν ἐπεσθαι κελεύσας ἀνεβόησε. «Νῦν τις, ὃ στρατιῶται, Μάρκου Μινουκίου μεμνημένος ἐπειγέσθω· λαμπρὸς γὰρ ἀνὴρ καὶ φιλόπατρις. Εἰ δέ τι σπεύδων ἐξελάσαι τοὺς πολεμίους ἤμαρτεν, αὐθις αἰτιασόμεθα». Πρῶτον μὲν οὖν ἐπιφανεῖς τρέπεται καὶ διασκίδησι τοὺς ἐν τῷ πεδίῳ περιελαύνοντας Νομάδας· εἶτα πρὸς τοὺς μαχομένους καὶ κατὰ νότου τῶν Ῥωμαίων ὄντας ἐχώρει καὶ τοὺς ἐμποδῶν ἔκτεινεν, οἱ δὲ πλείστοι, πρὶν ἀποληφθῆναι καὶ γενέσθαι περιπετεῖς οἷς αὐτοὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐποίησαν, ἐγκλίναντες ἔφυγον. Ὀρῶν δ' ὁ Ἀννίβας τὴν μεταβολὴν καὶ τὸν Φάβιον εὐρώστως παρ' ἡλικίαν διὰ τῶν μαχομένων ὄθουμένον ἄνω πρὸς τὸν Μινούκιον εἰς τὸν λόφον, ἐπέσχε τὴν μάχην καὶ τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν ἀπῆγεν εἰς τὸν χάρακα τοὺς Καρχηδονίους, ἀσμένως καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀποτρε-

πομένων. Λέγεται δ' αὐτὸν ἀπιόντα περὶ τοῦ Φαβίου πρὸς τοὺς φίλους εἶπειν τι τοιοῦτον μετὰ παιδιᾶς· «Οὐκ ἐγὼ μέντοι προὔλεγον ἡμῖν πολλάκις τὴν ἐπὶ τῶν ἄκρων ταύτην καθημένην νεφέλην, ὅτι μετὰ ζάλης ποτὲ καὶ καταγίδων ὄμβρον ἐκρήξει ;

10 (13) Μετὰ δὲ τὴν μάχην Φάβιος μὲν ὄσους ἔκτεινε τῶν πολεμίων σκυλεύσας ἀνεχώρησεν, οὐδὲν ὑπερήφανον οὐδ' ἐπαχθὲς εἰπὼν περὶ τοῦ συνάρχοντος. Μινούκιος δὲ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἀθροίσας « Ἄνδρες, ἔφη, συστρατιῶται, τὸ μὲν ἁμαρτεῖν μηδὲν ἐν πράγμασι μεγάλοις μείζον ἢ κατ' ἀνθρώπον ἐστὶ, τὸ δ' ἁμαρτόντα χρήσασθαι τοῖς πταίσμασι διδάγμασι πρὸς τὸ λοιπὸν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ νοῦν ἔχοντος. Ἐγὼ μὲν οὖν ὁμολογῶ μικρὰ μεμφόμενος τὴν τύχην περὶ μειζόνων ἐπαίνειν. Ἄ γὰρ οὐκ ἠσθόμην χρόνον τοσοῦτον ἡμέρας μέρει μικρῷ πεπαιδευμαὶ γνοὺς ἑμαυτὸν οὐκ ἄρχειν ἐτέρων δυνάμενον, ἀλλ' ἄρχοντος ἐτέρου δεόμενον καὶ [μὴ] φιλοτιμούμενον νικᾶν ὑπ' ὧν ἠττᾶσθαι κάλλιον. Ὑμῖν δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐστὶν ἄρχων ὁ δικτάτωρ, τῆς δὲ πρὸς ἐκείνον εὐχαριστίας αὐτὸς ἡγεμὼν ἔσομαι, πρῶτον ἑμαυτὸν εὐπειθῆ καὶ ποιοῦντα τὸ κελευόμενον ὑπ' ἐκείνου παρεχόμενος ». Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τοὺς ἀετοὺς ἄρασθαι κελεύσας καὶ πάντας ἀκολουθεῖν ἤγε πρὸς τὸν χάρακα τοῦ Φαβίου. Καὶ παρελθὼν ἐντὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν στρατηγικὴν σκηνὴν, ὥστε θαυμάζειν καὶ διαπορεῖν πάντας. Προελθόντος δὲ τοῦ Φαβίου θέμενος ἔμπροσθεν τὰς σημαίας αὐτὸς μὲν ἐκείνον πατέρα μεγάλῃ φωνῇ, οἱ δὲ στρατιῶται τοὺς στρατιώτας πάτρωνας ἠσπάζοντο. Τοῦτο δ' ἔστι τοῖς ἀπελευθέροις προσφώνημα πρὸς τοὺς ἀπελευθερώσαντας. Ἠσυχίας δὲ γενομένης ὁ Μινούκιος εἶπε·

«Δύο νίκας, ὃ δικτάτορ, τῇ σήμερον ἡμέρᾳ νενίκηκας, ἀνδρεία μὲν Ἀννίβαν, εὐβουλία δὲ καὶ χρησιότητι τὸν συνάρχοντα· καὶ δι' ἧς μὲν σέσωκας ἡμᾶς, δι' ἧς δὲ παιδευκας, ἥττωμένους αἰσχροὺς μὲν ἦταν ὑπ' ἐκείνου, καλὴν δὲ καὶ σωτήριον ὑπὸ σοῦ. Πατέρα δὴ σε χρηστὸν προσαγορεύω, τιμιωτέραν οὐκ ἔχων προσηγορίαν, ἐπεὶ τῆς γε τοῦ τεκόντος χάριτος μείζων ἢ παρὰ σοῦ χάρις αὕτη. Ἐγεννήθη μὲν γὰρ ὑπ' ἐκείνου μόνος, σώζομαι δὲ ὑπὸ σοῦ μετὰ τοσοούτων». Ταῦτ' εἰπὼν καὶ περιβαλὼν τὸν Φάβιον ἠσπάζετο. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοὺς στρατιώτας ἦν ὄραν πράττοντας· ἐνεφύοντο γὰρ ἀλλήλοις καὶ κατεφίλουσαν, ὥστε μεστὸν εἶναι χαρᾶς καὶ δακρύων ἡδίστων τὸ στρατόπεδον.

Ε'. Ἐκ τοῦ βίου Πομπηίου.

1. Ἡ ἐν Φαρσάλοις μάχη. Φυγὴ καὶ θάνατος τοῦ Πομπηίου.

1 (78) Ἦδη συνθήματος διδομένου παρὰ ἀμφοτέρων καὶ τῆς σάλπιγγος ἀρχομένης ἐγκελεύεσθαι πρὸς τὴν σύστασιν, τῶν μὲν πολλῶν ἕκαστος ἐσκόπει τὸ καθ' αὐτόν, ὀλίγοι δὲ Ῥωμαίων οἱ βέλτιστοι καὶ τινες Ἑλλήνων παρόντες ἔξω τῆς μάχης, ὡς ἐγγὺς ἦν τὸ δεινόν, ἐλογίζοντο τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλονικίαν, ὅπου φέρουσα τὴν ἡγεμονίαν ἐξέβηκεν. Ὅπλα γὰρ συγγενικὰ καὶ τάξεις ἀδελφαὶ καὶ κοινὰ σημεῖα καὶ μιᾶς πόλεως εὐανδρία τοσαύτη καὶ δύναμις αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέπιπτεν, ἐπιδεικνυμένη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐν πάθει γενομένη τυφλὸν ἐστὶ καὶ μανιῶδες. Ἦν μὲν γὰρ ἤδη καθ' ἡσυχίαν χρῆζουσιν ἄρχεῖν καὶ ἀπολαύειν τῶν

κατειργασμένων τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον ἀρετῇ γῆς καὶ θαλάσσης ὑπήκοον, ἦν δ' ἔτι τροπαίων καὶ θριάμβων ἔρωτι βουλομένους χαρίζεσθαι καὶ διψῶντας ἐμπλάσθαι Παρθικῶν πολέμων ἢ Γερμανικῶν. Πολὺ δὲ καὶ Σκυθία λειπόμενον ἔργον καὶ Ἴνδοί, καὶ πρόφασις οὐκ ἄδοξος ἐπὶ ταῦτα τῆς πλεονεξίας ἡμερῶσαι τὰ βαρβαρικά. Τίς δ' ἂν ἢ Σκυθῶν ἵππος ἢ τοξεύματα Πάρθων ἢ πλοῦτος Ἴνδῶν ἐπέσχε μυριάδας ἑπτὰ Ῥωμαίων ἐν ὅλοις ἐπερχομένης Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἡγουμένων, ὧν ὄνομα πολὺ πρότερον ἤκουσαν ἢ τὸ Ῥωμαίων; οὕτως ἄμικτα καὶ ποικίλα καὶ θηριώδη φῦλα νικῶντες ἐπῆλθον. Τότε δὲ ἀλλήλοις μαχοῦμενοι συνήεσαν, οὐδὲ τὴν δόξαν οὐτῶν, δι' ἣν τῆς πατρίδος ἠφείδουν, οἰκτιείραντες, ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνικῆτων προσαγορευομένων. Ἡ μὲν γὰρ γενομένη συγγένεια καὶ τὰ Ἰουλίας φίλτρα καὶ γάμος ἐκεῖνος εὐθύς ἦν ἀπατηλὰ καὶ ὑποπτα κοινωνίας ἐπὶ χρεῖα συνισταμένης ὀμηρεύματα, φιλίας δ' ἀληθινῆς οὐ μετέσχευ.

2 (71) Ὡς δ' οὖν τὸ Φαρσάλιον πεδῖον ὄνδρων καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ἀνεπέπληστο καὶ μάχης ἤρθη παρ' ἀμφοτέρων σημεῖα, πρῶτος ἐκ τῆς Καίσαρος φύλαγος ἐξέδραμε Γάιος Κρασσιανός, ἀνδρῶν ἑκατὸν εἴκοσι λογαγῶν, μεγάλην ἀποδιδοῦς ὑπόσχεσιν Καίσαρι. Πρῶτον γὰρ αὐτὸν ἐξίων τοῦ χάρακος εἶδε καὶ προσαγορεύσας ἤρετο, πῶς φρονοίη περὶ τῆς μάχης. Ὁ δὲ τὴν δεξιὰν προτείνας ἀνεβόησε «Νικήσεις λαμπρῶς, ὦ Καίσαρ· ἐμὲ δὲ ἢ ζῶντα τήμερον ἢ νεκρὸν ἐπαινέσεις». Τούτων τῶν λόγων μεμνημένος ἐξώρμησε καὶ συνεπεσπάσατο πολλοὺς καὶ προσέβαλε κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους. Γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος εὐθύς ἐν ξίφεσι καὶ πολλῶν φο-

νευομένων, βιαζόμενον πρόσω και διακόπτοντα τοὺς πρώτους ὑποστάς τις ὤθει διὰ τοῦ στόματος τὸ ξίφος, ὥστε τὴν αἰχμὴν περάσασαν ἀνασχεῖν κατὰ τὸ ἰνίον. Πεσόντος δὲ τοῦ Κρασσιανοῦ, κατὰ τοῦτο μὲν ἦν ἰσούροπος ἢ μάχη, τὸ δὲ δεξιὸν ὁ Πομπήϊος οὐ ταχέως ἐπήγεν, ἀλλὰ παλταίνων ἐπὶ θάτερα και τὸ τῶν ἱππέων ἀναμένων ἔργον ἐνδιέτριβεν. Ἦδη δὲ ἐκεῖνοι τοὺς οὐλαμοὺς ἀνήγον ὡς κυκλωσόμενοι τὸν Καίσαρα και τοὺς προτεταγμένους ἱππεῖς ὀλίγους ὄντας ἐμβαλοῦντες εἰς τὴν φάλαγγα. Καίσαρος δὲ σημεῖον ἄρανος, οἱ μὲν ἱππεῖς ἐξισαχώρησαν, αἱ δὲ ἐπιτεταγμένοι σπειραι πρὸς τὴν κύκλωσιν ἐκδραμοῦσαι, τρισχίλιοι ἄνδρες ὑπαντιάζουσι τοὺς πολεμίους και παριστάμενοι καθ' ἵππων, ὡς ἐδιδάχθησαν, ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὑσσοῖς, ἐφιέμενοι τῶν προσώπων. Οἱ δὲ, αἶτε μάχης πάσης ἄπειροι, τοιαύτην δὲ μὴ προσδοκήσαντες μηδὲ προμαθόντες, οὐκ ἐτόλμων οὐδὲ ἠνείχοντο τὰς πληγὰς ἐν ὄμμασι και στόμασιν οὔσας ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι και προῖσχόμενοι τῶν ὄψεων τὰς χεῖρας ἀκλεῶς ἐτράποντο. Φευγόντων δὲ τούτων ἀμελήσαντες οἱ Καίσαρος ἐχώρουν ἐπὶ τοὺς πεζοὺς, ἢ μάλιστα τῶν ἱππέων τὸ κέρασ ἐψιλῶμένον περιδρομὴν ἐδίδου και κύκλωσιν. Ἄμα δὲ τούτων ἐκ πλαγίου προσπιπτόντων και κατὰ στόμα τοῦ δεκάτου προσμεῖξαντος οὐχ ὑλέμειναν οὐδὲ συνέστησαν, ὀρῶντες ἐν ᾧ κυκλώσεσθαι τοὺς πολεμίους ἤλπιζον αὐτοὺς τοῦτο πάσχοντας.

3 (72) Τραπομένων δὲ τούτων, ὡς κατεῖδε τὸν κοινωρτὸν ὁ Πομπήϊος και τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος εἶκασεν, ᾧ μὲν ἐχρήσατο λογισμῶ χαλεπὸν εἰπεῖν, μάλιστα δὲ ὁμοιος παράφρονι και παραπλήγι τὴν διάνοιαν, και μηδ' ὅτι Μάγνος ἐστὶ Πομπήϊος ἐννοοῦντι, μηδένα

προσειπὼν ἀπήει βάδην εἰς τὸν χάρακα, πάνυ τοῖς ἔπεισι
πρέπων ἐκείνοις·

Ζεὺς δὲ πατήρ Αἴανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον ὤρσε·
στῆ δὲ ταφών, ὄπιθεν δὲ σάκος βάλεν ἑπταβόειον,
τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὀμίλου.

Τοιοῦτος εἰς τὴν σκηνὴν παρελθὼν ἀφθογγος καθῆστο,
μέχρι οὗ τοῖς φεύγουσι πολλοὶ διώκοντες συνεισέπιπτον·
τότε δὲ φωνήν μίαν ἀφείς ταύτην «Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν
παρεμβολήν;» ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν, ἀναστὰς καὶ λα-
βὼν ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέπουσαν ὑπεξῆλθεν.
Ἐφυγε δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στα-
τοπέδῳ πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκων καὶ θεραπεόντων·
στρατιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλίους πεσεῖν φησὶν Ἀσίν-
νιος Πολλίων, μεμαχημένος ἐκείνην τὴν μάχην μετὰ
Καίσαρος. Αἰρουῦντες δὲ τὸ στρατόπεδον ἐθεῶντο τὴν
ἄνοιαν καὶ κουφότητα τῶν πολεμίων. Πᾶσα γὰρ σκηνὴ
μυρσίαις κατέστειπτο καὶ στρωματῖς ἀνθιναιῖς ἤσκητο
καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσταῖς· καὶ κρατῆρες οἴνου
προὔκειντο καὶ παρασκευὴ καὶ κόσμος ἦν τεθυκότων καὶ
πανηγυριζόντων μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἐξοπλιζομένων.
Οὕτω ταῖς ἐλπίσι διεφθαρμένοι καὶ γέμοντες ἀνοήτου
θράσους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐχώρουν.

4 (73) Πομπήϊος δὲ μικρὸν ἔξω τοῦ χάρακος προ-
ελθὼν τὸν μὲν ἵπλον ἀφῆκεν, ὀλίγων δὲ κομιδῇ περὶ
αὐτὸν ὄντων, ὡς οὐδεὶς ἐδίωκεν, ἀπήει καθ' ἡσυχίαν,
ἐν διαλογισμοῖς ὢν οἷους εἰκὸς λαμβάνειν ἀνθρώπον
ἔτι, τέτταρα καὶ τριάκοντα νικᾶν καὶ κρατεῖν ἀπάντων
εἰθισμένον, ἥτις δὲ καὶ φυγῆς τότε πρῶτον ἐν γήρῳ
λαμβάνοντα πείραν, ἐννοούμενον δὲ ἐξ ὅσων ἀγώνων
καὶ πολέμων ἠϋξημένην ἀποβαλὼν ὥρα μῖα δόξαν καὶ

δύναμιν, [ἦ] πρὸ μικροῦ τοσούτοις ὄπλοις καὶ ἵπποις καὶ στόλοις δορυφορούμενος ἀπέρχεται μικρὸς οὕτω γε-
γονῶς καὶ συνεσταλμένος, ὥστε λανθάνειν ζητοῦντας
τοὺς πολεμίους. Παραμειψόμενος δὲ Λάρισαν, ὡς ἤλ-
θεν ἐπὶ τὰ Τέμπη, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα δεδι-
ψηκῶς ἔπινε τοῦ ποταμοῦ, καὶ πάλιν ἀναστὰς ἐβάδιζε
διὰ τῶν Τεμπῶν, ἄχρι οὗ κατῆλθεν ἐπὶ θάλατταν. Ἐκεῖ
δὲ τῆς νυκτὸς τὸ λοιπὸν ἀναπαυσάμενος ἐν καλυβίῳ τινὶ
σαγηνέων, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἐπιβάς ποταμίῳ πλοίου,
καὶ τῶν ἐπομένων τοῦς ἐλευθέρους ἀναλαβὼν, τοὺς δὲ
θεράποντας ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα κελεύσας καὶ μὴ δε-
διέναι, παρὰ γῆν κομιζόμενος εἶδεν εὐμεγέθη φορτηγὸν
ἀνάγεσθαι μέλλουσαν, ἣς ἐναυκλήρει Ῥωμαῖος ἀνὴρ οὐ
πάνυ Πομπηίῳ συνήθης, γινώσκων δὲ τὴν ὄψιν αὐτοῦ.
Πετίκιος ἐπεκαλεῖτο. Τούτῳ συνεβεβήκει τῆς παρρηχη-
μένης νυκτὸς ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπηῖον, οὐχ ὃν
ἑώρακει πολλάκις, ἀλλὰ ταπεινὸν καὶ κατηφῆ προσδια-
λεγόμενον αὐτῷ. Καὶ ταῦτα τοῖς συμπλέουσιν ἐτύγχανε
διηγούμενος, ὡς δὴ φιλεῖ περὶ πραγμάτων τηλικούτων
λόγον ἔχειν ἀνθρώπους σχολὴν ἄγοντας. Ἐξαίφνης δέ
τις τῶν ναυτῶν ἔφρασε κατιδῶν, ὅτι πλοῖον ποτάμιον
ἀπὸ τῆς γῆς ἐρέσσειται καὶ κατασειούσι τινες ἄνθρωποι
τὰ ἱμάτια καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγουσι πρὸς αὐτούς. Ἐπι-
στήσας οὖν ὁ Πετίκιος εὐθύς ἔγνω τὸν Πομπηῖον οἶον
ἄναρ εἶδε· καὶ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσε τοὺς
ναύτας τὸ ἐφόλκιον παραβαλεῖν, καὶ τὴν δεξιὰν ἐξέτεινε
καὶ προσεκάλει τὸν Πομπηῖον, ἤδη συμφρονῶν τῷ σχή-
ματι τὴν τύχην καὶ μεταβολὴν τοῦ ἀνδρός. Ὅθεν οὔτε
παράκλησιν ἀναμείνας οὔτε λόγον, ἀλλ' ἀναλαβὼν ὅσους
ἐκέλευσε μετ' αὐτοῦ (Λέντουλοι δὲ ἦσαν ἀμφοτέρω καὶ

Φάωνιος) ἀνήχθη καὶ μικρὸν ὕστερον ἰδόντες ἀπὸ γῆς ἀμιλλώμενον Δηϊόταρον τὸν βασιλέα προσαναλαμβάνουσιν. Ἐπὶ δὲ καιρὸς ἦν δείπνου καὶ παρεσκευάσεν ὀναύκληρος ἐκ τῶν παρόντων, ἰδὼν ὁ Φάωνιος οἰκετῶν ἀπορία τὸν Πομπήϊον ἀρχόμενον αὐτὸν ὑπολύειν προσέδραμε καὶ ὑπέλυσε καὶ συνήλειψε. Καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου περιέπων καὶ θεραπεύων ὅσα δεσπότης δοῦλοι, μέχρι νήψεως ποδῶν καὶ δείπνου παρασκευῆς διετέλεσεν, ὥστε τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ὑπουργίας ἐκείνης θεασάμενον ἄν τινα καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ ἄπλαστον εἶπειν.

Φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλοί.

5 (74) Οὕτω δὲ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως ἐκείθεν εἰς Μυτιλήνην ἐπεραιοῦτο, βουλόμενος τὴν Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱόν. Ἐπὶ δὲ προσέσχε τῇ νήσῳ κατ' αἰγιαλόν, ἔπεμψεν εἰς πόλιν ἄγγελον, οὐχ ὡς ἡ Κορνηλία προσεδόκα τοῖς πρὸς χάριν ἀπαγγελλομένοις καὶ γραφομένοις ἐλπίζουσα τοῦ πολέμου κεκριμένου περὶ Δυρράχιον εἶναι λοιπὸν ἔργον εἶναι Πομπηῖον τὴν Καίσαρος δίωξιν. Ἐν τούτοις οὕσαν αὐτὴν καταλαβὼν ὁ ἄγγελος ἀσπάσασθαι μὲν οὐχ ὑπέμεινε, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κακῶν τοῖς δάκρυσι μᾶλλον ἢ τῇ φωνῇ φράσας σπεύδειν ἐκέλευσεν, εἰ βούλεται πως Πομπηῖον ἰδεῖν ἐπὶ νεῶς μιᾶς καὶ ἄλλοτρίας. Ἡ δὲ ἀκούσασα προήκατο μὲν αὐτὴν χαμᾶζε καὶ πολὺν χρόνον ἔκφρων καὶ ἄναυδος ἔκειτο, μόλις δέ πως ἔμφρων γενομένη καὶ συννοήσασα τὸν καιρὸν οὐκ ὄντα θρήνων καὶ δακρῶν ἐξέδραμε διὰ τῆς πόλεως ἐπὶ θάλατταν. Ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπηῖου καὶ δεξαμένου ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπερειπομένην καὶ περιλίπιουσιν «Ὁρῶ σε» εἶπειν «ἄνευ οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσεσφιμμένον»

ἐνὶ σκάφει τὸν πρὸ τῶν Κορνηλίας γάμων πεντακοσίαις ναυσὶ ταύτην περιπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. Τί με ἤλθες ἰδεῖν καὶ οὐκ ἀπέλιπες τῷ βαρεῖ δαίμονι τὴν καὶ σὲ δυστυχίας ἀναπλήσασαν τοσαύτης; Ὡς εὐτυχῆς μὲν ἂν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθένιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σῶφρον δὲ καὶ μετ' ἐκείνον, ὥσπερ ὄρμησα, τὸν ἐμαυτῆς προεμένη βίον· ἐσωζόμην δ' ἄρα καὶ Πομπηῖω Μάγνῳ συμφορὰ γενέσθαι».

6 (75) Ταῦτα εἰπεῖν τὴν Κορνηλίαν λέγουσι, τὸν δὲ Πομπηῖον ἀποκρίνασθαι· «Μίαν ἄρα, Κορνηλία, τύχην ἤδεις τὴν ἀμείνονα, ἢ καὶ σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι χρόνον πλείονα τοῦ συνήθους παρέμεινεν. Ἄλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν γενομένους ἀνθρώπους καὶ τῆς τύχης εἶτι πειρατέον. Οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων ἀναλαβεῖν ἐκεῖνα τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γερόμενον». Ἡ μὲν οὖν γυνὴ μετεπέμπετο χρήματα καὶ θεράποντας ἐκ πόλεως· τῶν δὲ Μυτιληναίων τὸν Πομπηῖον ἀσπασμένων καὶ παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ κάκεινους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι κείθεσθαι καὶ θαρρεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν·

7 (76) Ἀναλαβὼν δὲν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐλομίζετο προσίσχων ὄρμοις ἀναγκαίοις ὕδωρ καὶ ἀγορὰν ἔχουσιν...

8 (77) Ὡς δ' οὖν ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀναχθεὶς ἀπὸ Κύπρου Σελευκίδι τριήρει μετὰ τῆς γυναικὸς (τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἐν μακραις ὁμοίως ναυσίν, οἱ δὲ ἐν ὀκτάσιν ἅμα συμπαρέπλεον), τὸ μὲν πέλαγος διεπέρασεν ἀσφαλῶς, πυθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐν

Πηλουσίῳ καθῆσθαι μετὰ στρατιᾶς πολεμοῦντα πρὸς τὴν ἀδελφὴν, ἐκεῖ κατέσχε προπέμψας τὸν φράσσοντα τῷ βασιλεῖ καὶ δεησόμενον. Ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος ἦν κομιδῇ νέος· ὁ δὲ πάντα διέπων τὰ πράγματα Ποσειδῆνος ἠθροισε βουλὴν τῶν δυνατωτάτων· ἐδύναντο δὲ μεγίστον οὓς ἐκεῖνος ἐβούλετο· καὶ λέγειν ἔκολευσεν ἦν ἔχει γνώμην ἕκαστος. Ἦν οὖν δεινὸν περὶ Πομπηίου Μάγνου βουλεύεσθαι Ποσειδῆνον τὸν εὐνοῦχον καὶ Θεόδοτον τὸν Χίον, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνελημμένον, καὶ τὸν Αἰγύπτιον Ἀχιλλᾶν· κορυφαῖότατοι γὰρ ἦσαν ἐν κατευνασταιῖς καὶ τιθηνοῖς τοῖς ἄλλοις οὗτοι σύμβουλοι. Καὶ τοιούτου δικαστηρίου ψῆφον Πομπηῖος ἐπ' ἀγκυρῶν πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων περιέμενεν, ὃν Καίσαρι σωτηρίας χάριν οὐκ ἦν ἄξιον ὀφείλειν. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων τοσοῦτοι αἱ γνώμαι διέστησαν, ὅσον οἱ μὲν ἀπελαύνειν ἐκέλευον, οἱ δὲ καλεῖν καὶ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα· Θεόδοτος δὲ δεινότητά λόγου καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος οὐδέτερον ἀπέφηνεν ἀσφαλές, ἀλλὰ δεξαμένους μὲν ἕξειν Καίσαρα πολέμιον καὶ δεσπότην Πομπηῖον, ἀπωσαμένους δὲ καὶ Πομπηῖῳ τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἕσεσθαι καὶ Καίσαρι τῆς διώξεως· κράτιστον οὖν εἶναι μεταπεμψαμένους ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα· καὶ γὰρ ἐκεῖνῳ χαριεῖσθαι καὶ τοῦτον οὐ φοβήσεσθαι. Προσεπεῖπε δὲ διαμειδιάσας, ὥς φασιν, ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει.

9 (78) Ταῦτα κυρώσαντες ἐπ' Ἀχιλλᾶ ποιοῦνται τὴν πράξιν. Ὁ δὲ Σεπτίμιόν τινα πάλαι γεγονότα Πομπηίου ταξίαρχον παραλαβὼν καὶ Σάλβιον ἕτερον ἑκατοντάρχη καὶ τρεῖς ἢ τέτταρας ὑπηρέτας ἀνήχθη πρὸς τὴν Πομπηίου ναῦν. Ἐτυχον δὲ πάντες εἰς αὐτὴν οἱ δοκιμώτατοι τῶν συμπλεόντων ἐμβεληκότες, ὅπως εἶδειεν

τὸ πραττόμενον. Ὡς οὖν εἶδον οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν οὐδὲ ταῖς Θεοφάνους ἐλπίσιν ὁμοίαν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾷ ἀλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους ὑπείδοντο τὴν ὀλιγοῦσαν καὶ τῷ Πομπηίῳ παρήνουν εἰς πέλεγος ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν, ἕως ἕξω βέλους εἰσίν. Ἐν τούτῳ δὲ πελαζούσης τῆς ἀλιάδος φθάσας ὁ Σεπτίμιος ἔξανέστη καὶ Ῥωμαῖστί τὸν Πομπηῖον αὐτοκράτορα προσηγόρευεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλᾶς ἀσπυσάμενος αὐτὸν ἑλληνιστί παρεκάλει μετελθεῖν εἰς τὴν ἀλιάδα· τέναγος γὰρ εἶναι πολὺ καὶ βάθος οὐκ ἔχειν πλόϊμον τριήρει τὴν θάλατταν ὑπόψαμμον οὔσαν. Ἄλλα δὲ καὶ ναῦς τινες ἐωρῶντο τῶν βασιλικῶν πληρούμεναι, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ὀπλίται κατεῖχον, ὥστ' ἄφυκτα καὶ μεταβαλλομένοις ἐφαίνετο, καὶ προσῆν τὸ διδόναι τοῖς φονεῦσαι τὴν ἀπιστίαν αὐτὴν τῆς ἀδικίας ἀπολογία. Ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορνηλίαν προαποθρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχας προεμβῆναι κελεύσας καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἓνα Φίλιππον καὶ θεράποντα Σκύθην ὄνομα, δεξιουμένων αὐτὸν ἤδη τῶν περὶ τὸν Ἀχιλλᾶν ἐκ τῆς ἀλιάδος, μεταστραφείς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἱαμβεῖα·

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
κείνου ὅτι δούλος, κἂν ἐλευθέρως μόλῃ.

10 (79) Ταῦτα δ' ἔσχατα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φθεγξάμενος ἀνέβη καὶ συχνοῦ διαστήματος ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς τριήρους, ὡς οὐδεὶς παρὰ τῶν συμπλεόντων ἐγίνετο λόγος φιλάνθρωπος πρὸς αὐτόν, ἀποβλέψας εἰς τὸν Σεπτίμιον «Οὐ δὴ πού σε» εἶπεν «ἐγὼ γεγονότα συστρατιώτην ἐμὸν ἀμφιγνοῶ;» κάκεῖνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον, οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ φιλο-

φρονηθείς. Πολλῆς οὖν πάλιν οὔσης σιωπῆς ὁ Πομπηΐος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ λόγον ἑλληνικόν, ᾧ παρεσκευάστο χρῆσθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. Ὡς δὲ τῇ γῆ προσειέλαζον, ἡ μὲν Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθῆς οὔσα τὸ μέλλον ἀτεσκολεῖτο, καὶ θαρροεῖν ἤροχετο πολλοὺς ὁρῶσα πρὸς τὴν ἀπόβασιν τῶν βασιλικῶν οἷον ἐπιτιμῆ καὶ δεξιῶσει συνερχομένους. Ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπηΐον τῆς τοῦ Φιλίππου λαμβανόμενον χειρός, ὅπως ῥᾶον ἐξανασταίη, Σεπτίμιος ὀπισθεν τῷ ξίφει διαλαύνει πρῶτος, εἶτα Σάλβιος μετ' ἐκεῖνον, εἶτα Ἀχιλλᾶς ἐσπάσαντο τὰς μαχαίρας. Ὁ δὲ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τὴν τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μηδὲν εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ μηδὲ ποιήσας, ἀλλὰ στενάξας μόνον ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς, ἐξήκοντα μὲν ἐνός δέοντα βεβιωκῶς ἔτη, μᾶ δ' ὕστερον ἡμέρα τῆς γενεθλίου τελευτήσας τὸν βίον.

12 (80) Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὸν φόνον, οἰμωγὴν ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἔφυγον, ἀράμενοι τὰς ἀγκύρας κατὰ τάχος. Καὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἐβοήθει πελαγίοις ὑπεκθέουσιν, ὥστε βουλομένους διώκειν ἀποτραπέσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. Τοῦ δὲ Πομπηΐου τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς θεομένοις τοιοῦτου θεάματος ἀπέλιπον. Παρέμεινε δὲ αὐτῷ Φίλιππος, ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως· εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ περιστείλας, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔχων, ἀλλὰ περιοκοπῶν τὸν αἰγιαλὸν εὔρε μικρᾶς ἀλιάδος λείψανα, παλαιὰ μὲν, ἀρκοῦντα δὲ νεκρῷ γυμνῷ καὶ οὐδὲ ὄλω πυρκαϊᾶν ἀναγ-

καίαν παρασχεῖν. Ταῦτα συγκομίζοντας αὐτοῦ καὶ συντιθέντος ἐπιστὰς ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἤδη γέρον, τὰς δὲ πρώτας στρατείας ἔτι νέος Πομπηΐω συνεστρατευμένος «Τίς ὢν, ὦ ἄνθρωπε» ἔφη «θάπτειν διανοῆ Μίγνον Πομπηΐον;» Ἐκείνου δὲ φήσαντος, ὡς ἀπελεύθερος. «Ἄλλ' οὐ μόνω σοί» ἔφη «τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρχει· κάμῃ δὲ ὡσπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ὡς μὴ κατὰ πάντα μέμφωμαι τὴν ἀποξένωσιν ἀντὶ πολλῶν ἀνιαρῶν τοῦτο γοῦν εὐράμενος, ἄψασθαι καὶ περιστεῖλαι ταῖς ἑμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων». Οὕτω μὲν ἐκηδεύετο Πομπηΐος. Τῇ δ' ὕστεραία Λεύκιος Λέντιλος οὐκ εἰδὼς τὰ πεπραγμένα πλέων ἀπὸ Κύπρου καὶ παρὰ γῆν κομιζόμενος, ὡς εἶδε νεκροῦ πυρᾶν καὶ παρεστῶτα τὸν Φίλιππον, οὕτω καθορώμενος· «Τίς ἄρα» ἔφη «τὸ πεπρωμένον ἐνταῦθα τελέσας ἀναπέλευται;» καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας· «Τάχα δὲ» εἶπε «σύ, Πομπηΐε Μάγνε». Καὶ μετὰ μικρὸν ἀποβάς καὶ συλληφθεὶς ἀπέθανε. Τοῦτο Πομπηΐου τέλος. Οὐ πολλῶ δὲ ὕστερον Καῖσαρ ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον ἄγους τοσοῦτου καταπελησμένην τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ Πομπηΐου δεξάμενος ἐδάκρυσεν· ἦν δὲ γλυφὴ λέων ξιφήρης. Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἀπέσφαξεν· αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς μάχη λειφθεὶς περὶ τὸν ποταμὸν ἠφανίσθη. Θεόδοτον δὲ τὸν σοφιστὴν ἢ μὲν ἐκ Καίσαρος δίκη παρήλθε· φυγὼν γὰρ Αἴγυπτον ἐπλανᾶτο ταπεινὰ πράτων καὶ μισούμενος· Βροῦτος δὲ Μάρκος, ὅτε Καίσαρα κτείνας ἐκράτησεν, ἐξευρὼν αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε. Τὰ δὲ λείψανα τοῦ Πομ-

πῆτου Κοζνηλία δεξαμένη κομισθέντα περὶ τὸν Ἄλβανὸν ἔβηκεν.

ζ'. Ἐκ τοῦ βίου Βροῦτου.

1. Δουκίλλιος σώζει Μ. Βροῦτον μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην.

1 (50) Ἦν τις Δουκίλλιος, ἀνὴρ ἀγαθός, ἐν τοῖς ἐταίροις. Οὗτος ὄρων βαρβάρους τινὰς ἱππέας ἐν τῇ διώξει τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα ποιουμένους λόγον, ἐλαύνοντας δὲ ῥύδην ἐπὶ τὸν Βροῦτον, ἔγνω παρακινδυνεύσας ἐμποδῶν αὐτοῖς γενέσθαι. Καὶ μικρὸν ὑπολειφθεὶς αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι· καὶ πιθανὸς ἦν πρὸς Ἀντώνιον δεόμενος ἄγειν ἑαυτόν, ὡς Καίσαρα δεδοικώς, ἐκείνῳ δὲ θαρρῶν. Οἱ δ' ἀσπασάμενοι τὸ εὔρημα καὶ τύχῃ τινὶ θαυμαστῇ κεχερῆσθαι νομίζοντες ἤγον τὸν ἄνδρα σκότους ἤδη, προπέμψαντες ἕξ αὐτῶν τινὰς ἀγγέλους παρὰ τὸν Ἀντώνιον. Αὐτὸς τε οὖν ἠσθθεὶς ἀπήντα τοῖς ἄγουσι, καὶ τῶν ἄλλων οἱ πυνθανόμενοι ζῶντι Βροῦτον κομίζεσθαι συνετρόχαζον, οἱ μὲν ἐλεεινὸν ἠγούμενοι τῆς τύχης, οἱ δὲ τῆς δόξης ἀνάξιον, ἄγραν βαρβάρων ὑπὸ φιλοψυχίας γενόμενον. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος ὑπέστη διαπορῶν, ὅπως χρὴ δέξασθαι τὸν Βροῦτον, ὁ δὲ Δουκίλλιος προσαχθεὶς μάλα τεθαρρηκώς «Μάρκον μὲν, εἶπεν, Ἀντώνιε, Βροῦτον οὐδεὶς ἤρηκεν οὐδ' ἂν ἔλοι πόλεμος· μὴ τοσοῦτον ἡ τύχῃ κρατήσῃ τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ἐκείνος εὐρεθῆσεται ζῶν ἢ που καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ. Ἐγὼ δὲ τοὺς σοὺς στρατιώτας παρακρουσάμενος ἦκω, παθεῖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἀνηκέστων παραιτούμενος». Ταῦτ' εἰπόντος

τοῦ Λουκιλλίου καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀντώνιος πρὸς τοὺς κομίσαντας αὐτὸν ὑποβλέψας « Ἦπου χαλεπῶς, εἶπεν, ὧ συστρατιῶται, φέρετε τῇ ἁμαρτίᾳ περιβρίσθαι δοκοῦντες. Ἄλλ' εὖ ἴστε κρείττονα τῆς ζητουμένης ἄγρον ἠρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητοῦντες ἤχετε φίλον ἡμῖν κομίζοντες· ὡς ἐγὼ Βρούτῳ μὲν οὐκ οἶδα μὰ τοὺς θεοὺς ὅτι ἂν ἐχρησάμην ζῶντι, τοιούτων δ' ἀνδρῶν φίλων τυγχάνοιμι μᾶλλον ἢ πολεμίων». Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὸν Λουκιλλιον ἀσπασάμενος τότε μὲν ἐνὶ τῶν φίλων συνέστησεν, ὕστερον δὲ χρώμενός εἰς πάντα πιστῶ καὶ βεβαίῳ διετέλεσε.

Ζ'. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ὄθωνος

1. Ὁ αὐτοκράτωρ Ὄθων θυσιάζει τὴν ἀρχὴν καὶ ἑαυτὸν διὰ τὰ εἰρηνεύση καὶ σωθῆ ἢ Ἰταλία.

1 (15) Τῷ Ὄθωνι πρῶτον μὲν ἀσαφής, ὡπερ εἶωθε περὶ τῶν τηλικούτων, προσέπεσε λόγος· ἐπεὶ δὲ καὶ τετρωμένοι τινὲς ἦκον ἐκ τῆς μάχης ἀπαγγέλλοντες, τοὺς μὲν φίλους ἤτιον ἂν τις ἐθαύμασεν οὐκ ἔῶντας ὑπαγορεύειν, ἀλλὰ θαρρεῖν παρακαλουμένους, τὸ δὲ τῶν στρατιωτῶν πάθος ἅπασαν ὑπερέβαλε πίστιν, ὡς οὐκ ἀπῆλθεν οὐδεὶς οὐδὲ μετέστη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, οὐδ' ὄφθη τὸ καθ' αὐτὸν ζητῶν ἀπεγνωσμένου τοῦ ἡγεμόνος, πάντες δ' ὁμαλῶς ἐπὶ θύρας ἦλθον, ἐκάλουν αὐτοκράτορα, προσελθόντος ἐγένοντο προστρόπαιοι, μετὰ βοῆς καὶ ἰκεσίας χειρῶν ἤπιοντο, προσέπιπτον, ἐδάκρουν, ἐδέοντο μὴ σφᾶς ἐγκαταλιπεῖν, μὴ προδοῦναι τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ χρῆσθαι μέχρι ἂν ἐμπνέωσι καὶ ψυχαῖς καὶ σώμασιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ταῦτα ὁμοῦ πάντες ἰκέτευον. Εἰς

δὲ τῶν ἀφανεστέρων ἀνατείνας τὸ ξίφος καὶ εἰπὼν, «Ἰσθι, Καῖσαρ, οὕτως ὑπὲρ σοῦ παραταγμένους ἄπαντας» ἀπέσφαξεν ἑαυτόν. Ἄλλὰ τούτων οὐδὲν ἐπέκλασε τὸν Ὀθωνα, φαιδρῶ δὲ καὶ καθεστῶτι προσώπῳ πανταχόσε τὰς ὄψεις περιεγαγὼν «Ταύτην, εἶπεν, ὦ στρατιῶται, τὴν ἡμέραν ἐκείνης, ἐν ἣ με πρῶτον ἐποίησατε αὐτοκράτορα, μακαριωτέραν ἠγοῦμαι τοιούτους ὄρων ὑμᾶς καὶ τηλικούτων ἀξιούμενος. Ἄλλὰ μὴ μείζωνος ἀποστερεῖτε τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοσοούτων καὶ τοιούτων πολιτῶν. Εἰ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἄξιος γέγονα, δεῖ με τῆς ἐμῆς ψυχῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀφαιδεῖν. Οἶδα τὴν νίκην τοῖς ἐναντίοις οὔτε βεβαίαν οὔτε ἰσχυρὰν οὔσαν. Ἀπαγγέλλουσι τὴν ἐκ Μυσίας ἡμῶν δύναμιν οὐ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν ἤδη καταβαίνουσαν ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν. Ἀσία καὶ Συρία καὶ Αἴγυπτος καὶ τὰ πολεμοῦντα Ἰουδαίους στρατεύματα μεθ' ἡμῶν, ἢ τε σύγκλητος παρ' ἡμῖν καὶ τέκνα τῶν ἐναντίων καὶ γυναῖκες. Ἄλλ' οὐκ ἔστι πρὸς Ἀννίβαν οὐδὲ Πύρρον οὐδὲ Κίμβρους ὁ πόλεμος ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ Ῥωμαίοις πολεμοῦντες ἀμφοτέρωθεν τὴν πατρίδα καὶ νικῶντες ἀδικοῦμεν καὶ νικώμενοι. Καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κρατοῦντος ἐκείνῃ κακὸν ἔστι. Πιστεύσατε πολλάκις, ὅτι δύναμαι κάλλιον ἀποθνεῖν ἢ ἄρχειν. Οὐ γὰρ ὄρω, τί τηλικούτον Ῥωμαίοις ὄφελος ἔσομαι κρατήσας, ἢ λίκον ἐπιδούς ἑμαυτὸν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καὶ τοῦ μὴ πάλιν ἡμέραν τοιαύτην ἐπιδεῖν τὴν Ἰταλίαν».

2 (16) Τοιαῦτα διαλεχθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἐνίστασθαι καὶ παρακαλεῖν ἐπιχειροῦντας ἀπισχυροσάμενος τοὺς τε φίλους ἐκέλευεν ἀπαλλάττεσθαι καὶ τῶν συγκλητικῶν τοὺς παρόντας· τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν ἐπέστελλε καὶ γράμ-

ματα πρὸς τὰς πόλεις, ὅπως παρακομισθῶσιν ἐντίμως καὶ μετὰ ἀσφαλείας. Προσαγόμενος δὲ τὸν ἀδελφιδοῦν Κοκκήϊον ἔτι μειράκιον ὄντα θαρρεῖν παρεκάλει καὶ μὴ δεδιέναι Οὐιτέλιον, οὗ καὶ μητέρα καὶ γενεὰν καὶ γυναῖκα αὐτός, ὥσπερ οἰκείων κηδόμενος, διαφυλάξει. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ θέσθαι παῖδα βουλόμενος αὐτόν, ἀλλ' ἀναβαλέσθαι τὴν εἰσποίησιν, ὅπως συνάροχοι κρατήσαντος αὐτοῦ, μὴ προσαπόλοιτο πταίσαντος. « Ἐκεῖνο δέ, εἶπεν, ὦ παῖ, παρεγγυῶμαί σοι τελευταῖον, μήτε ἐπιλαθέσθαι παντάπασι μήτε ἄγαν μνημονεύειν, ὅτι Καίσαρα θεῖον ἔσχες ». Γενόμενος δὲ ἀπὸ τούτων μετὰ μικρὸν ἤκουσε θορύβου καὶ βοῆς ἐπὶ θύραις. Οἱ γὰρ στρατιῶται τῶν συγκλητικῶν τοῖς ἀπιούσι διηπειλουν ἀποσφάξιν, εἰ μὴ παραμενοῦσιν, ἀλλὰ οἰχήσονται τὸν αὐτοκράτορα καταλιπόντες. Πάλιν οὖν προῆλθεν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν φοβηθεὶς, καὶ τοὺς στρατιώτας οὐκέτι δεητικὸς οὐδὲ πρῶτος, ἀλλὰ τραχὺς ὄφθεις καὶ μετ' ὀργῆς εἰς τὸ θορυβοῦν μάλιστα διαβλέψας ἀπελθεῖν ἐποίησεν εἴξαντας καὶ διατρέσαντας.

3 (17) Ἦδη δὲ ἐσπέρας οὔσης ἐδίψησε, καὶ πῶν ὀλίγον ὕδατος, δυοῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν, ἑκατέρου κατεμάνθανε τὸ σπᾶσμα πολὺν χρόνον, καὶ τὸ ἕτερον ἀπέδωκε, θάτερον δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναλαβὼν τοὺς οἰκέτας προσεκαλεῖτο. Καὶ φιλοφρονούμενος διένεμε τῶν χρημάτων τῷ μὲν πλέον, τῷ δὲ ἔλαττον, οὐχ ὥσπερ ἀλλοτρίων ἀφειδῶν, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν καὶ τὸ μέτριον ἐπιμελῶς φυλάττων. Ἀποπέμψας δὲ τούτους ἤδη τὸ λοιπὸν ἀνεπαύετο τῆς νυκτός, ὥστε τοὺς κατευναστὰς αἰσθάνεσθαι βαθέως αὐτοῦ καθεύδοντες. Ὁρθρον δὲ καλέσας ἀπελεύθερον, ᾧ συνδιόκησε τὰ περὶ τοὺς συγκλητικούς,

μαθῆναι προσέταξε· καὶ πυθόμενος γεγονέναι τοῖς ἀπερ-
χομένοις ὧν ἕκαστος ἔχρηξεν «Ἴθι τοίνυν, ἔφη, σὺ καὶ
ποίει τοῖς στρατιώταις ἐμφανῆ σεαυτὸν, εἰ μὴ θέλεις κα-
κῶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν ὡς ἐμοὶ συμπράξας τὸν θά-
νατον». Ἐξελθόντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ξίφος ὑπο-
στήσας ὀρθὸν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ περιπεσὼν
ἄνωθεν ὅσον ἅπαξ στενάξει μόνον ἦσθετο τοῦ πόνου
καὶ τοῖς ἐκτὸς αἰσθησὶν παρέσχεν. Ἀραμένων δὲ τῶν
παίδων οἰμωγὴν εὐθύς ἅπαν τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν
πόλιν ἐπέιχε κλαυθμὸς· καὶ μετὰ βροῆς οἱ στρατιῶται
εἰσέπεσον ἐπὶ τὰς θύρας καὶ ὠλοφύροντο περιπαθοῦντες
καὶ λοιδοροῦντες ἑαυτοὺς μὴ φυλάξαντας τὸν αὐτοκρά-
τορα μὴδὲ κωλύσαντας ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀλέσθη
δὲ οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν ἐγγύς ὄντων τῶν πολεμίων,
ἀλλὰ κοσμήσαντες τὸ σῶμα καὶ πυρὰν κατασκεάσαντες
ἐξεκόμιζον ἐν τοῖς ὄπλοις οἱ φθάσαντες ὑποδῦναι καὶ
βαστάσαι τὸ λέχος ἐπιγαυρούμενοι. Τῶν δὲ ἄλλων οἱ
μὲν τὸ τραῦμα τοῦ νεκροῦ κατεφίλουσαν προσπίπτοντες,
οἱ δὲ ἦπιοντο τῶν χειρῶν, οἱ δὲ προσεκύνουσαν πόρρωθεν.
Ἔνιοι δὲ τῇ πυρᾷ λαμπάδας ὑφέντες ἑαυτοὺς ἀπέσφα-
ξαν, οὐδὲν ἐκδήλως οὔτε πεπονθότες χρηστὸν ὑπὸ τοῦ
τεθνηκότος οὔτε πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος
δεδιότες. Ἄλλ' ἔοικε μηδενὶ τῶν πρόποτε τυράννων ἢ
βασιλέων δεινὸς οὕτως ἔρωσ ἐγγενέσθαι καὶ περιμανῆς
τοῦ ἄρχεῖν, ὡς ἐκεῖνοι τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ὑπακούειν Ὀθώ-
νος ἠράσθησαν· οὐς γε μὴδ' ἀποθανόντος ὁ πόθος προῦ-
λιπεν ἀλλὰ παρέμεινεν εἰς ἀνήκεστον ἔχθος Οὐτελλίφ
τελευτήσας.

4 (18) Κρούσαντες δὲ τῇ γῇ τὰ λείψανα τοῦ Ὀθώ-
νος οὔτε μεγέθει σήματος οὔτ' ἐπιγραφῆς ὄγκῳ τὸν

τάφον ἐποίησαν ἐπίφθονον. Ἀπέθανε δὲ Ὅθων ἔτη μὲν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βιώσας, ἄρξας δὲ τρεῖς μῆνας ἀπολιπὼν δὲ μὴ χεῖρονας μηδ' ἐλάττους τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων τοὺς ἐπαινοῦντας τὸν θάνατον. Βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπικεικότερον Νέρωνος ἀπέθανεν εὐγενέστερον.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περὶ Πλούταρχου.

Οἱ χρόνοι τοῦ Πλούταρχου.— Κατὰ τὸν 1ον καὶ 2ον μ.Χρ. αἰῶνα αἱ Ἑλληνικαὶ γῶραι ἦσαν ὑποτεταγμέναι εἰς τοὺς Ρωμαίους· Ἡ κυρίως Ἑλλάς ἀπετέλει μὲν ἰδίαν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαΐα ἄλλα πόλεις τινὲς Ἑλληνικαὶ εὐνοούμεναι ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων ἠξιοῦντο αὐτονομίας ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει καὶ ποικίλων προνομίων. Μολονότι δὲ διὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶχε μεταφερθῆ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ἐν τούτοις αἱ πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ δὴ αἱ Ἀθήναι καὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον παρουσίαζον ἀξιόλογον πνευματικὸν βίον. Σχολαὶ ῥητορικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ ἠκμαζον ἐν αὐταῖς, εἰς τὰς ὁποίας συνέρθεον πανταχόθεν πολλοὶ μαθηταί, ἐν οἷς καὶ πλείστοι Ρωμαῖοι. Συγγραφεῖς πρωτότυποι ἐφάμιλλοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τῆς κλασσικῆς περιόδου δὲν ἀναφαίνονται κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος δὲν ὠμιλεῖτο πλέον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὅπως πρότερον, τὰ δὲ πολυάριθμα ἀρχαῖα συγγράμματα δὲν ἦσαν πλέον εὐληπτα καὶ προσιτὰ εἰς πάντας. Διὰ τοῦτο οἱ σύγχρονοι σοφοὶ ἠσχολοῦντο εἰς ἔργα ἐρμηνευτικά (λεξικά, γραμματικά, σχόλια), ἢ ἐξέδιδον ἀπανθήσιμα ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων, παραλαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν ὅ,τι ἐνόμιζον χρήσιμον διὰ τοὺς συγχρόνους. Ἐν τῷ κύκλῳ τῶν συγγραφέων τῆς περιόδου ταύτης ἕξοχον θέσιν κατέχει ὁ Πλούταρχος.

Ὁ βίος τοῦ Πλούταρχου.— Ὁ Πλούταρχος πατρὸς Αὐτοβούλου, πατριδα εἶχε τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας· γεννηθεὶς τῷ 46 μ. Χρ. ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ πατρίδι του· ἐτελειοποιήθη δὲ κατόπιν ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐλθὼν καὶ εἰς τὴν Ρώμην, ἐγνώρισε πολλοὺς σημαίνοντας.

Ρωμαίους καὶ συνῆψε μετ' αὐτῶν φιλίαν. Ἐτιμήθη μεγάλως διὰ τὴν πολυμερῆ παιδευσίν καὶ τὸ ἦθος του ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανου, ὅστις διέταξε μηδεὶς τῶν κατὰ τὴν Ἀχαϊαν ἀρχόντων νὰ διαπραττῆ τι ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Πλουτάρχου. Τὴν προνομιακὴν αὐτὴν θέσιν ἐπωφελήθη πολλάκις διὰ νὰ προστατεύσῃ καὶ εὐεργετήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἐζησε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐν τῇ πατρίδι του ἄρχας διαφόρους ἐν αὐτῇ ἀρχάς. Ἀφωσιώθη κατόπιν εἰς τὴν λατορείαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου διὰ μνημείου. Ἔσχε τέσσαρας υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα, εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε τὸν βίον του, βίον σώφρονα καὶ εὐδαιμόνα ἐν πᾶσι. Ἀπέθανε περὶ τὸ 127 μ. Χρ.

Τὰ ἔργα τοῦ Πλουτάρχου.— Ὁ Πλούταρχος ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολυγραφώτατος. Τὰ συγγράμματά του διαίρουνται εἰς δύο· τὰ **Ἡθικὰ** καὶ τοὺς **Παραλλήλους βίους**.

Ἐπὶ τὸν τίτλον **Ἡθικὰ** κατατάσσονται πλεῖστα συγγράμματα ἀναφερόμενα εἰς ζητήματα φιλοσοφικά, παιδαγωγικά καὶ φυσικά. («Περὶ παίδων ἀγωγῆς», — «Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν», — «Πῶς ἂν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου», — «Πῶς ἂν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο», — «Περὶ ἀρετῆς», — «Περὶ κακίας», — «Περὶ ἀδολεσχίας» κτλ.).

Τὰ ἔργα αὐτὰ παρέχουν ὠφελιμοτάτας συμβουλὰς, συνετὰς γνώμας καὶ εὐφρεῖς παρατηρήσεις περὶ ποικίλων βιωτικῶν ζητημάτων μὲ ὕψος τὸ ὁποῖον καθιστῶσι λίαν εὐχάριστον τὰ παρεμβλλόμενα πολλὰ παραδείγματα καὶ αἱ κοσμοῦσαι τὸν λόγον ποιητικαὶ ρήσεις.

Οἱ **Παράλληλοι βίοι** εἶναι βιογραφίαι ἐνδόξων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. Σῶζονται 50 βίοι, ὧν 46 μὲν ἀποτελοῦν 23 ζεύγη παραλληλιζομένων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, (Ἀλέξανδρος Καῖσαρ, Ἀλκιβιάδης-Γ. Μάρκιος ὁ Κοριοιάνος, Περικλῆς-Φάβιος Μάξιμος, Ἀγησίλαος-Πομπήιος, Δημήτριος Πολιορκητῆς-Μάρκος Ἀντώνιος κτλ.) 4 δὲ εἶναι μονήρεις (Ἀρταξέρξου, Ἀράτου, Γάλβα, Ὄθωνος).

Ὁ σκοπὸς τῆς συγγραφῆς ταύτης δὲν εἶναι νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ σύγχρονα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων γεγονότα καὶ νὰ ἐκθέσῃ ἀκρι-

βῶς τὴν ἱστορίαν αὐτῶν. Ὁ Πλούταρχος ἐπιζητεῖ μᾶλλον νὰ ὑποτυπώσῃ πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἥθους τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ νὰ προβάλῃ αὐτοὺς ὡς πρότυπα πρὸς μίμησιν, νὰ διαπαιδαγωγῆσῃ δηλαδὴ τοὺς ἀναγνώστας εἰς ἀρετὴν καὶ πρακτικὴν δεινότητα. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἡρώων του ὁ Πλούταρχος παρεμβάλλει πλείστας πληροφορίας περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τῶν βίου, χαριεντισμοῦ καὶ παιδιᾶς αὐτῶν καὶ διακοσμῆ καὶ ἐνταῦθα τὴν διήγησιν μὲ ἠθικὰς σκέψεις, μὲ στίχους ποιητῶν καὶ μὲ ῥήματα σοφᾶ ἢ εὐτράπελα, δίδων οὕτω ἐναργῆ καὶ παθητικὴν παράστασιν τῶν περιπετειῶν τῶν ἡρώων του.

Διὰ ταῦτα δὲν εἶναι κυρίως ἱστορικὸς ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ **ἠθογράφος**, φιλοσοφῶν ἐπὶ τῆς ἱστορίας, οἱ δὲ βίοι του εἶναι **ἠθογραφίαι** ἐνδόξων ἀνδρῶν.

Διὰ τοὺς βιογραφουμένους ἀνδρας εἶναι ἀμερόληπτος ὁ Πλούταρχος θαυμάζων μὲν τὸ λαμπρὸν παρελθὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀλλ' ἀναγνωρίζων συγχρόνως καὶ τὴν καθυπερτέραν δύναμιν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας. Διὰ τοῦτο οἱ Παράλληλοι βίοι εἶναι τερπνότερον καὶ διδακτικώτερον ἀνάγνωσμα.

Ὁ Πλούταρχος ὑπῆρξε πολυμαθέστατος, ἐμπειρότατος γνώστης τῆς κλασσικῆς λογοτεχνίας καὶ ἱστορίας· ἐχρησμοποίησε δὲ ὡς πηγὰς διὰ τὰ ἔργα του ἄπειρον πλῆθος συγγραμμάτων, τῶν ὁποίων τὰ πλείστα δὲν σώζονται σήμερον. Ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι πολῦτιμος, διότι δι' αὐτοῦ γνωρίζομεν καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀπολεσθέντας συγγραφεῖς.

Ἐν γένει ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἔργων τοῦ Πλουτάρχου πλουτίζει τὰς γνώσεις, μορφώνει τὸ ἥθος, τέρει καὶ φρονηματίζει.

Διὰ ταῦτα ὁ Πλούταρχος θεωρεῖται δικαίως ὡς χαρακτηριστὸς μὲν προσφιλέστατος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν ὅλης τῆς ἀρχαιότητος, ὡς συγγραφεὺς δὲ πολλῶν εὐγενέστερος καὶ θελκτικώτερος.

Α' Ἐκ τοῦ βίου Δημητρίου.

Ἱστορικὸν προσημείωμα.—Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου διενεμήθησαν τὸ κράτος του εἰς ἑξοχώτεροι τῶν στρατηγῶν του, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ καλοῦνται διάδοχοι. Μεταξὺ τῶν διαδόχων διεκρίθη διὰ τὴν ἀπεριόριστον φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἔκτακτον δραστηριότητά του ὁ Ἀντίγονος, καταλαβὼν μέγα μέρος τοῦ κράτους. Τούτου υἱὸς ἦτο ὁ Δημήτριος, ὁ ἐπικληθεὶς Πολιορκητῆς, διαδόχτος καὶ διὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς του ἀγῶνας καὶ τὸν ἄσπικτον καὶ ἄτακτον βίον του. Ἐναντίον τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Δημητρίου συνησπίσθησαν εἰς στρατηγοὶ Πτολεμαῖος (τῆς Αἰγύπτου), Λυσίμαχος (Θράκης), Κάσσανδρος (Μακεδονίας), Σέλευκος (Συρίας) καὶ συνῆψαν τῷ 301 τὴν ἐν Ἰψῷ μάχην καὶ ἐνίκησαν.

Ὁ Δημήτριος οὗτος εἶναι ἡ ὑπόθεσις ἐνὸς τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Ηλουτάρχου ἀντιπαρεβάλλεται δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ βίος τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου, ὁ ὅποιος μετὰ τοῦ Ὀκταβίου καὶ τοῦ Λεπίδου ἀπετέλεσε τὴν δευτέραν Τριανδρίαν ἐν Ρώμῃ.

1. Χαρακτηρισμὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ

1 (2) **Γλωσσικά**,—ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ—εἰς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁ ὅποιος ὠνομάζετο Δημήτριος. **ιδέα καὶ κάλλι**=κατὰ τὴν μορφήν καὶ τὸ κάλλος ἢ κατὰ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς. **περιττός**=ἀσυνήθης, ἔκτακτος. **τῶν πλατιόντων**=τῶν γλυπτῶν, τῶν ἐχόντων τέχνην τὴν πλαστικὴν. **τῶν γραφόντων**=τῶν ζωγράφων, τῶν ἐχόντων τέχνην τὴν γραφικὴν. **ὤραν**=ὠραϊότητα, κάλλος. **τὸ διαμόν**=ὀρητικότης, θρασύτης, αὐθάδεια. **τὸ ἦθος ἐπεφύκει πρὸς ἐκπληξιν ἀνθρώπων καὶ χάριν**=ὁ χαρακτήρ του φύσει ἦτο διὰ τὰ ἐκπληκτικὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ τέρατα. **ἡδιστος ὢν συγγενέσθαι** κτλ.=λίαν εὐχάριστος εἰς συναναστροφάς, τρυφήλοτατος τῶν βασιλέων εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς ἀπολαύσεις καὶ εἰς τὸν καθόλου βίον του, συγχρόνως ὅμως ἀκούραστος, ὀρητικὸς, ἐπιμόνος καὶ δραστήριος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του **δίαιτα**=ὁ τρόπος τοῦ ζῆν σχετικῶς πρὸς τὴν τροφήν, τὰ ἐνδύματα καὶ τὴν κα-

τοιμίαν. τὸ ἐνδελεχὲς = ἡ ἐνδελέχεια, τὸ ἀκατάπαυστον, ἡ ἐπιμονή, ἢ καὶ μάλιστα — διὰ τοῦτο περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον θεὸν ἐξήλου τὸν Δίονυσον. ἐμμελέσταιον, ἐμμελής = (κυρίως ἀρμονικός, γλυκός), ἀρμόδιος, κατὰλληλος, ἱκανός.

Πραγματικά. — **πλαττόντων καὶ γραφόντων.** Ὁ Πλούταρχος ἔχει ὑπ' ὄψιν ἀνδριάντας (χαλκοῦς ἢ ἐκ λίθου) καὶ εἰκόνας τοῦ Δημητρίου· πρᾶτηρεῖ δὲ ὅτι οὐδεὶς καλλιτέχνης ἠδυνήθη νὰ ἀποδώσῃ τελείως τὴν μορφήν τοῦ Δημητρίου, διότι ἔπρεπε νὰ συνδυασθῇ εἰς τὴν μορφήν του ἡ χάρις, ἡ βαρύτης, τὸ φοβερόν καὶ τὸ κάλλος καὶ σινάμα μὲ τὴν νεανικὴν του αὐθάδειαν, ἐξωτερικὸν ἤρωος καὶ βασιλικὴ μεγαλοπρέπεια.

2 (3) **Γλωσσικά.** — **διὰ θεραπείαν τῆς δυνάμεως** = διὰ νὰ θεραπεύῃ (νὰ κολοκεύῃ) αὐτὸν διὰ τὴν δυνάμιν του. **προσβείατινι, σχολάζοντος** = ἐνῶ ἤσχολεῖτο (διελέγετο) μετὰ τινων πρέσβεων. **ὥσπερ εἶχε τὰς βολίδας** = μὲ τὰ ἀκόντια (τὰ ἐπλα) ὅπως εἶχεν αὐτὰ ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κυνηγίου. **ὡς ἰσχύν τινα... οὔσαν** = ὡς ἂν ἡ πρὸς τὸν υἱὸν ὁμόνοια καὶ πίστις ἠϋξανε τὴν ἰσχὺν τῶν βασιλέων καὶ ἐμαρτύρει τὴν δυνάμιν των. **οὕτω ἄρα**· διὰ τοῦ ἄρα εἰσάγεται πρότασις δηλοῦσα γνώμην, τῆς ὁποίας ἡ ἀλήθεια καταφαίνεται τώρα, μετὰ τὰ προειρημένα = ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν φαίνεται (τώρα ἐννοεῖ κανεὶς) ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶναι πρᾶγμα δυσκαινώτητον (οἱ ἄρχοντες εἶναι δυσκαινώητοι) καὶ περιβάλλεται ἀπο ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν. **προσῖεται, προσίημι** = προσάγω, πλησιάζω. **προσῖεμαι**· ἐπιτρέπω τινὶ νὰ μὲ πλησιάσῃ, δέχομαι. **ἀναίρειν** = φρονεύειν.

Πραγματικά. — **Φίλιππος ἀνείλεν υἱόν**· εἶναι ὁ Φίλιππος ὁ διεξγαγὼν τὸν πρῶτον κατὰ τῶν Ρωμαίων Μακεδονικὸν πόλεμον καὶ ἠττηθεὶς ὑπὸ Φλαμινίου παρὰ τὰς Κυνὸς κεφαλὰς (197)· ἐφόνευσε τὸν υἱὸν τοῦ Δημήτριου πεισθεὶς εἰς τὰς διαβολὰς τοῦ ἐτέρου υἱοῦ τοῦ Περσέως. **ὥσπερ οἱ γεωμέτραι τὰ αἰτήματα λαμβάνουσι· αἰτήματα** ἐν τῇ γεωμετρίᾳ εἶναι προτάσεις τὰς ὁποίας δεχόμεθα ὡς ἀληθεῖς μὴ, ἐχούσας ἀνάγκην ἀποδείξεως. Οὕτω καὶ οἱ βασιλεῖς θεωροῦσιν ἀλήθειαν μὴ ἐπιδοχομένην συζήτησιν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ τῶν βασιλέων, πρέπει νὰ φρονεύονται διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ θρόνου.

2. Ἡ ἐν Ἰφῶ μάχη.

Γλωσσικά. — **συνισταμένων** = συμμαχούντων. **συμφερόντων εἰς ταῦτό** = συναθροιζόντων εἰς ταῦτό. **φιλοτιμουμένῳ παρ' ἡλικίαν πρὸς τὸν πόλεμον** = ὁ ὅποιος ἐδείκνυε φιλοτιμίαν (ζῆλον) διὰ τὸν πόλεμον δυσανάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν του, διότι ἦτο ἤδη γέρον. **ἐπερρώσθη** = ἔλαβε θάρρος. τοῦ **ἐπιρρῶνυμι** = ἐνισχύω. **εἰ μικρῶν τιῶν ὑφείτο** (τοῦ ὑφ-ίημι) ἐὰν ἔκαμνε μικράς τινας παραχωρήσεις, ὑποχωρήσεις. **εἰ τῆς ἄγαν φιλαρχίας ἐχάλασε** = ἐὰν ἐχάλαρωνε (περιώριζε) τὴν ὑπερβολικὴν του φιλαρχίαν. **τὸ πρῶτον εἶναι** = τὸ νὰ εἶναι πρῶτος, νὰ διατηρῆ δηλαδὴ τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν βασιλέων. **βαρὺς** = αὐστηρὸς, τραχύς. **ὑπερόπτης** = ὁ περιφρονῶν τοὺς ἄλλους. **σύστασιν καὶ κοινωρίαν** (συνίσταμαι) = συμμαχίαν καὶ κοινὴν δρᾶσιν. **ὀρνίθων σπερμολόγων συνδρομήν** = συνάθροισιν πτηνῶν, τὰ ὅποια ὀρμῶν μὲθ' αὐτῶν νὰ μαζεύσων σπέρματα (σπέρματα — λέγω = συλλέγω). **γενομένῳ δ' ἐγγὺς αὐτῶν... τῆς γνώμης** = ὅτε ὁ Ἄντιγονος εὐρέθη πλησίον αὐτῶν (τῶν βασιλέων), μετεβλήθησαν (ἐκλονίσθησαν) αἱ σκέψεις του σχετικῶς μᾶλλον μὲ τὰς ἐλπίδας παρὰ μὲ ἀπόφασίν του, δὲν μετέβαλε δηλαδὴ γνώμην ἂν πρέπη νὰ πολεμήσῃ ἢ ὄχι, (δὲν μετενόησε διότι ἐκήρυξε τὸν πόλεμον), ἀλλὰ δὲν εἶχε πλέον τὰς αὐτὰς ἐλπίδας διὰ τὴν νίκην. **γαῦρος** = καυχηματίας. **σοβαρὸς** = ὑπερήφανος, αὐθάδης, τῷ **παρασκῶψαι τι καὶ γελοῖον εἰπεῖν** = σκώπτων καὶ περιγελῶν, μὲ τὰ σκώμματα καὶ τὰ ἀστεῖα. **τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων** = διαρκούσης τῆς μάχης. **ἔχειν ἀπορρητούς κοινολογίας** = μουσικὰς συνδιαλέξεις, ἰδιαιτέρας συσκέψεις. **ἴδιος ὢν τῇ γνώμῃ** = μόνος λαμβάνων τὰς ἀποφάσεις του. **πυθέσθαι ἄορ**, τοῦ **πυθάνομαι** = ἐρωτῶ πρὸς ὀργὴν = μετ' ὀργῆς.

4 (29) **Γλωσσικά.** — **κατεδουλοῦτο τὴν γνώμην** (καταδουλόω) = ὑπεδούλωνε, ἐταπεινῶνε τὸ φρόνημά των. **προσέπαισε**, **προσπαιῶ** = σκοντάπτω εἰς τι. **θάνατον ἀναίσθητον** = θάνατον, τὸν ὅποιον νὰ μὴ αἰσθανθῆ, ταχύ, ἀκριαίον. **γενομένης τῆς μάχης ἐν χερσὶ** = ἀρξαμένης τῆς μάχης. **τῷ Σελεύκῳ συνέ-**

πεσε = ἐπετέθη κατὰ τοῦ Σελεύκου. οὐκ ἔσχε ἀνατρέψας συμ-
 μεῖξαι = δὲν ἠδυνήθη νὰ στραφῆ ὀπίσω καὶ νὰ ἐνωθῆ μὲ τοὺς
 πεζοὺς. ὡς ἐμβαλοῦντες ἐφόβουν = ἐφοβέριζαν προσποιούμενοι
 ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἐμβάλουν, νὰ ἐπιτεθοῦν. μεταβάλλεσθαι
 δίδόντες αὐτοῖς = δίδοντες εἰς αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ αὐτομο-
 λήσουν καὶ νὰ μεταβάλουν οὕτω μέτωπον. ἀπορραγὲν (ἀπορ-
 ρήγνυμι) = ἀποχωρισθέν.

Πραγματικά. — Τῷ Σελεύκῳ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν
 Συρία κράτους τῶν Σελευκιδῶν· τὴν φάλαγγα, τὸ κύριον σῶμα
 Μακεδονικοῦ στρατοῦ, ἀποτελούμενον ἀπὸ πεζοὺς βαρέως ὀπλι-
 σμένους, φέροντας μακρὰ δόρατα, σαρίσας καὶ τεταγμένους εἰς βά-
 θος συνήθως 16 ἀνδρῶν γυμνὴν ἱππέων, τὸ ἱππικὸν παρὰ τοῖς
 ἀρχαίοις ταττόμενον συνήθως ἑκατέρωθεν τῆς φάλαγγος χρησιμεύει
 ὡς προκάλυμμα αὐτῆς.

δ (30) **Γλωσσικά.** — Προσδιενείμαντο . . . πρότερον =
 πρὸς τὰς ἐπαρχίας, ἃς εἶχον πρότερον, διενείμαντο τὰς ἐκείνων
 ἐπαρχίας, ἐπρόσθεσαν εἰς τὰς ἐπαρχίας των διανεμηθέντες καὶ τὰς
 ἐκείνων ἐπαρχίας· οὐκ ἀφέξεσθαι τοῦ ἱεροῦ = ὅτι δὲν θὰ φεισθῆ
 (θὰ λεηλατήσῃ) τὸ ἱερόν μὴ τοῦτο ποιήσωσι = μὴ διαρπαξῶσι
 τὸ ἱερόν.

Πραγματικά. — Τοῦ ἱεροῦ, τοῦ περιφύμμου εἰς τὴν ἀρ-
 χαιοῦτητα ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὁ ὁποῖος ἐπυρπολήθη μὲν ὑπὸ τοῦ
 Ἡροστράτου τῷ 356, ἀνηγέρθη ὅμως κατὰ τὰ ἔτη αὐτὰ πολυτε-
 λέστερος καὶ περιεῖχε πολλοὺς θησαυροὺς, ἐθεωρεῖτο δὲ ἐν τῶν
 ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου.

B' Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἀράτου.

Ἱστορικὸν προσημείωμα. — Ὁ Σικυών, πόλις
 ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (οὐ μακρὰν τῆς Κορίνθου), ἤκμασε
 κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοὺς Ὀρθαγορίδας καὶ δὴ τὸν Κλεισθένη. Ὑπαρ-
 χθεῖσα κατόπιν εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης ἐκυβερνᾶτο δι' ὀλι-
 γαρχεικῆς πολιτείας ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς Σπάρτης. Κατὰ τὸν 3ον
 αἰῶνα, (εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρονται τὰ ἐφεξῆς ἱστορούμενα), εὐρί-

σκετο ἐν παρακμῇ, ὑποστάσα τὴν αὐτὴν μὲ τὰς λοιπὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τύχην. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ οἱ ἐπακολουθήσαντες αὐτὸν ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ εἶχον ἀναστατώσει ἄσασαν τὴν Ἑλλάδα. Δημαγωγοὶ ἐτάραττον καὶ τὴν Σικυώνα. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐπεδίωκον τυραννίδα, ἄλλοι δὲ ἀντιδρώντες ἐδημιούργουν στάσεις καὶ ἐξόφκινον συνωμοσίας κατ' αὐτῶν. Ἐν μέσῳ τούτων στάσεων ἀνεφάνη ὁ Ἄρατος

Ὁ βίος τοῦ Ἀράτου δὲν ἀποτελεῖ ζεῦγος μὲ ἕτερον βίον.

1. Ἡ τυραννὶς ἐν Σικυῶνι. Κατάλυσις αὐτῆς ὑπὸ Ἀράτου.

1 (2) **Γλωσσικά.** Ἐκ τῆς ἀκρότου καὶ Δωρικῆς ἀριστοκρατίας—ἀπὸ τὴν καθαρὰν (τὴν πραγματικὴν) καὶ μάλιστα Δωρικὴν ἀριστοκρατίαν—ὡσπερ ἀρμονίας συγχυθείσης (παρομοίωσις συνεπτυγμένη)—ὅπως γίνεται, ὅταν διατραχηθῆ μία ἀρμονία, δηλαδὴ ὅπως ἀπὸ τὴν σύγχυσιν μιᾶς ἀρμονίας προέρχεται: ἡ χασμωδία, ἡ παραφωνία, οὕτω τραχηθείσης τῆς ἀριστοκρατίας προήλθον αἱ στάσεις καὶ αἱ φιλοδοξίαι τῶν δημαγωγῶν νοσοῦσα ἢ πόλις (μεταφορικῶς)—κακῶς ἔχουσα, ταραττομένη: τῆς πόλεως κατάστασιν τινα ἔχειν δοκούσης (= τῶν πραγμάτων ἤδη καθεστηκότων)—ἐνῶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ πόλις εὖρεν ἡσυχίαν τινά, ὅτι εἶχαν λάβει κάποιαν ἀποκάταστασιν τὰ πράγματα τυραννίδα πρώτων ἐαυτῶ—ἐπιζιῶκων νὰ γίνῃ τύραννος: ἀνεῖλεν (ἀναίρω)—ἐφόνευσεν. συνεκπεσῶν τοῖς φεύγουσι—ἐκπεσῶν σὺν τοῖς φεύγουσι, παρασυρθεὶς μαζί μὲ τοὺς φεύγοντας: ἔλαθεν εἰς οἰκίαν παρελθὼν—εἰσήλθε χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθῆ κανεὶς: ὑπεξέπεμψε—ἐξήγαγεν αὐτὸν κρυφίως καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Ἄργος.

Πραγματικά. Ὡσπερ ἀρμονίας: ὁ Πλουταρχὸς εἶναι ἐνθουσιώδης λάτρης καὶ θαυμαστῆς τῆς Δωρικῆς ὀλιγαρχίας, διὰ τοῦτο τὴν παρομοιάζει μὲ ἀρμονίαν, τὴν δὲ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς πολιτείας ἐκείνης, θεωρεῖ σύγχυσιν τῆς ἀρμονίας.

2 (3) **Γλωσσικά.**—Ἐκκλαπέντι, ἐκκλέπτω—ἀρπάζω. ἀπάγω κρυφίως: ἐνεφύετο—ἐφύτρωνε μέσα του. ἐγεννήτο εἰς τὴν ψυχὴν του τὸ κατὰ τῶν τυράνων μῖσος: τὸ σῶμα... μέγεθος—βλέπων ὅτι τὸ σῶμα ἐδλάστανε (ἀνεπτύσσετο σὺν βλαστάρι) καὶ

είχεν εὐεξίαν (ὕγειαν, εὐρωστίαν) καὶ μέγεθος ἀμίλει ἐπίρρ. βεβαιωτικὸν=τῷ ὄντι, μάλιστα· οὐ παντάπασιν ἀρνείται=ἡ σύνεσις, ἢ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὴν βασιλικὴν του μορφὴν, δὲν ἀποκρῦπτει ὅλως διόλου τὴν ἀθηφαγίαν καὶ τὸν ἀθλητισμὸν του, δηλ. ἀπὸ τὰς εἰκόνας ἀντιλαμβάνεται τις καὶ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀθηφαγίαν κ.τ.λ.

Π ρ α γ μ α τ ι κ á . Ἀθηφαγία· οἱ ἀθληταὶ ἐφημίζοντο καὶ διὰ τὴν ἀθηφαγίαν των, ὅτι ἔτρωγον ἀγόρταχα· σκαφεῖον=ἡ σκαπάνη (ἢ τσάπα). Οἱ ἀθληταὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ πύκται διὰ τὰ γυμνάσιον τὸ σῶμα καὶ μάλιστα τὰ ἄνω ἄκρα ἔκαμνον χρῆσιν τῆς σκαπάνης, ἔσκαπτον. Ἐντεῦθεν τὸ σκαφεῖον εἶναι σύμβολον τοῦ ἀθλητισμοῦ· **διαλεκτικοὶ** = φιλόσοφοι ἐπιδιώκοντες εἰς τὰς συζητήσεις των σοφιστικὰ τεχνάσματα.

Γ λ ω σ σ ι κ á .—“Ὅ διεφαίνεν οὐ μικρὸν οὐδὲ ἀργόν· διεφαίνεν ἀμεταβ.—ἔλαμπε, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰς κινήσεις του ὅτι τὸ φρόνημά του δὲν ἦτο μικρὸν οὐδὲ κωθρόν, δυσκίνητον. ἐμβριθὲς =σοδρόν· ἀδήλως ἀπεθεώρει=κρυαίως τὸν παρηκολούθει διὰ κατασκόπων μυστικῶν· παρήγε τὸν χρόνον=ἔφηγε νὰ περνᾷ ὁ χρόνος, ἀνέβαλλε.

Π ρ α γ μ α τ ι κ á .—ἀδήλως ἀπεθεώρει· τὸ τροφοδοτεῖν μυστικοῦς (ἀπαραιτήτους φραυροῦς πάσης τυραννίας) καὶ δι’ αὐτῶν κατασκοπεύειν τοὺς ἀντιφρονοῦντας ἦτο λίαν σύνηθες παρὰ τοῖς τυράννοις· τοῖς βασιλεῦσι διαλέγεσθαι, Ἀντιγόνῳ Μακεδονίας καὶ Πτολεμαίῳ Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν ἀφορμὰς διὰ νὰ ἐπεμβάλινον εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος.

4 (5) **Γ λ ω σ σ ι κ á .**—κοινοῦται τὴν γνώμην=ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασίν του· φιλόσοφος καὶ πρακτικὸς=ἀσχολούμενος μὲ τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ καὶ δραστήριος, ἱκανὸς εἰς ἔργα· θρασυνόμνον = θρασύν, τολμηρὸν γινόμενον· εἰρηκτὴ=φυλακτὴ· ἀποδεδρακώς, ἀποδιδράσχω=φεύγω κρυφίως· τοῦ τείχους. . . εἶναι=ἔλεγεν ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ τείχους, ἀπὸ ὅπου αὐτὸς ἀνέβη καὶ ἐσώθη, ἀπὸ μέσα μὲν εἶναι ἐπίπεδον· ὀλίγου δεῖν=σχεδόν· προσπεφυκῶτα ἐνν. τὸν τόπον=ἐπειδὴ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ τείχους στηρίζεται εἰς μέρη πετρώδη καὶ ὑψηλά· ἀνέφικτον=ἀδύνατον ἐφικέσθαι=τοιοῦτον. ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ φθάσῃ· ἔγνω-

κῶς = λαθῶν τὴν ἀπέφραξιν· ἀναρρίπτω (ἐπὶ κύβου) = ρίπτων τὸν κύβον δοκιμάζω τὴν τύχην μου, ριψοκινδυνεύω· πρὸς ἓνα κίνδυνον. . . ἀναρρίψαι = ριπτόμενος με ἐρμῆν εἰς ἓνα ἐπικίνδυνον ἀγῶνα νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην του, νὰ χάσῃ ἢ νὰ κερδίσῃ τὸ πᾶν· ἀντικαθίστασθαι πρὸς τύραννον = νὰ ἀντιπαρταχθῆ ἑναντίον τυράννου· εἰληφότες = πρακμ. τοῦ λαμβάνω· τὸ δὲ λαθεῖν προσελθόντας ἐργῶδες εἶναι φάσκοντες = λέγοντες ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ διαλάβῃ (νὰ μείνουν ἀπαρτῆρητοι) ἅμα πλησιάσουν· ἐκτόπως = ὑπερβολικά, παρὰ φύσιν· ἀπαρηγορητῶν = τὰ ὅποια δὲν δύναται τις νὰ κατασιγάσῃ· ἐνίστατο τὴν προᾶξιν = ἐπεχειρεῖ.

Πραγματικά. — Ἀκαδημαϊκοί, ὁπαδοὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος κληθέντες οὕτω ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἔπου ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων.

ὁ (6) **Γλωσσικά.** — ὡς ἔπος εἰπεῖν = σχεδόν, κλωπεῖα = κλοπή, κρυφῇ ἐπίθεσις· κλωπες = οἱ κλέπται· ἀρχίκλωψ = ἀρχηγὸς συμμορίας κλεπτῶν· καταδρομαῖς χρωμένων = ἐπιχειρούντων ἐπιδρομὰς πρὸς λεγλασίαν καὶ καταστροφὴν ξένων κτημάτων· ἀναφανδόν = φανερά· ἐπήξατο (πήγνυμι) = κατεσκευάσατε· σποράδες = σκορπισμένοι, ὄχι· ἔλοι μαζί· εὐζωνος = ἐνδεδυμένος ἐλαφρῶς πρὸς πορείαν, ἄοπλος· συγκλεῖσθαι = νὰ κλείσουν ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ αὐτὸν μαζί με τοὺς κύνας· σκοταίους ἀφικέσθαι = νὰ φθάσουν με τὸ σκότος· ἀχάνη = κοφίνι, μέγαλον· περιέειναι καὶ παραφυλάττειν = ὅτι εὐρίσκονται εἰς κίνησιν, παρεκλογουθοῦν καὶ παραμονεύουσιν τὸν Ἄρατον· προελθῶν = ἐλθῶν εἰς τὸ φανερόν, ἐνώπιον κόσμου· τῶν εἰωθῶτων ἄθθυμεῖν = ὅσοι συνείηθον νὰ διέρχωνται τὴν κκιρὸν χωρὶς ἐργασίαν με τρυφὰς καὶ διασκεδάσεις· ὠνοῦμαι = ἀγοράζω· ἀναγελῶντες = ἐπικνελημμένως γελῶντες· οὐδὲν ἦν ἄρα· βλέπε σελ. 52· ὀρρωδῶ = φοβοῦμαι, τρέμω· πότους μεθήμερινοῦς = διασκεδάσεις «ἡμέρα μεσημέρι»· τὰ τῆς φυγῆς ἐφόδια καταχρῶμενον = ὅστις μεταχειρίζεται κακῶς (κατασπαταλᾷ ἀδίκως) ὅσα ἐφόδια ἔχει διὰ νὰ ἐξοικονομηθῇ ἐν τῇ ἐξορίᾳ τοῦ.

Πραγματικά. — Ἡ τῶν ὄπλων παρασκευὴ συνήθης ἦν· διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους στάσεις καὶ τὰς ἀκαταπαύστους ταρχὰς τῶν πόλεων οὐδεμίᾳ ὑπῆρχεν ἀσφάλεια ἐν αὐταῖς. Οἱ πλείστοι ἐξήσκουν ὡς ἐπάγγελμα τὸν πόλεμον. Καὶ ὁσάκις ἔπαυον ἐπὶ μι-

κρὸν αἱ συγκρούσεις μεταξύ τῶν φατριῶν, οἱ ἄνδρες ἐπεχείρουν ληστροκῆς ἐπιδρομάς, ἔπου ὑπῆρχεν ἐλπίς πλουσίας λείας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐργαστήρια ὅπλων ὑπῆρχον πολλά, καὶ πολλοὶ ἐτροφοῦντο καὶ ἐγύμναζον ἄνδρας διὰ νὰ χρησιμοποιοῦν ἢ μισθώνουν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν παρουσιάζομένην εὐκαιρίαν· τὰς ἔπλους τὰς βασιλικὰς—τὰς τοῦ τυράννου Νικακλέους.

6 (7) **Γλωσσικά**—**παραλογισθέντες**—ἐξαπατηθέντες· **ἐξέφηνε τὴν προᾶξιν**—ἐφάνερωσε, ἀνεκοίνωσε τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ἐξόδου· **συμμέτρως** . . . **τὴν πορείαν**—ἀναλόγως πρὸς τὴν περιφορὰν τῆς σελήνης ἐπιταχύνων ἢ ἐπιβραδύνων τὴν πορείαν· **ἔφθη ἀποπηδήσαντα** (ἄορ, ὅ' τοῦ φθάνω ἔφθην)—ἐπρόφθασαν καὶ ἐπήδησαν ἔξω· **ἀπαλλάττεσθαι**—νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἐπιχείρησιν· **σχολαίως**—ἐν σχολῇ, ἀρχά· **προσήρεισαν ἄορ**, τοῦ προσερείδω—στηρίζω, ἀκουμβῶ· **ἐφώδευε**—ἐκαμνεν ἔφοδον (ὡς λέγεται καὶ σήμερον), ἐπεθεώρει τοὺς φρουροὺς τοῦ τείχους κρούων κώδωνα διὰ νὰ ἐγρηγορῶσιν οἱ φύλακες· **αὐτοῦ πιήξαντες**—ἐξάρωσαν ἐκεῖ ποῦ ἦσαν· **διαλαβόντες**—ἀφ' οὗ διηρέθησαν εἰς τμήματα κατέλαβον τὰς ἐκατέρωθεν ὁδοὺς.

7 (8) **Γλωσσικά**—**νωθής**—νωθρός, δυσκίνητος, βαρῦς· **ὑπεφθέγγετο τυφλὸν καὶ ἄσημον** (σούττοχα ἀντικείμενα)—ἐγάγγιζεν ὑποκώφως καὶ χωρὶς ζωηρότητα· **πολύς ὕλαγμός**—πολλὰ ὕλακα, γαυγίσματα· **παρωξύνθαι**—ἔτι παρωξύνεται, ἔτι ἠρεθίσθη· **ἐπέρωσε** (ἰδὲ σελ. 53)· **κοινωνοῦντα**—ἔτι εἶναι κοινωνός (ἔχει γνῶσιν) τῆς πράξεως καὶ συνεργάζεται· **κραδαίνομένων**—κινουμένων εἰς τὸν ἄερα, διὰ τὸ μήκος κατὰ τὴν ἀνάγκην πολλῶν· **κατήπειγεν** (κατ-επίεγω) τοὺς ἠνάγκαζε νὰ βιασθοῦν πολὺ· **διεπέμπετο**—ἔστειλε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἰδικούς του ἀνθρώπους· **αἰωρουμένων** . . . **καὶ οὐδὲν εἰδόντων** αἱ μετοχαὶ προσδιορίζουν τὸ ὄχλου, ἐτέθησαν δὲ εἰς πληθυντικὸν κατὰ σύνεσιν—τὸ θέατρον τῆν μεστὸν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀκόμη μετέωροι ἀπέναντι τῆς ἀδῆλου (ἀσαφούς) φήμης καὶ τίποτε σαφές δὲν ἐγνώριζαν περὶ τῶν πραττομένων· **παρακαλεῖ**—προσκαλεῖ.

Πραγματικά—**ἐκκαλουμένων αὐτόν**, τὰ κινάρια μετὰς ὕλακας τῶν οἰογεί ἐκάλουν ἔξω εἰς βοήθειαν τὸν μεγαλύτερον θηρακτικὸν κύνα· **ὑπεφθέγγετο τυφλὸν καὶ ἄσημον**· γραφικωτάτη

παράστασις ὑλακῆς κυνὸς ἐν ἀναπαύσει εὐρισκομένου, ἔστις ἀναποκρινόμενος εἰς ὑλακὰς ἀφήγει ὑπόκωφον ἤχον χωρὶς νὰ κινηθῆ ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ ἄσημον, μὴ ἔχοντα δηλαδὴ διακριτικὴν ζωηρότητα.

8 (9) **Γλωσσικά.**—*παρὰ μικρὸν δομῆσαι*—ὀλίγον ἔλειψε νὰ σπεύσουν· *ἔλαθεν ὑπεκδῦς*—ὑπεισῆλθε κρύφα εἰς ὑπόνομόν τινα καὶ ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ἐγλύτωσε· *εἰς μέσον ἔθθηκε τοῖς πολίταις*—διένειμε τοῖς πολίταις· *κατήγαγε*, κατάρχω—ἐπαναφέρω ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· *ἐκπεπιτωκότας*—τοὺς φυγόντας μακρὰν τῆς πατρίδος, ἐξοριστοὺς· *δομῶ τι πενητημονταετῆς*—τρεῖς πενητηκονταετῆς, καμμιά πενηνταριά ἔτη· *ἐπελαμβάνοντο*—ἔδαξαν χερί, ἔκαμνον κατοχήν· *προσέμειξεν αὐτὴν φέρων τοῖς Ἀχαιοῖς*—προσῆρτησεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν· *ὑπέδυσαν ὄνομα*—ἔλαδον, ἐδέχθησαν τὸ ὄνομα τῶν Ἀχαιῶν· *θαλάττη προσόφκουν*—ῶσκουν πλησίον τῆς θαλάσσης· *ἄαχία*—πετρώδης αἰγιαλός· *ἀλλη*—δύναμις· *ἀπόρισμαχος*—κατάβλητος, ἰσχυρά· *κόσμος*—τάξις, πειθαρχία· *ὡς εἶπειν*—(διὰ νὰ εἴπω οὕτω) σχεδόν.

Πραγματικά.—Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου ἀπελευθέρωσις τῆς Σικυῶνος ἐγένετο κατὰ τὸ 251 π. Χ. *φθονομένην ὑπ' Ἀντιγόνου*, ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ ἐπικαλουμένου Γονατᾶ, υἱοῦ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὁ ὅποιος βσιλεύων τῆς Μακεδονίας ἐζήτηι νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα· *ὑπέδυσαν ὄνομα καὶ πολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν*—ὑπήχθησαν εἰς τὴν πολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν, εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν καὶ ἐπομένως ἐκκαλοῦντο καὶ αὐτοὶ Ἀχαιοὶ· *μικροπολίται* *κτλ* μικραὶ πόλεις κατ' ἀρχὰς (ἢ Δύμη, αἱ Πάτραι, ἢ Τρίταια, αἱ Φαραί) ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς ἀχαικῆς συμπολιτείας, ἢ ὅποια μετὰ τὴν προσθήκην τῆς Σικυῶνος καὶ διὰ τῶν ἀγῶνων κυρίως τοῦ Ἀράτου προσλαβοῦσα καὶ ἄλλας πόλεις ἀνήλθεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν χάρις εἰς τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ὁμόνοιαν τῶν πόλεων καὶ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ἀρχόντων.

IV. Ἐκ τοῦ βίου Γ. Μαρξίου

Ἱστορικὸν προσημείωμα.—Ὁ Γάιος Μάρκιος, πα-
τρικίος διακοιθεὶς κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κοριόλης, πόλεως τῶν
Οὐόλσκων ἔλαθε τὸν τίτλον Κοριοιανός. Τρέφων ἄσπονδον μῖσος
κατὰ τῶν πληθειῶν ἐπεζήτει νὰ καταργήσῃ τὴν δημοσρχίαν, ἀλλὰ
κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν δημάρχων ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἠναγκάσθη νὰ
φύγῃ μακρὰν τῆς Ρώμης. Ὁ Κοριοιανός πλήρης ὀργῆς καὶ ἀγα-
νακτῆσεως καταφυγὼν τότε εἰς τοὺς Οὐόλσκους ἠδῆγησεν αὐτοὺς
κατὰ τῆς Ρώμης ἐκθέσας οὕτω αὐτὴν εἰς μέγαν κίνδυνον. Παρα-
δόλλει αὐτὸν ὁ Πλούταρχος πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην.

1. Ὁ Κοριοιανός ἐκέτης τοῦ Τύλλου.

1 (22) **Γλωσσικά.**—ὡς οὐδένα=ὅσον κανένα ἄλλον, πε-
ρισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον· γένους ἐπιφάνειαν=λαμπρότητα
καταγωγῆς, εὐγένειαν· ἐν ἀπειλαῖς καὶ προκλήσεσι γενόμενοι
=ἀπειλοῦντες καὶ προκαλοῦμενοι ἀλλήλους· διὰ τὸ ἐνάμιλλον=ὡς
ἀνταγωνισταί, ἀντίζηλοι· ἴδιον προσεκλήσαντο... ἔχθος=ἐχτός
τῆς κοινῆς· ἔχθρας ἀπέκτησαν ἀτομικὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν· λα-
βὴν παρασχόντας=ἔφου δώσουν ἀφορμὴν διὰ νὰ πιασθῇ μαζί των
κολούω=κολοβῶνω, ταπεινῶνω· ψυχῆς ὠνεῖται=ἀγοράζει κατα-
βάλλων ὡς ἀντίτιμον τὴν ψυχὴν του, ἀποκτᾷ θυσιάζων (ριψοκινδυ-
νεύων) τὴν ψυχὴν του· κατέδου πόλιν=ὑπεισηλθεν εἰς τὴν πόλιν.

Πραγματικά.—πολλάκις... γενόμενος· κατὰ τοὺς προη-
γουμένους πολέμους, οἱ ὅποιοι κατέληξαν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κο-
ριόλης· θυμῷ... ὠνεῖται, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ὀργῆς θυσιάζει
τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του.
Τὴν ἀλήθειαν τῶν στίχων τούτων μαρτυρεῖ (μαρτυρίαν ἀπέλιπε)
καὶ τὸ τόλμημα τοῦ Κοριοιανοῦ· ἀνδρῶν... πόλιν εἶναι στίχος
τοῦ Ὀμήρου δ 246 ἔπου περιγράφεται ἡ εἴσοδος τοῦ Ὀδυσσεύς
εἰς τὴν Τροίαν πρὸς κατασκοπεῖαν.

2 (23) **Γλωσσικά.**—παρεισελθῶν=εἰσελθὼν κρυφίως, με

τρόπον ἄφνω—αἰφνιδίως· ἦν τι ἀξίωμα—ὕπῃρχε κάποια μεγαλοπρέπεια· ἀποκαλυψάμενος—ἀποκαλύψας ἑαυτόν, μικρὸν ἀνασχῶν (ἀνέχω), κρατηθεῖς, περιμείνας σιωπῶν ὀλίγον· ἢ μήπω γινώσκεις—ἂν ἀκόμη δὲν ἤμπορεῖς νὰ με ἀναγνωρίσης, ἂν δὲν πιστεύῃς ἀκόμη στὰ μάτια σου· τὴν οὐκ ἔωσαν... προσηγορίαν—τὸ ἐπώνυμον, τὸ ὅποσον δὲν με ἐπιτρέπει νὰ ἀρνηθῶ, ὅτι ἔβλαψα πολὺ τοὺς Οὐόλοσκους· ἔπαθλον—βραβεῖον, ἀμοιβήν· παράσημον ὄνομα—τὸ ἔνομα, τὸ ὅποσον παρασημαίνει, μαρτυρεῖ τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐχθραν· μαλακία—διὰ τὴν ἀνανδρίαν, διότι δὲν εἶχαν τὸ σθένος νὰ με ὑποστηρίξουν· φυγὰς ἐλήλαμαι (παρακ. τοῦ ἐλαύνομαι) ἐξεδιώχθην καὶ ἔγινα φυγάς· οὐχ ὑπὲρ ἀδειίας καὶ σωτηρίας—δὲν κατέφυγα εἰς τὴν ἐστίαν σου δι' ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν· δίκας λαμβάνω—τιμωρῶ, ἐκδικοῦμαι· ἴθι προστακ. τοῦ εἶμι τίθεται ὡς παρακελευματικὸν μόριον μετὰ προστακτικῆς ἢ ὑποτακτικῆς· ἴθι χρῆσαι—ἐμπρὸς κάμε χρῆσιν, ἐπωφελήθητι τῶν ἀτυχιῶν μου· πολεμήσοντος (ἐμοῦ)—ἐπειδὴ θὰ πολεμήσω· ἀπειρηκας (παρακ. τοῦ ἀπαγορεύω)—ἀπέκαμες, ἀηλπίσθης· ἡσθη τοῦ ἡδομαι—εὐχαριστοῦμαι· φιλοφρονούμενος—ἐπιδαφιεύων φιλοφρονήσεις, περιποιούμενος· καθ' ἑαυτοὺς—μόνοι των.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ἄ.—πρὸς τὴν ἐστίαν ἐκάθησε· οἱ ἰκέται καταφεύγουν πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὸ ἱερώτατον ἄσυλον τοῦ οἴκου, ὅθεν εἶναι ἀνόσιον νὰ τοὺς ἐξαναστήσῃ τις βίξῃ ἢ ἀναστήσας νὰ τοὺς βλάβῃ ὕστερον· τὴν κεφαλὴν ἐγκαλυψάμενος διὰ νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν ἰκετείαν μυστηριώδη τόνον· τῶν ἐν τέλει καὶ ἰσοτίμων—τῶν πατρικίων, τῶν συγκλητικῶν, τῶν κατεχόντων τὴν ἐξουσίαν· λαμβάνων ἤδη—ἐκδικοῦμαι ἤδη τοὺς Ρωμαίους παραδίδων τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἰδικήν σου, ὃ ὅποτος διὰ νὰ ἐκδικηθῆς τοὺς Ρωμαίους δὲν θὰ ἐπεθύμεις τίποτε περισσότερον· τὴν δεξιὰν ἐμβαλῶν, πρὸς πίστῳσιν ὅτι εἶναι ξένος καὶ φίλος καὶ ἐπομένως δὲν διατρέχει κίνδυνον.

2. Οὐολομνίας καὶ γυναικῶν πρεσβεία πρὸς Κοριολανόν.

3 (33) **Γ λ ω σ σ ι κ ἄ.**—δοκιμῶνται—εὐγενέσταται· δοκοῦσα τῷ βίῳ μὴ καταισχύνειν γένος—διότι ἐφαίνεται ὅτι με τὸν βίον

της δὲν ἐντρόπιαζε τὸ γένος της· λέγω=εἶρηκα προηγουμένως
ἑξαπίνης=αἴφνης· καὶ ἐπίνοιαν οὐκ ἀθείαστον=διότι ἐπῆλθεν
 εἰς τὸν νοῦν της (ἐσκέφθη) ὄχι· ἄνευ θείας ἐμπνεύσεως (**θειασμός**
 =ἐμπνευσις θεία, μαντεία)· **μετὰ τῆς νυοῦ**=τῆς νόμφης, τῆς συ-
 ζύγου τοῦ υἱοῦ της· **ὄρην παρέστησε**=τρώμενος· **φέροντα**
 ἀντικείμενον τοῦ **δεσθῆναι**=νὰ παρακαλέσωμεν πράγματα, τὰ
 ὅποια φέρουν· ἦς... **ἔσχον**=ἔκλειψεν (τῆς δόξης) ἢ ἔσχον· **ἰκε-
 τηρία**=ἰκετεία, ἰκεσία· **μηδενὸς τῶν ἐπιεικῶν**=μηδὲν ἐπιει-
 κές, τίποτε καλόν· **ἀνεβόησαν**=ἐπεθεβαίωσαν τοὺς λόγους διὰ
 βοῆς· **ἡμείψατο** (ἡμεῖδομαι)=λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπε· **πράττο-
 μεν κακῶς**=δυστυχοῦμεν· **ὥστ' ἐν ἡμῖν ἔχειν τὰς ἐλπίδας**=
 ὥστε εἰς ἡμᾶς νὰ στηρίζουν τὰς ἐλπίδας, ἀπὸ ἡμᾶς νὰ ἐξαρτᾶται
 ἡ σωτηρία· **ποιήσετε λόγον ἡμῶν**=θὰ λογαριάσῃ, θὰ λάβῃ ὑπ'
 ὄψιν ἡμᾶς· **εἰ μηδὲν ἄλλο**... **δυναμένας**=κί ὅποια ἠμποροῦ-
 μεν, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, νὰ ἀρήσωμεν τουλάχιστον καὶ τὴν τελευ-
 ταίαν μας πνοὴν ἰκετεύουσαι ὑπὲρ πατρίδος.

Πραγματικά.—τότε, ὁ Κοριοιανὸς ἐπολιόρκει τὴν Ρώ-
 μην εὐρισκόμενος ἔξω τῶν τειχῶν μετὰ στρατοῦ Οὐόλσκων·
 πρέσβεις σταλέντες πρὸς αὐτὸν εἶχον ἐπιστρέφει ἀπρακτοὶ ἐπίσης
 ἱερεῖς θεῶν καὶ μάντις ἐξεληθόντες καὶ παρακαλέσαντες αὐτόν,
 δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸν ἐξευμενίσουν. **Καπιτωλίου Διὸς βωμόν**,
 ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Καπιτωλίου, ἦτο τὸ ἐπισημότατον τῶν
 ἱερῶν τῆς πόλεως. **Ποπλικόλας**, ἦτοι δημοκρηδῆς ἐκλήθη ὁ Πό-
 πλιος Βαλέριος, διότι γενόμενος ὑπατος μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Ταρ-
 κυνίου Σουπέρβου καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας εἰσηγήθη πολ-
 λούς δημοτικὸς νόμους. Τὰ κατ' αὐτὸν περιγράφει ὁ Πλούταρχος
 ἐν ἰδίῳ βίῳ· **ὄπερ οὖν λέγω**, εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὰς ἀτόπους
 καὶ δυσκόλους περιστάσεις συμβαίνει θεία τις δύναμις νὰ ἐνισχύῃ
 τὸν ἄνθρωπον εἴτε ἐμπνέουσα συνετήν τινα σκέψιν, εἴτε παρορ-
 μῶσα εἰς γενναίαν τινὰ πράξιν, ὄπερ συνέβη καὶ εἰς τὴν Οὐάλε-
 ρίαν· **Σαβίνων θυγατέρες**, τὰς ὁποίας ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς Ρώ-
 μης κατὰ τινα πανήγυριν ἤρπασαν οἱ περὶ τὸν Ρωμύλον διὰ συζύ-
 γους, καὶ αἱ ὅποια, ὅτε οἱ γονεῖς των ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Ρώ-
 μης, παρενέβησαν καὶ συνεβίβασαν τοὺς γονεῖς μὲ τοὺς συζύγους,

τὸ σῶμα φρουρούμενον, διότι οὐδεὶς πιστεύει τὸν προδότην τῆς πατρίδος του.

4 (34) **Γλωσσικά.**— ἡ ὄψις αὐτῶν τὸ τ' οἰκτρὸν— ἡ ἐμφάνισις των καὶ ἡ ἀθλιότης ἢ προκαλοῦσα τὸν οἶκτον ἐπιγνοῦς— ἀνγνωρίσας τοῖς ἀτρέπτοις καὶ ἀπαραιτήτοις λογισμοῖς— νὰ ἐπιμείνῃ ἀμετάβλητος καὶ ἀδυσώπητος εἰς τοὺς λογισμοὺς του· γενόμενος τοῦ πάθους ἐλάττων— κατεβληθεὶς ἀπὸ τὸ πάθος, συγκινηθεὶς· οὐκ ἔτλη (τλάω)— δὲν ὑπέμεινε· θᾶπτον ἢ βάδην— σπεύδων μᾶλλον ἢ βραδίῳ· μήτε τοῦ φιλοφρονεῖσθαι φειδόμενος— ἐνγκυλιζόμενος αὐτὰς προθύμως, μετὰ πάθους· ὡσπερ ὑπὸ δέυματος— παρὰ δῶστος ἐκυτὸν νὰ φέρεται (παρκαυρόμενος) ἀπὸ τὸ πάθος, ὅπως φέρεται τις ἀπὸ ρεῦμα.

5 (35) **Γλωσσικά.**— ἄδην ἐπίρρ. κατὰ κόρον, χορταστικά· ἱκανῶς· τούτων ἄδην εἶχε— ἐκορέσθη τούτων, ἱκανοποίησε τὸν πόνον του· προβούλους— βουλευτάς, οἱ ὅποιοι προεβουλευόντο μετ' αὐτοῦ· παρασησάμενος— ἀφ' οὗ τοὺς ἔβαλε νὰ σταθοῦν πλησίον του· οἷαν οἰκουρίαν ἡμῖν περιεποιήσατο— πῶς μᾶς ἔκαμε νὰ ζῶμεν ἐντὸς τοῦ οἴκου· ἀντικαθήμενον— καθήμενον ἐναντίον τῶν τειχῶν, πολιορκουντα τὴν πόλιν· κακοπραγίας παραμύθιον— παρηγορία κατὰ τὰς δυστυχίας· ἀπορώτατον γέγονε— ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν· καταράσαιτο (κατ-αρῶμαι)— ὅσα ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τις καθ' ἡμῶν· ταύτην μοι διαιτηῆσαι τὴν τύχην ζώσῃ τὸν πόλεμον— δὲν περιμένω νὰ μοῦ ἐπιβῆλῃ ὁ πόλεμος ἐνῶ ζῶ αὐτὴν τὴν τύχην· λυμεῶν— καταστροφεῦς· ὡς τῇ πατρίδι μὴ προσμεῖξαι δυνάμενος— ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα· τὸν υἱὸν θριαμβευόμενον— θρίαμβον γινόμενον ἐν τῇ πόλει ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ υἱοῦ μου· δυσδιαίτητος— δύσκολος, ἄλυτος· τῷ κρατεῖν δόξουσι δίδόναι— ἐπειδὴ ὑπερισχύουν ὡς πολιορκηταὶ θὰ νομισθῇ ὅτι αὐτοὶ παρέχουν τὰ μέγιστα ἀγαθὰ· ἀλάστορ— ἀνόσιος λυμεῶν, κακοῦργος.

Πραγματικά.— παρασησάμενος, ὁ Κοριολανὸς ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὰς προτάσεις τῆς μητρὸς του παρουσίᾳ τῶν Οὐλόσκων προδούλων διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐκ μέρους αὐτῶν ὑποψίαν περὶ προδοσίας· θριαμβεύοντα, θριαμβευόμενον· θρίαμβος ἐλέγετο ἢ πανηγυρικὴ πομπή, δι' ἣς εἰσῆρχετο ἐφ' ἄρματος μεγαλοπρεποῦς ὁ

νικητῆς στρατηγός· εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἔθηκε τῷ Διὶ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου. Παρὰ τὸ ἄρμα τοῦ νικητοῦ ἦγοντο οἱ αἰχμάλωτοι καὶ τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου, πικρηκολούθει δὲ ἐν ἄσμασιν ὁ στρατὸς καὶ ἅπανα ἢ πόλις.

6 (36) **Γλωσσικά.** — τὸ μεμνησθαι πεπονθῶτα κακῶς = τὸ νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ἠδικήθη· οὐδενὶ μᾶλλον ἔπρεπε τηρεῖν χάριν = οὐδεὶς ἄλλος ἔπρεπε νὰ φυλάξῃ εὐγνωμοσύνην, νὰ εἶναι εὐγνώμων περισσότερο ἀπὸ σέ, πικρῶς οὕτως ἀχαριστίαν ἐπέξιόντι = ὁ ὅποιος προσπαθεῖς νὰ τιμωρήσῃς τόσον πικρῶς τὴν κατὰ σοῦ ἀχαριστίαν· δίνας ἀπειλήφας = ἐξεδικήθη· ἀνευ τινὸς ἀνάγκης = χωρὶς νὰ πράξω τι τὸ ὅποιον μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πράττει τις, ἐννοεῖ τὸ προσπίπτειν τοῖς ποσὶ· πρὸς διάλυσιν καὶ εἰρήνην οἰκειῶς ἔχοντες = ἐπιθυμοῦντες νὰ συνθηκολογήσουν καὶ νὰ κάμουν εἰρήνην· δυσχεραίνοντες τὰ πραττόμενα = βραρῶς φέροντες, ἀποδοκιμάζοντες· ἐπικλασθένια (ἐπι-κλάσμι) καμφθέντα, κινηθέντα εἰς οἶκτον, ὑποχωρήσαντα.

Πραγματικά. — τί φείδομαι τῆς ἐσχάτης ἐλπίδος· ἀφοῦ αἱ παρακλήσεις δὲν ἔφερον τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἐσχάτη ἐλπίς διὰ τὴν ἐκτελούσαν μένει· νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιόν του, νὰ περιπέσῃ εἰς τοὺς πόδας του μετὰ θακρῶν καὶ οὕτω νὰ κινήσῃ εἰς οἶκτον τὸν ἀδυσώπητον υἱόν, ὅπερ καὶ ἔπραξε. Ἄλλ' εἶναι ἀνόσιον νὰ γονυπετῇ γηρικὰ μήτηρ πρὸ τοῦ τέκνον ἐκτελούσα· δι' αὐτὸ ταράσσεται σφόδρα ὁ Κοριοιανὸς καὶ ἀναδραῖ οἷα εἰργασαί με.

Δ' Ἐκ τοῦ βίου Φαβίου Μάξιμου.

Ἱστορικὸν προσημείωμα — Ὁ Φάβιος Μάξιμος διπῆρξεν εἰς τῶν ἐξοχωτάτων στρατηγῶν τοῦ Β' Καρχηδονιακοῦ πολέμου (218—202). Γενόμενος δικτάτωρ ἀπέφευγε τὰς ἐκ τοῦ συστάδην κατὰ τοῦ Ἀννίδου μάχας, παρακολουθῶν δὲ αὐτὸν καὶ διηγεκῶς ἐνοχλῶν ἐζήτηε νὰ ἐξαντλήσῃ καὶ τῷ χρόνῳ νὰ φθείρῃ τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, διὰ τοῦτο δὲ καταφρονούμενος ὑπὸ τινων ἐκαλεῖτο cunctator = μελλητής. Ἄλλὰ τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν

αὐτὸν καὶ διὰ τὴν εὐδουλίαν, τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν σταθερότητα
 του ἐπωνομάσθη «ἀσπίς τῆς πατρίδος»· ὁ βίος αὐτοῦ παραβά-
 λεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου πρὸς τὸν τοῦ Περικλέους.

1. Εὐβουλία καὶ χρησιότης δικτάτορος,

1-2 2(-3) **Γλωσσικά.**—*ἤλαυνε πορθῶν*—ἐπροχώρει λεη-
 λατῶν· *ἐάλωσαν* (ἀλίσκομαι)= συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι *κοσμῆ-
 σαι*=νὰ τιμήσῃ με τὰς συνειθισμένους ἐπιταφίους τιμὰς· *νίκην
 ἐπίδικον καὶ ἀμφίδοξον*=ἀμφίδωλον, δυναμένην νὰ ἐπιδικασθῇ
 καὶ εἰς ἀμφοτέρα τὰ μέρη· *οὐ περιπλοκάς οὐδὲ παραγωγὰς* =
 χωρὶς περιφράσεις καὶ ψεύματα· *εἰς μίαν γνώμην συνήχθησαν*
 =κατέληξαν εἰς μίαν ἀπόφασιν· *ἀθρόπτως*=κῶστηρῶς· *ἀδεῶς* =
 ἀφόβως· *ἰσόροπον* = ἀνάλογον, ἴσον ἡλικίας κατὰ τοῦτο γε-
 γενημένον = φθάσαντα εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς ἡλικίας, ἔχοντα
 τοιαύτην ἡλικίαν· *συνέστηκε πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς βουλευμάτα*
τῷ σῶμα τῇ ρώμῃ = τὸ σῶμα μετὰ τὴν ρώμην του (= ἡ ἀντοχὴ
 τοῦ σώματος) ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ψυχῆς, ὅτι
 ἀποφασίστῃ ἡ ψυχὴ δύναται νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ τὸ σῶμα· *συγ-
 κέκρται*=συνυπάρχει.

Πραγματικά.—*Τρεβίας*, παραπόταμος τοῦ Πάδου, παρὰ
 τὸν ὁποῖον ἠτιτήθησαν οἱ ὕπαικοι Σικελίων καὶ Σεμπρώνιος τῷ 218
 π. Χρ. *Τυρρηνία*, ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας ἐκτεινομένη πρὸς Β τοῦ
 Λατίου μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, κα-
 λεῖται καὶ Ἐτρουρία· *Θρασυνία λίμνη*, ἢ ἄλλως καλουμένη
 Τρασιμένη, λίμνη τῆς Ἐτρουρίας· *δικτατορία* εἶναι ἀρχὴ ἀνυ-
 πεύθυνος καὶ μοναρχικῆ· διότι ἐκλεγόμενος ὁ δικτάτωρ εἰς κρίσι-
 μους περιστάσεις ἤρχεν αὐτοβούλως μετὰ ἀπεριόριστον ἐξουσίαν μὴ
 ὑποκείμενος εἰς εὐθύναν διὰ τὰς πράξεις του.

3 (4) **Γλωσσικά.**—*ἵππῳ χρῆσθαι* = ἵππεύειν, νὰ περι-
 φέρεται ἔφιππος· *ὀλιγωρία καὶ περιφρονήσει τοῦ στρατηγοῦ*
 = διότι ὁ στρατηγὸς (ὁ Φλαμίνιος) ἔδειξεν ἀδιαφορίαν καὶ περι-
 φρόνησιν εἰς τὸν θεῖον· *δεισιδαιμονίαν ἐργαζόμενος* = καθιστῶν
 δεισιδαίμονας· *θαρρύνων εὐσεβεία τὴν ἀρετὴν* = διὰ τῆς εὐσε-
 βείας παρέχων θάρρος εἰς τὴν ἀνδρείαν.

Πραγματικά. — Ἰππαρχος = βοηθός τοῦ δικτάτορος, ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγόμενος καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸν ἀπουσιάζοντα.

4 (5) **Γλωσσικά.** — τὴν γνώμην ἀπαρήσας εἰς τὸ θεῖον ἡλίω. . . ἐποίησεν = ἔστρεψε τὰς σκέψεις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἔκαμε νὰ ἔχουν διὰ τὸ μέλλον καλυτέρας ἐλπίδας ὡς τοῦ Θεοῦ . . . παραδιδόντος = μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Θεὸς παρέχει τὴν εὐτύχiam διὰ μέσου τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φρονήσεως, ἤτοι θέλων νὰ εὐεργετήσῃ τινὰ ὁ Θεὸς καθιστᾷ αὐτὸν γενναῖον καὶ φρόνιμον· οὐχ ὡς διαμαχοῦμενος = ὄχι διὰ νὰ συνάψῃ μάχας, νὰ παλαίσῃ μαζί του· τρίβειν καὶ ὑπαναλίσκειν = νὰ κατατρίβῃ, νὰ καταστρέφῃ μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ νὰ ἐξαντλή ποικιλοτρόπως μετέωρος . . . ἐπηρωρεῖτο = ἀπὸ ὑψηλὰ ἐπεκρέματο, ἐφαίνετο ὡς ἀπειλῶν νὰ ἐπέλθῃ ἀπὸ τῆς Ἰππου = μακρὰν τοῦ ἱππικοῦ καθημένου . . . κινουμένου ἐνν. τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ Ἀννίβου = ὅτε ἐστρατοπέδευε . . . ὅτε ἐκινεῖτο· ἀκοντι = ἄκων, χωρὶς νὰ θέλῃ αὐτός· παράγων τὸν χρόνον = χρονοτριβῶν· κομιδῆ ἄτολμος = ἐντελῶς, ἔλως διόλου ἄτολμος· τὸ μὴδὲν εἶναι ἐδόκει = ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἦξιζε τίποτε· ἢ διαπέπρακται (παρὰκ. ἀντὶ μέλ.) ἄλλως (ἢ) εἶναι χαμένη ἢ ὑπόθεσις τῶν Καρχηδονίων· οἷς μὲν . . . μὴ δυναμένων = ἄφοῦ δὲν δύνανται νὰ μεταχειρισθοῦν τὰ ὄπλα, εἰς τὰ ὅποια εἶναι αὐτοὶ ἀνώτεροι· ἐλαττουμένων καὶ διπανωμένων εἰς τὸ μὴδὲν = ἐπειδὴ ἐλαττοῦνται καὶ καταξοδεύονται, ὥστε (νὰ φθάσουν εἰς τὸ μὴδὲν) νὰ ἐξαντληθοῦν τελείως· ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν . . . τρεπόμενος = μεταχειριζόμενος ὅλα τὰ στρατηγῆματα καὶ τὰ κόλπα, ὅσα ἐπινοοῦν οἱ ἀθληταὶ εἰς τὴν πάλην· ἐκστήσαι τῶν . . . λογισμῶν βουλόμενος = θέλων νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἀφήσῃ τὰς περὶ ἀσφαλείας σκέψεις του· πίστιν ἔχουσα τοῦ συμφέροντος = πιστεύουσα ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον· φιλομαχῶν ἀκαιῶς = ζητῶν νὰ συνάψῃ μάχην ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔπρεπε· θρασυνόμενος = δεικνύων θράσος, ὑπερβολικὴν τόλμην· μανικῆς φορᾶς = μανιώδους ὀρμῆς, μανίας· ἀνειμένος (ἀνιημι) παραδεδομένος· εἰς τὸν οὐρανὸν ἄρας ἀναφέρει = αἶρει καὶ ἀναφέρει = πάει νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν· τῆς γῆς ἀπεγνωκός = ἀπελπίσας διὰ τὴν γῆν· προβαλλόμενος = ἔχων ἐνώπιόν του, καλυπτόμενος μὲ νέφη· εἰ ἐκπέσοιμι τῶν λογι-

σμων=ἐάν ἐγκαταλείψω τὰς ἀποφάσεις μου, ἐάν κάμω τι παρὰ τὰς σκέψεις μου· τὸ ὑπὲρ πατρίδος δέος=τὸ δεδιέναι ὑπὲρ πατρίδος, τὸ νὰ φοβῆται τις μὴ πάθῃ τίποτε ἢ πατρίς· ἢ πρὸς δόξαν . . . ἐκπληξίς=(τὸ ἐκπλήττεσθαι) τὸ νὰ τρομάξῃ τις διὰ τὰς ιδέας τῶν ἀνθρώπων, τὰς συκοφαντίας καὶ τὰς κατηγορίας· δουλεύοντος ὧν κρατεῖν προσήκει=δουλεύοντος τούτοις, ὧν κρατεῖν καὶ δεσπάζειν αὐτὸν προσήκει.

Πραγματικά.—Οἷς μὲν εἰσι κρείττους . . . οἷς δὲ λείπονται· ὁ Ἄννιβας ἐφρόνει ὅτι ἦτο ἀνώτερος τῶν Ρωμαίων εἰς τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν του καὶ ὅτι εἰς μάχας ἐκ τοῦ συστάδην θὰ ἐνίκα τοὺς Ρωμαίους ἦτο ἕμως ὑποδεέστερος αὐτῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων, τὰ ὅποια ἐπριμηθεύετο ἀπὸ ἐχθρικήν χώραν.

Ἡ (8) **Γλωσσικά.**—**Διαγορεύσας**=ὀρίσας, διατάξας ρητῶς· **ἐνέκειτο τοῖς πολεμίοις**=ἐπιμόνως κατεδίωκε καὶ ἐπίεζε τοὺς πολεμίους· **ἐπὶ σιτολογία ἀφεικότα** (ἀφ ἰγμῖ)=ἀφήσαντα (πέμφαντα) δι' ἐπισιτισμόν, διὰ συλλογὴν τροφίμων· **κατήραξεν** (καταράσσω=κτυπῶ κατὰ γῆς, κατασυντρίβω)=ἤττημένους τοὺς συνέκλεισεν εἰς τὸ ὄχυρον στρατόπεδον· **θράσους τὸ στρατιωτικὸν ἐμπεπληκῶς**=ἐμπνεύσας πολὺ θράσος εἰς τοὺς στρατιώτας· **διεφοίτησεν**=ἔφθασεν· **ἤρτο** (ὑπερσυν. τοῦ αἰρομαι=ἐπαίρομαι)=εἶχε πληρωθῆ ἀπὸ ἐνθουσιασμόν· **ἐπαγαγέσθαι τὸν πόλεμον**=ὅτι οἱ πατρίκιοι προσέκλεσαν τὸν πόλεμον· ἢ **διατρίβουσα τὰς πράξεις ἴδρυσιν Ἄννιβα παρέξει**=ἡ ὅποια δικτατορία χρονοτριβοῦσα εἰς τὰς τὰς πράξεις θὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Ἄννιβαν νὰ ἐγκατασταθῇ καὶ ἐπὶ μακρὸν νὰ μείνῃ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ.

Πραγματικά.—**Τοὺς δυνατωτάτους καὶ πρώτους**, ἐνοεῖ τοὺς πρωτεύοντας μεταξὺ τῶν πατρίκιων καὶ τῶν συγκλητικῶν, οἱ ὅποιοι κατηγοροῦνται, ὅτι ἐδημιούργησαν αὐτοὶ εἰς βάρος τῆς πόλεως καὶ παρατείνουν τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἐξασθενίσουν τὸν λαὸν καὶ ἀφαιρέσουν ἀπ' αὐτόν, ὅσα ἔχει προνόμια, διὰ νὰ ἐγκαθιδρύσουν μοναρχίαν ἀπόλυτον.

Ἡ (9) **Γλωσσικά.**—**Οὐδ' ἐμέλλησεν**=οὐδ' ἐφρόντισε, οὐδ' ἐσκέφθη· **ὥστε βαδισθῆναι**=διὰ νὰ ὑπάγῃ· **θόρυβος διῆξε τοῦ δήμου πολὺς** (δι-κίσσω)=πολὺς θόρυβος διέτρεξε διὰ τῶν τάξεων

τοῦ δήμου· εἶρξαι . . . πρὸ δίκης ἔξεσι—ἔχει τὴν ἐξουσίαν ὁ δικτάτωρ νὰ φυλακίσῃ καὶ νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον χωρὶς τὴν συνήθη διαδικασίαν· ἐνέκειτο τῷ δήμῳ πολλῶς—ἐπέιξε, ἐπιμόνως ἀπῆγτει ἀπὸ τὸν δῆμον· ὁμότιμον ὄντα διέπειν—νὰ διοικῆ τὰ τοῦ πολέμου ἔχων ἴσῃν ἐξουσίαν· τὸ βουλευτικὸν ἀναπληρῶσαι δεῆσαν—ἐπειδὴ ἔγινεν ἀνάγκη νὰ συμπληρώσῃ τὴν βουλὴν (τὴν σύγκλητον) καταγράφων νέους συγκλητικούς· πούς προάγοντας—τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν χάριν τιμῆς.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ἄ.—τὸν θυμόν . . . ᾤοντο κτλ. ἐνόμιζον, ὅτι ἀφοῦ ἐταράχθη καὶ ἐθύμωσεν ὁ Φάβιος, ὁ ὅποιος φύσει ἦτο πολὺ πρᾶος, ὁ θυμὸς του θὰ εἶναι βαρὺς καὶ ἀδυσώπητος· **Μάλλιος Τορκουάτος**, ὑπατος καὶ στρατηγὸς κατὰ τὸν πρὸς Λατίνους πόλεμον (340-338), ὅτε ὁ υἱὸς του παρὰ τὰς διαταγὰς του μονομαχήσας ἐφόνευσεν Λατῖνον τινά, ἐπῆνεσε μὲν αὐτὸν διὰ τὴν ἀνδρείαν του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐτιμώρησε διὰ τὴν παράβασιν τῆς πειθαρχίας, καταδικάσας αὐτὸν εἰς θάνατον.

7 (10) **Γ λ ω σ σ ι κ ἄ.**—ᾤοντο κεκολοῦσθαι (κολούω=κολοδώνω, ταπεινώνω) ἐνόμιζον, ὅτι εἶχε ταπεινωθῆ· τοὺς ἐνδιδόντας καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα διαταραατομένους—ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὑποχωροῦν πρὸ τῶν σκωμμάτων, τρομάζουσι καὶ ταράττονται· **συμβαλλόμενος ἀπόδειξιν**—παρέχων μὲ τὴν διαγωγὴν του ἀπόδειξιν (ἐπιχείρημα) εἰς τοὺς φιλοσόφους, οἱ ὅποιοι πιστεύουσι, ὅτι ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σπουδαῖος δὲν ὑδρίζεται· **ἡνία** (τοῦ ἀνιάω)=ἡνώχλει, ἐλύπει αὐτόν· **οὐκέτι καθεκτὸν** (ρηματικὸν τοῦ κατέχω)=μὴ κατεχόμενον, μὴ περιοριζόμενον· **τετυφωμένον**=ἀλαζόνα, υπερήφανον· **παρὰ μέρους**=κατὰ σειράν, μίαν ἡμέραν ὁ εἰς καὶ τὴν ἄλλην ὁ ἄλλος· **οὐ συνεχώρησε**=δὲν ἐπέτρεψε· **ἐπὶ τῷ ὑφείσθαι καὶ προσεληλακίσθαι**=διότι ἐξ αἰτίας τοῦ Φαβίου ὑπεβιδάσθη καὶ ἐξηυτελισθη ἢ ἀπροσπέλαστος ἐπισημότης τῆς δικτατορίας· **τὸ πρόσχημα τῆς ἀρχῆς**=ἡ ἐξωτερικὴ μεγαλοπρέπεια· **ἀκροτάτη ἀρχή**=ἡ ὑψίστη, ἡ μοναρχικὴ δικτατορία.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ἄ.—**Διογένης ὁ σοφός**, ἐκ Σινώπης τοῦ Πόντου, κυνικός φιλόσοφος διδάσκων ἀπάθειαν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὰς μεταβολὰς, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς θλίψεις τοῦ βίου· **παρὰ μέρους** ἐξερχόμενοι εἰς ἐκστρατείαν δύο στρατηγοὶ (ὑπατοὶ) ὁμότιμοι διε-

χειρίζοντο τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν συνήθως ἡμέραν παρ' ἡμέραν· τὸ μὲν **πρῶτον τῶν ταγμάτων κτλ.** τάγματα=λεγεῶνες· ἐστρατολογούντο δὲ τέσσαρες καθ' ἕκαστον ἑνικυτὸν λεγεῶνες διανεμόμενοι ἀνά δύο εἰς ἑκάτερον ὕπατον.

8 (11) **Γλωσσικά**.—**ἀποκληρωθεῖσαν**=διὰ κλήρου ὀρίσθεισαν. ἀποχωρισθεῖσαν· **ὀφθῆναι ἄπωθεν**=διὰ τὸ ἴδιον τις (ὅταν τὸ ἐβλεπέ τις) ἀπὸ μακρὰν· **ἐκ τοῦ ράστου**=ῤῥαστα, εὐκολώτατα· **κατασβεῖν παρθν** (αἰτιατική ἀπόλυτος)=ἐνῶ ἦτο δυνατόν νὰ κατὰλάβῃ· **ἀπέλιπε μάχης πρόφασιν**=τὸν ἀφῆκε διὰ τὸ γίνῃ ἀφαιρημὴ μάχης· **ὣς ἐπαγάγοιτο**=διὰ τὸ προσελκύσῃ· **ἴσα φερόμενος**=ἐξ ἴσου ἐπιτυχάνων, ἰσόπαλος φαινόμενος· **πιόια**=φόδος, τρόμος· **κατεκέκλαστο** (κατα-κλάω)=εἶχε ταπεινωθῆ· **διαπαπταίνω**=βλέπω δεξιὰ κτ' ἀριστερὰ ἔντρομος· **ἀποσκιδναμένους**, ἀποσκιδναμαι=σκορπίζομαι.

Πραγματικά.—**τὴν κούφην στρατιάν**=τοὺς ἐλαφρῶς ὀπλισμένους, τοὺς φιλοῦς, τοξότας καὶ σφενδονήτας· **Νομάδες**, στρατιῶται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς.

9 (12) **Γλωσσικά**.—**γινώσκειν ἐφρόντιζεν**=ἐφρόντιζε νὰ μνησθῆν· **ἔχων κατασκοπὴν**=σκοπιάν διὰ τὸ κατοπεύειν· **σπεύδων ἐξελάσαι τοὺς πολεμίους**=βιαζόμενος νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας· **περιελαύνοντες**=σπεύδοντες πρὸς περικύκλωσιν· **πρὶν ἀποληφθῆναι**=πρὶν νὰ ἀποκλεισθοῦν καὶ συλληφθοῦν· **γενέσθαι περιπετεῖς**=περιπεσεῖν, πρὶν νὰ περιπέσουν· **εὐρώστως**=μὲ ῥώμην, ἀνδρείαν· **ὠθούμενον**=ὠθοῦντα ἑαυτὸν, ὀρμῶντα· **ἀνάκλησιν**=ἀπισθοχώρησιν· **ὄμβρον ἐκρήξει** (ἐκρήγνυμι)=θὰ ἐκραγῆ εἰς βροχὴν.

10 (13) **Γλωσσικά**.—**σκυλεύσας**=ἀφαιρέσας τὰ ὄπλα των ὡς λάφυρα· **ἐπαχθῆς**=βηρύ, προσβλητικόν· **μεῖζον ἢ κατ' ἀνθρώπον**=εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ ἑ.τι δύναται νὰ κατορθώσῃ ὁ ἀνθρώπος· **ἡμέρας μερεῖ μικρῶ**=εἰς μικρὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰς ὀλίγην ὥραν· **αὐτὸς ἡγεμὼν εἶσομαι**=αὐτὸς ἡγήσομαι, ἐγὼ θὰ κάμω τὴν ἀρχὴν· **δι' ἧς μὲν... δι' ἧς δὲ**=δι' ἐκείνης μὲν... διὰ ταύτης δὲ· **ἐνεφύοντο ἀλλήλοις**=ἐνηγκαλίζοντο ἀλλήλους.

Πραγματικά.—τοὺς ἀετοὺς ἀρασθαι, ὁ ἀργυροῦς ἀετός, σύμβολον τῆς ἰσχύος καὶ τῆς νίκης, ἦτο σημεῖον τοῦ λεγεῶνος. Τὰ

τμήματα τοῦ λεγεῶνος εἶχον σημαίας (νεκίλλια), τετράγωνον ὕψοςμα ἐπὶ δύο ξύλων ἐγκαρσίως ἠνωμένων ἢ εἰκόνα πιά, ὡς λύκου ἢ ταύρου ἐπὶ στύλου φερομένην **χάρακα**, οἱ Ρωμαῖοι οὗτοι ἐστάθμευον, ἴδρουν στρατόπεδον περιεχεχαρᾶκωμένον (χάρακα) σχήματος τετραγώνου ἰσοπλευροῦ. Εἰς σημεῖον ἐπίκαιρον τοῦ στρατοπέδου εὐρίσκετο ἡ στρατηγικὴ σκηνὴ (τὸ στρατήριον) καὶ παρ' αὐτὴν εἶ βωμοί, καὶ τὸ βῆμα τοῦ στρατηγικοῦ.

Ε'. Ἐκ τοῦ βίου Πομπηίου.

Ἱστορικὸν προσημείωμα.—Ὁ Γναίος Πομπήιος παραβάλλεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαον. Ὁ Πομπήιος διεκρίθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὡς στρατηγός, διηύθυνε μεγάλας ἐκστρατείας, καθυπέταξε χώρας, κατέλυσε τοὺς πειρατάς, κατήγαγε τρεῖς θριάμβον καὶ προσηγορεῖτο ὑπὸ πάντων magnus. Μετὰ τοῦ Ἰ. Καίσαρος καὶ τοῦ Κράσσου ἀπέτελεσε τὴν πρώτην τριανδρίαν (60 π.Χρ.), ἀλλὰ κατόπιν περιελθὼν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον πρὸς τὸν Ἰ. Καίσαρα ἐνίκηθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Φαρσάλιοις τῷ 48, εὗρε δὲ τραχικὸν τέλος ὡς περιγράφεται ἐν τοῖς ἑξῆς.

1. Ἡ ἐν Φαρσάλιοις μάχη. Φυγὴ καὶ θάνατος τοῦ Πομπηίου

1 (70) **Γλωσσικά.**—**ἀρχομένης ἐγκελεύεσθαι πρὸς τὴν σύστασιν**—ἐνῶ ἔδιδε τὸ σημεῖον τῆς ἐφόδου καὶ τῆς συμπλοκῆς—**αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέπιπτε**—ἡ δύναμις τῆς πόλεως αὐτὴ ἐαυτὴν ἐπολέμει· ἦν . . . **ἄρχειν**—ἦτο δυνατόν νὰ ἄρχουν ἔρωτι **βουλομένους χαρίζεσθαι**—ἐὰν ἤθελον νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν (ἐπιθυμίαν) φιλοδοξίαν νὰ στήσουν τρόπαια καὶ νὰ καταγάγουν θριάμβους· **Σκυθῶν ἵππος**—Σκυθικὸν ἵππικόν· **ἐπέσχεν ἄν**—ἠδύνατο νὰ ἀναχαιτίσῃ· **ἄμικτα**—μὴ ἐρχόμενα εἰς ἐπιμεξίαν πρὸς τὰ ἄλλα φύλα, ἄγρια.

Πραγματικά.—**Πάρθοι, Γερμανοί, Σκύθαι, Ἰνδοί.** Τοὺς μὲν Γερμανοὺς διχῶς τὸν Ρῆγον εἶχεν ἤδη νικήσει· ὁ Καίσαρ· κατὰ δὲ τῶν Πάρθων εἶχεν ἐκστρατεῦσαι· ὁ Κράσσος· ὅστις καὶ ἤττηθείς ἐφονεύθη. Καὶ ἄπισθεν μὲν τῶν Γερμανῶν ἐκινῶντο εἰ

Σκυθικοί λαοί, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ οἱ Ἴνδοι, γνωστοὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας αὐτῶν **μυριάδας ἐπὶ Ρωμαίων**, ἐλέχθη πρότερον ὅτι «ἦσαν οἱ μὲν μετὰ Καίσαρος δισχιλίαι πρὸς δισμυρίαις, οἱ δὲ μετὰ Πομπηίου βραχεὶ πλείονες ἢ διπλάσιοι τούτων», ὥστε ὁμοῦ ἦσαν περίπου 70 000 **δημεύματα**, ἢ Ἰουλία, θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος εἶχε συζευχθῆ τὸν Πομπηϊον, παραδοθεῖσα εἰς αὐτὸν τρόπον τινὰ ὡς ἑμνηρος, διότι ὁ Καίσαρ καὶ ὁ Πομπηϊος κοινωνοῦντες πρὸς ἀλλήλους διὰ τὴν ἀνάγκην ἐξηπάτων καὶ υποψιάζοντο ἀλλήλους.

2 (71) **Γλωσσικά**.—**λοχαγῶν** = ὧν λοχαγός· **συνεσπασατο** = παρέσυρε μὲ τὴν ὀρμὴν τοῦ πολλοῦ· **ἀνασχεῖν κατὰ τὸ ἐνίον** = ὥστε ἐξήλθεν ἡ αἰχμὴ κατὰ τὸ ἐνίον ὀπισθεν· **ἐνίον** = τῆς κεφαλῆς (τοῦ τριχωτοῦ κρανίου) τὸ ὀπίσθιον μέρος, τὸ ἀπὸ τῆς κορυφῆς πρὸς τὸν αὐχένα· **κατὰ τοῦτο** = πρὸς τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς παρατάξεως· **παπταίνων ἐπὶ θάτερον** = βλέπων μετὰ προσοχῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διὰ τὰ ἐπαγάγη τὸ δεξιὸν εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν· **σπειραὶ** = ὑποδιαίρέσεις τοῦ λεγεῶνος, **λόχοι ὑπαντιάζουσι** = ἀντικρίζουν, ὑποδέχονται· **ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὑσσοῖς** = πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἔβαλλον τὰ ἀκόντια· **ἐφιέμενοι τῶν προσώπων** = ζητοῦντες τὰ ἐπιτύχουν τὰ πρόσωπα· ἢ **μάλιστα** = ἀκριβῶς· ἐκεῖ ὅπου· **ἐπιλωμένον** = γυμνόν, ἀκάλυπτον ἀπὸ τοῦ ἵππου, τὸ ὅποιον ἐτάσσετο εἰς τὰ κέρατα τῆς παρατάξεως· **περιδρομὴν ἐδίδου** = ἐπέτρεπεν κύκλωσιν.

Πραγματικά.—ὁ λεγεὼν ἐπὶ Ἰ Καίσαρος ἀποτελούμενος συνήθως ἐκ 3000—3600 ἀνδρῶν διηγεῖτο εἰς 10 **κοόρτες** (cohors) ἐκ 300—360 ἀνδρῶν ἐκάστην, ἐκάστη δὲ κοόρτις εἰς τρεῖς **σπειρας** (manipulos), ὧν ἐκάστη εἶχεν 100—120 ἀνδρας, ἐκάστη δὲ σπειρα ὑποδιηγεῖτο εἰς δύο **τιξεῖς** (ordines centuriae) ὕσος (pilum) τὸ ἰσχυρότατον ἔπλον τῶν Ρωμαίων ἀποτελούμενον ἐκ κοντοῦ τετραγώνου μήκους 3 περίπου πήχεων, εἰς ὃ προσηρμόζετο στερεῶς βέλος σιδηροῦν ἀγκιστριωτὸν ἴσον ἔχον τὸ μήκος τοῖς ξύλοις.

3 (72) **Γλωσσικά**.—**τὸ περὶ τοὺς ἵππεας πάθος** = ὅ,τι ἔπαθον οἱ ἵπποι· **ὁμοῖος παραπλήγι τὴν διάνοιαν** = ὡς παραπληγμένος τὴν διάνοιαν, ὡς παθῶν διατάραξιν φρενῶν, ὡς ἡλίθιος· **Μάγνος** = magnus· **ἐννοοῦντι** = σκεπτομένων· **χάρακα** = στρατό

πεδον ὑψίζυγος=ὑψιστος κυβερνήτης τοῦ πικνός· ἐν φόβον ὤρσε (ἄορ. τοῦ ὄρνυμι)=διήγειρεν (ἐνέπνευσε) φόβον εἰς τὸν Αἰ-αντα· ταφῶν (ἄορ. τοῦ τέθηκα)=ἐκπλαγαίς· ὀπιθεν=ὀπισθεν· τρέσσε=ἐφοβήθη· παπιήνας=ζητῶν νὰ σωθῆ καταφεύγων εἰς τὸν ὄμιλον· παρεμβολήν=τὸν χάρκκα μυρσίνας κατέστειπο =ἦτο ἐστολισμένη διὰ στεμμάτων ἐκ μυρσινῶν ἤσκητο =ἦτο ἐστολισμένη, συγυρισμένη.

Πραγματικά—τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος, τὸ ὅτι «οἱ ἱππεῖς ἐξενεχώρησαν» ἀρήξαντες «ἐφιλωμένον», ἀπροστάτευτον τὸ κέρασ τῶν πεζῶν. Ζεὺς δὲ κελ. οἱ στίχοι ἐξ Ἰλ. Ο 544-546· τῇ παρούσῃ τύχῃ πρόπευσαν, περιεβλήθη πενιχρὰν ἐσθῆτα διὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῆ φεύγων διὰ τῆς χώρας· Ἄσίνιος Πολλίων ἀπελευθερὸς καταγόμενος ἐκ Γράλλεων τῆς Μ. Ἀσίας ἔγραψεν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Πλούταρχος.

4 (73) **Γλωσσικά**—κομιδῆ=πάνυ, ἐντελῶς ὥρα μιᾶ=εἰς μίαν στιγμὴν· ὥστε λανθάνειν ζητοῦντας τοὺς πολεμίους=ὥστε ζητοῦντες αὐτὸν οἱ πολέμιοι νὰ μὴ δύνανται ν' ἀναγνωρίσουν αὐτόν· σαγηνέων=ἀλιέων· σαγήνη=δίκτυον· ἐναυκλήρει=ἦν ναύκληρος, ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου, καρaboκύρης· ἐρέσσεται=διὰ κωπηλασίας φέρεται, σπεύδει, ἀγωνίζεται νὰ πλησιάσῃ· ὀρέγω=τείνω, ἀπλώνω· τὸ ἐφόλκιον παραβαλεῖν=νὰ πλησιάσουν τὴν λέμβον· συμφρονῶν=συμπεραίνων, ἐννοῶν· προσαναλαμβάνουσι=δέχονται καὶ τοῦτο, εἰς τὸ πλοῖον· ὑπολύειν=νὰ λύη τὰ ὑποδήματά του· περιέπων=περιποιουμένος.

Πραγματικά—ἔτη τέτταρα καὶ τριάκοντα. Ὁ Πομπήιος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τῆς πόλεως. Εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν ἐτέλεσε θρίαμβον παρὰ τὴν Ἡέλησιν τοῦ Σύλλα. Ἐκτοτε ὁ βίος του ὑπῆρξε σειρὰ ἐνδόξων ἀγῶνων καὶ κατορθωμάτων, διὰ τῶν ὁποίων κατέλαβε πρωτεύουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσιν· τὰ Τέμπη, δικάσημον στενὸν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης, διὰ τοῦ ὁποίου ρέει ὁ Πηνειὸς καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν· **Δηϊόταρος**, βασιλεὺς τῆς Γαλατίας τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ.

5 (74) **Γλωσσικά**—ἀναλαβεῖν=νὰ λάβῃ εἰς τὸ πλοῖον, πλησίον του· προσέσχε (τοῦ προσίχω)=προσῆγγισε κατ' αἰγιαλὸν=εἰς τὴν ἀκρογιαλίαν, οὐχ' ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ εἰς παράμερον τόπον· τοῖς πρὸς χάριν... δίδωξιν=λαμβά-

νουσα ὑπ' ὄψιν ἔσα ἀνηγγέλλοντο καὶ ἐγράφοντο πρὸς χάριν (= ἀπλῶς διὰ τὴν προκαλέσασθαι τὴν εὐχαρίστησίν της) ἤλπιζεν ὅτι ὁ πόλεμος ἔχει ἤδη κριθῆ, καὶ ὑπολείπεται εἰς τὸν Πομπήιον μόνον τὰ καταδιώξῃ τὸν Καίσαρα: **ἀσπάσασθαι οὐχ ὑπέμεινε** = δὲν ἐδάσταξε τὴν χαριετίαν: **προήκατο αὐτὴν** (προΐεμαι) = ἔρριψεν ἑαυτήν, ἔπεσε κάτω: **ἐκφρων** = ἐκτὸς ἑαυτῆς, λιπόθυμος: **ἀναυδος** = ἄφωνος: **συννόησασα** (συννοῶ κατὰ τὸ σύνοιδα) = σκεφθεῖσα μόνη της καὶ ἐνωήσασα: **ὑπερειπομένην** (ὑπ-ερείπω = ὑποσκάπτω) = μὲ κομμένα τὰ μέλη, κλονιζομένην **πρὸ τοῦ... ἀποθανοῦσα** = εἰ ἀπέθνησκον πρὸ τοῦ ἀκούσαι τὸν Πόπλιον, τὸν παρθένιον ἄνδρα κείμενον (= εἰ ἀποθνήσκουσα πρὶν τὴν ἀκούσασθαι ὅτι κεῖται νεκρὸς μεταξὺ τῶν Πάρθων ὁ παρθενικός μου ἀνὴρ Πόπλιος): **τὸν ἑμαυτῆς προεμένη βίον** = εἰ προῖκα τὸν ἑμαυτῆς βίον, εἰ ἐθυσίαζα τὴν ζωὴν μου: **ὡσπερ ὤρμησα**, ἐνν. προέσθαι τὸν βίον: **ἔσωζόμεν ἄρα** = ὅπως φαίνεται τὴν ὥρα, ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ παρόντα, ἐσώθην διὰ τὴν γίνω συμφορὰ καὶ εἰς τὸν Πομπήιον.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ἄ . — **Ἀμφιπόλεως**, τῆς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος: **Κορνηλίαν**, τὴν σύζυγόν του: ἦτο δὲ ἡ Κορνηλία θυγάτηρ μὲν Σκιπῶνος Μετέλλου, ὀνομαστὴ δὲ καὶ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ποικίλην μόρφωσίν της. Εἶχε λάθει σύζυγον τὸν υἱὸν τοῦ Κράσσου Πόπλιον, ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ ἐν Πάρθοις, συνεζεύχθη τὸν Πομπήιον, καίτοι: οὗτος μὲν ἦτο πρεσβύτερος ἤδη, ἐκείνη δὲ νεαρά: «οὐδ' ἄρα αὐτοῦ συνικνεῖν ὄραν εἶχεν ἡ Κορνηλία μᾶλλον»: **τὸν υἱόν**, τὸν Σέξτον, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Καίσαρος: **τοῖς πρὸς χάριν ἐπαγγελιομένοις** πρὸ τῆς ἐν Φαρσάλοις μάχης αἰσιοδοξία ἀπεριόριστος κατεῖχε τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου καὶ (ὅπως ἀναφέρει εἰς τὰ προηγούμενα ὁ Πλούταρχος) «ἐθελονταὶ πολλοὶ πρὸς Κορνηλίαν ἐπλεον εἰς Λέσβον εὐαγγελιζόμενοι πέρασ ἔχειν τὸν πόλεμον: **περὶ Δυοράχιον**, πάλιν τῆς Ἰλλυρίας, ἔπου γενομένης τῆς πρώτης συγχρούσεως μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων ὑπερίσχυσαν οἱ περὶ τὸν Πομπήιον: **οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς**: ἡ σὴν τύχην, ἀνχιμνησκομένη συγχρόνως καὶ τὴν πρώτην τῆς συμφορὰν, τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ νεαροῦ Ποπλίου, ἐν παρθένος εἶχε

λάβει σύζυγον, και θηγνεί, διότι δέν απέθανε μαζί με εκείνον και παρέσυρεν εις τήν συμφοράν και τόν Πομπήιον φεύγοντα τώρα με ένα πλοϊον, ενῶ πρό τοῦ γάμου περιέπλευσε τήν αὐτήν θάλασσαν με 500 πλοϊα πολεμῶν τοὺς πειρατάς.

6 (75) **Γ λ ὠ σ σ ι κ ά**. — *τῆς τύχης πειρατέον* = πρέπει νά δοκιμάσωμεν ἀκόμη, μιὰ φορά τήν τύχην· *οὐ γάρ ἀνέλπιστον* κτλ. = υπάρχει· ἐλπίς ἀπό τὰ ἀτυχήματα ταῦτα ὀρμώμενος νά ἐπανεύρη τήν εὐτυχίαν ἐκείνην ὁ ἀνὴρ, ὁ ὅποιος ἀπό τήν εὐτυχίαν ἐκείνην περιέπεσεν εἰς τὰ ἀτυχήματα ταῦτα· *εὐγνώμων* = ἀνθρωπος με κκλά αἰσθήματα, εὐγενής, καλοκάγαθος.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ά. — *μίαν ἄρα τύχην ἤδεις τήν ἀμείνονα* = ἡ τύχη δέν εἶναι μία, δέν ἔχει δηλαδή μιάν μόνον ὄψιν, τήν εὐτυχίαν, ἀλλ' ἔχει και δυστυχίας· οὐ ὅμως, ὅπως φαίνεται, ἐγνώριζες μόνον τήν καλύτεραν ὄψιν, τήν εὐτυχίαν.

7 (77) **Γ λ ὠ σ σ ι κ ά**. — *προσίσχω* = προσεγγίζων· *ἐνίκα φεύγειν* = ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη, ἀπέφασίσθη νά καταφύγουν· *ἀνελημμένον* = ὅστις ἔχει προσληφθῆ με μισθὸν διδάσκαλος ρητορικῶν λόγων· *κατενναστής* = θαλαμηπόλος· *τιθῆνός* = τράφος, ἐπιμελητής· *ἀποσαλεύων* = ἀραγμένος μακρὰν τῆς ξηρᾶς, εἰς τὰ ἀνοικτά· *δν Καίσαρι . . . ὀφείλειν* = ὁ ὅποιος (Πομπ.) δέν ἐθεώρησε ἄξιον ἑαυτοῦ νά ὀφείλῃ χάριν εἰς τὸν Καίσαρα σωζόμενος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· *οὐδέτερον ἀπέφηνεν ἀσφαλές* = ἐξέφερε γνώμην (= εἶπεν) ὅτι κανέν ἀπ' αὐτὰ τὰ προτεινόμενα μέσα δέν εἶναι ἀσφαλές· *Πομπηῖῳ τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἔσσεσθαι* = ὑπὸ τοῦ Πομπ. θά κατηγοροῦνται διότι τὸν ἐξέβαλον, ὑπὸ δὲ τοῦ Καίσ. ἐπίσης, διότι ἐδίωξαν τὸν Πομπήιον και δέν τὸν ἐκράτησαν νά τὸν παραδώσουν εἰς αὐτόν· *προσεπέιπε* = προσέθηκε δὲ ὡς ἐπίλογον.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ά. — *Σελευκίδι τριήρει* = ἐπὶ τριήρους ἐκ Σελευκείας τῆς ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας. Πολλοὶ πόλεις φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο κτίσματα τοῦ Σελεύκου· *μακραῖς ναυσὶ* (navis longa) = εἰς πολεμικὰ πλοῖα· *ὀκλάδος*, ὀκλά = πλοῖον φορτηγόν· *navis operaria*· *Πτολεμαῖον*, τὸν τελευταῖον· *Πηλούσιον*, ὀχυρὰ πόλις ἐπὶ τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου· *πρὸς τὴν ἀδελφὴν*, τὴν Κλεοπάτραν, τὴν ὁποίαν ὁ Καίσαρ κατόπιν κατέστησε βασίλισσαν· *Ποθεινόν, Θεόδοτον, Ἀχιλλᾶν*, ἄσμησι·

καὶ ἀνάξιοι λόγου ἄνδρες, οἵτινες ἐν τούτοις ἦσαν κορυφαῖοτατοι σύμβουλοι, διότι οἱ ἄλλοι ἦσαν θαλαμηπόλοι καὶ τροφοὶ διὰ τὸν ἀνήλικόν βασιλέα· *ὄν Καίσαρι οὐκ ἦν ἄξιον*. . . *ὀφείλειν*, πικρὰ παρατήρησις· ὁ Πόμπησις, ἐθεώρησεν ἀνάξιον ἑαυτοῦ νὰ ταπεινωθῆ πρὸ τοῦ Καίσαρος καὶ νὰ σωθῆ, καὶ ταπεινοῦται τῶρα ἐνώπιον φαύλων ἀνθρώπων καὶ ἀναμένει τὴν κρίσιν αὐτῶν.

9 (78) *Γλωσσικά*.—ἐς Ἀχιλλᾶν ποιοῦνται τὴν προᾶξιν = ἀναθέτουν τὸ ἔργον εἰς τὸν Ἀχιλλᾶν, ἀφήνουν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ· *ταξιαρχον* = ἄρχοντα τάξεως, λοχαγὸν (ἰδὲ σελ. 71)· *ἀλιάδος*, ἀλιάς = ἀλιευτικὸν πλοιάριον· *ὕπείδοντο*, τοῦ ὑφορῶμαι = ὑποψιάζομαι, θεωρῶ μὲ ὑποπτον βλέμμα· *ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν* = κωπηλατῶ ἀνάποδα καὶ ὠθῶ τὸ πλοῖον ὀπίσω πρὸς τὸ πέλαγος· *τέναγος* = ρηχότοπος ἀμμόδης· *ἄφυνκτα* = ἀδύνατον νὰ διαφύγουν· *προσῆν τὸ δίδοναι ἀπολογία* = προσέτι ἢ ἀπιστία θὰ ἐδίδετο ὡς ἀπολογία εἰς τοὺς ἐχθροὺς οἱ ὅποιοι θὰ ἠδύναντο νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀδικίαν των διὰ τῆς ἀπιστίας αὐτῆς· *προατοθρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος* = θρηνοῦσαν ἀπαρηγόρητα τὸ τέλος τοῦ πρὶν ἐπέλθῃ αὐτό· *ἐμπορεύεται* = μεταβαίνει· *μόλη* = ἔλθῃ· (ἔμολον, μετοχ. μολῶν, ποιητικὸν ἐξ ἐνεστ. βλώσκω).

Πραγματικά.—*ταῖς Θεοφάνους ἐλπίσι*. Θεοφάνης ὁ Λέσβιος ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Πομπηίου εἶχε πείσει τὸν Πομπήιον ἔτι ἐν Κιλικίᾳ ὄντα καὶ σκοποῦντα «καταφυγῆν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἀναχωρήσιν» νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰς τὸν Πτολεμαῖον «φιλίας τε καὶ χάριτος πατρῶας ὑπέχρεων» ὄντα.

10 (79) *Γλωσσικά*.—*οὐ δὴ πού σε ἐγώ*. ἀμφιγνοῶ = μήπως ὑπῆρξας κάπου σὺ συστρατιώτης ἐμοῦ καὶ δὲν σὲ ἐνθυμούμαι ἐγὼ καλὰ· *οὐδὲ φιλοφρονηθεῖς* = χωρὶς νὰ δεχθῆ φιλικῶς νὰ ἀνταποδώσῃ τὴν φιλοφρόνησιν· *ἐν βιβλίῳ* = ἐν τετραδίῳ, ἐν τεμαχίῳ περγαμηνῆς· *προσεπέλαζον* = ἐπλησίαζον· *περιπαθῆς* = ἐν ἀγωνίᾳ διατελοῦσα· *ὅπως ῥᾶον ἐξανασταίῃ* = διὰ νὰ σηκωθῆ εὐκολώτερα· *ἐσπάσαντο* = ἐτρέχον· *ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου* = τραβήξας καὶ σκεπάσας τὸ πρόσωπόν του· *ἐνεκαρτέγησε ταῖς πληγαῖς* = καρτερικῶς ὑπομείνας ὑπέκυψεν εἰς τὰς πληγὰς.

Πραγματικά.—*ἐν βιβλίῳ μικρῷ* κτλ. ὁ Πομπήσις μὴ

ἔχων τὴν εὐχέρειαν νὰ αὐτοσχεδιάσῃ λόγον Ἑλληνιστί, εἶχε γράψῃ ἐν τετραδίῳ προσφώνησιν τινὰ καὶ ἐμελέτα αὐτὴν εἰς τὸ πλοιάριον, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ συνάψῃ διάλογον πρὸς τοὺς συμπλωτῆράς του· *τήβεννος* (toga) περίδημα ἐν εἴδει μανδύου, ὅπερ ἐφόρουσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τοῦ χιτῶνος ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς τὸ κυρίως ἐθνικὸν ἔνδυμα τῶν Ῥωμαίων, τῆς χρήσεως αὐτῆς ἀπαγορευομένης εἰς τοὺς ξένους καὶ τοὺς δούλους. Ἦτο δὲ ὅτε μὲν λαμπρά (toga candida), ὅτε δὲ περιπόρφυρος (toga praetexta), ὅτε δὲ χρυσοπόρφυρος (toga picta), ὅτε δὲ πορφυρᾶ (toga purpurea).

11 (80) **Γ λ ω σ σ ι κ ἄ**. — *ἑξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς* = ἀκουσθεῖσιν εἰς τὴν ξηρὰν· *πελαγίοις ὑπεκθέουσι* = ἐνῶ σπεύδοντες ἀνήγοντο πρὸς τὸ πέλαγος· *ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως* = ἕως οὗ ἱκανοποίησαν τὴν περιέργειάν των οἱ θεώμενοι· *καθορώμενος* = διακρίνων καθαρὰ· *ἄγους* = ἰσχυρίας, μολύσματος διὰ τὸν φόνον· *παλαμναῖος* = φονεύς, ἐναγής· *μάχη λειψθεῖς* = ἠττηθείς· *αἰκία* = κτύπημα, τιμωρία, ἀτιμία· *αἰκίζω* = κωκομεταχειρίζομαι, κτυπῶ, ἀτιμᾶζω.

Π ρ α γ μ α τ ι κ ἄ. — *ἀλιάδος λείψανα* = τεμάχια ἀπὸ κατεστραμμένον ἀλλεευτικὸν πλοιάριον, τὰ ὅποια μόλις ἐπήρκουν διὰ τὴν πυρὰν νεκροῦ ἐστερημένου πάσης τῆς συνήθους πολυτελείας, προσέτι δὲ «οὐδὲ ὄλου» ἀκεφάλου· *εὐρήματος εὐσεβοῦς* = τὸ ἀποδίδειν τῷ νεκρῷ τὰς ἐνταφίους τιμὰς εἶναι εὐσεβῆς ὑποχρέωσις τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν. *Ἄλβανόν* Albanus mons, ὄρος τοῦ Λατίου παρὰ τὴν Ἄλβαν.

ζ'. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Μ. Βρούτου.

Ἱστορικὸν προσημείωμα. — Ὁ Μάρκος Βρούτος, τιμώμενος πολὺ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἀδέκαστον χαρακτήρα του, ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ Ἰ. Καίσαρος συνωμοσίας. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καίσαρος (44) ἔφυγεν ἐκ τῆς Ῥώμης, διότι γενόμενοι κύριοι τῆς καταστάσεως ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Ὀκτάβιος ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν συνωμοτῶν. Ὁ Βρούτος συνῆθρισε στρατὸν μετὰ τοῦ Κασίου ἐν Μ. Ἀσίᾳ, Συρίᾳ, Ἐλ-

λάδι και Μακεδονία, ἀλλὰ νικηθεὶς ἐν Φιλίπποις ἠτοκτόνησε. Τὸ ἀναγραφόμενον ἐπεισόδιον τοῦ Λουκιλλίου συνέβη κατὰ τὴν φυγὴν, ἢ ὅποια ἐπηκολούθησε τὴν ἐν Φιλίπποις ἤτταν Ὁ Μ. Βροῦτος παραβάλλεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ Δίωνα, τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν.

**1. Λουκίλλιος σώζει Μ. Βροῦτον κατὰ τὴν
ἐν Φιλίπποις μάχην.**

! (50) **Γλωσσικά** — οὐδένα ποιούμενους λόγον = ἀδιαφοροῦντας· ῥύδην = με ὀρμὴν· πιθανὸς ἦν = πιστευτὸς ἦτο· ἀσπασάμενοι τὸ εὔρημα = εὐχαριστηθέντες διὰ τὸ εὔρημα· ἡσθεῖς = εὐχαριστηθεῖς· συνετροχάζον = προσέτρεχον μαζί του τροχάδην· ὑπέστη = ἐστάθη ὀλίγον· παρακρουσάμενος = ἐξαπατήσας· ἀνήκεστα = ἀθεράπευτα, μέγιστα κακά· οὐδέν... παραιτούμενος = δὲν ἀποφεύγω ποσῶς τῇ ἁμαρτίᾳ = διότι ἐγελάσθητε· Καίσαρα δεδοικώς = ἔλεγεν ὅτι ὡς φονεύσας τὸν Ἰούλιον Καίσαρα φοβεῖται· περισσότερον τὸν Ὀκτάβιον, ἀνεψιὸν καὶ θετὸν υἱὸν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα Αὔγουστον.

Ζ'. Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ὀθωνος.

Ἱστορικὸν προσημείωμα. — Μετὰ τὸν Νέρωνα αὐτοκράτωρ εἶχε κηρυχθῆ ὑπὸ τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ λεγεῶνων ὁ Γάλλος· ἀλλ' ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ οἱ πραιτωριανοί, τὸν ἐφόνευσαν καὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Ὀθωνα (τῷ 69 μετὰ Χριστόν), Ὁ Ὀθων ἐφαίνετο ἐπιεικὴς καὶ ἀγαθὸς κυβερνήτης, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ρῆγον λεγεῶνες ἀνεκέρυξαν αὐτοκράτορα τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Οὐιδέλλιον, ὅστις ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Ὀθωνος. Αἱ πρῶται συγκρούσεις ἐγένοντο ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ Ὀθων διὰ νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὸν ἐμφύλιον ἀγῶνα καὶ διὰ νὰ διευκολύνη τὴν ἔνωσιν πάντων ὑπὸ ἓνα ἀρχηγὸν ἠτοκτόνησε παρὰ τὰς παρακλήσεις τοῦ στρατοῦ του, ἐτόιμου διὰ πᾶσαν θυσίαν. Ὁ βίος τοῦ Ὀθωνος δὲν ἀποτελεῖ ζεῦγος με ἄλλον βίον.

1. Ο αυτοκράτωρ Ὀθων θυσιάζει ἑαυτὸν διὰ τὰ εἰρηνεύσῃ
καὶ σωθῆ ἢ Ἰταλία.

15. Γλωσσικά. — οὐκ ἔωντας ἀπαγορεύειν = οἱ ὅποιοι δὲν τὸν ἄφηναν ν' ἀπελπισθῆ· τὸ καθ' ἑαυτὸν ζητῶν = νὰ ζητῆ τὸ συμφέρον του, τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδικήν του· πάντες δμαλῶς = πάντες ἐξ ἴσου, ἀνεξαίρετως· προελθόντος ἐγένοντο προστρόπαιοι = ὅτε ἐπαρουσιάσθη ὁ Ὀθων, προσέπιπτον ἐνώπιόν του παρκαλοῦντες· ἐπέκλασε = δὲν τὸν συνεκίνησε δὲν τὸν ἔκαμε νὰ μεταβάλῃ γνώμην· καθεστῶτι προσώπῳ = μὲ πρόσωπον ἀτάραχον, ἤσυχον· τῆς ψυχῆς ἀφειδεῖν = νὰ θυσιάσω τὴν ψυχὴν μου.

Πραγματικά. — περὶ τῶν τηλικούτων προσέπεσε λόγος = ἤλθον αἱ πρῶται εἰδήσεις, ὅτι ἠττήθησαν τὰ στρατεύματά καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ δύο στρατόπεδα πολλοὶ ἐπεθύμουν νὰ ἐνωθῶσι πάντες ἀναθετοντες τὴν ἐκλογὴν τοῦ αυτοκράτορος εἰς τὴν σύγκλητον· Μυσία, ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Βιθυνίας καὶ Ἰωνίας· τὰ πολεμοῦντα Ἰουδαίους στρατεύματα, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Οὐεσπεσιανοῦ, τοῦ κατόπιν αυτοκράτορος· ἀμφοότεροι = καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἐναντίοι.

16. Γλωσσικά. — ἐνίστασθαι = νὰ φέρουν ἐνοστάσεις· ἀπισχυρισάμενος = ἰσχυρῶς ἀντιτεχθεὶς· ἀδελφιδοῦς = ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς υἱός· οὐ . . . διαφυλάξαι = τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς διεφύλαξεν· οὐδὲ θέσθαι παῖδα = ἔλεγεν ὅτι δὲ αὐτὸν τὸν λόγον δὲν τὸν υἱοθέτησεν, ἂν καὶ τὸ ἤθελεν, ἀλλ' ἀνέβαλλε τὴν υἱοθεσίαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συνάρχη μὲν, ἐν νικητῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ καταστραφῆ, ἐν αὐτῷ νικηθῆ· παρεγγυῶμαι = ταρραγγέλλω· εἴξαντας, εἴκω = ὑποχωρῶ· διατρέσαντες, διττρέω = ροβοῦμαι, τρομάζω.

17. Γλωσσικά. — σπάσμα τοῦ ξίφους = ἡ κόψις· κατευραστάς = θαλαμηπόλους· συνδιόκησε = ἐκανόνισε μαζὶ· περιπαθοῦντες = περιπαθῶς λυπούμενοι, αἰσθανόμενοι· σφοδρὰν συγκίνησιν· ἐπιγαυρούμενοι = ὑπερηφανευόμενοι δι' αὐτό, καμπρώνοντες· τὸ λέχος = τὴν κλίνην· πείσεσθαι δεδιότες = φοβούμενοι· μὴ πάθωαι· περιμανῆς ἔρως = ἐπιθυμία μέχρι μανίας.

Πραγματικά.—**πυρᾶν κατασκευάσαντες.** εἶναι σύνηθες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νὰ καίωσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ νεκροῦ δ.τι πολύτιμον δύναται νὰ προσφέρῃ τις. Ὑπάρχουν δὲ παραδείγματα καὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ριφθέντες ἐπὶ τῆς πυρᾶς προσφιλῶν νεκρῶν συνεκάησαν μετ' αὐτῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΣΟΥΜΕΛΙΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Παιδαγωγική μελέτη
μετά 23 υποδειγματικῶν μαθημάτων.

Δ. 1909
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΣΟΥΜΕΛΙΔΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου.

ΕΚΛΕΚΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ.
ΕΚ ΤΩΝ
ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΒΙΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ

Ἐγκριμένα διὰ τὴν Β' τάξιν τῶν τετραταξίων. Γυμνασίων
καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46 Ὁδὸς Σταδίου — Μέγαρον Ἀρσακείου 46

1927

Ἀριθ. { Πρωτ. 4044
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἀπριλίου 1922

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Γ. Σουμελίδην

Καθηγητὴν τοῦ Δ' Γυμνασίου ἀρρένων Ἀθηνῶν.

Γνωστὸν ποιούμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 11 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 20 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 25 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν ὑμέτερον βιβλίον «Ἐκλεκτὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου» πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τῶν γυμνασίων.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Ν. Ι. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

τι γάρ κ' εἴς, βόλι Τερκιάς, τόπι ἄγγλ'·
εἴς πελαγο βάρι τὸ καλιβάνι,
εἴς δ' ἴσο φείοντε τὰ λίγα στίδια πῶτι.

τι γάρ κ' εἴς, βόλι Τερκιάς, τόπι ἄγγλ'·
εἴς ἴσο τῆ καλή και τῆ γλυγιά τῆς οὐρα
εἴς πελαγο βάρι τὸ καλιβάνι.
εἴς τ' αἴτιο βάρι πεφίλοπαι.
εἴς δ' ἴσο φείοντε τὰ λίγα στίδια πῶτι
εἴς σπυρὰ γυρτοπ εἴς α' οἴξιν-γαυτίς

Κάλλε εἴς, βόλι Τερκιάς, τόπι ἄγγλ',

Κάλλε εἴς, βόλι Τερκιάς, τόπι ἄγγλ'·
εἴς πελαγο βάρι τὸ καλιβάνι.
εἴς φείοντε τὰ λίγα στίδια πῶτι.

la mente del Gallo. il piumo dell'illuminato.
e, gran man balle la carneista. ha
neh. neh.